

Katona Béla

**Szabolcs-Szatmár-Bereg
irodalmi topográfiája**

I. Nyíregyháza

Katona Béla

Szabolcs-Szatmár-Bereg
irodalmi topográfiája

I. Nyíregyháza

A Jósa András Múzeum kiadványai 8.

Szerkeszti:
Németh Péter

Lektorálta:
Miklós Elemér
Praznovszky Mihály

Reprodukciók, fotók:
Belánszky Demkó Péter és Zsák Zoltán

ISSN 013-08110

Megjelent a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat, Nyíregyháza Megyei Jogú Város és a START Rehabilitációs Vállalat és Intézményei anyagi támogatásával

---

Kiadja a nyíregyházi Jósa András Múzeum

Felelős kiadó: dr. Németh Péter megyei múzeumigazgató

Műszaki szerkesztő: Erdélyi Tamás

Készült 1000 példányban, A/5 formátumban a START Rehabilitációs Vállalat és Intézményei Nyírségi Nyomdaüzemében, 1994-ben.

Felelős vezető: Balogh Zoltán vezérigazgató

Bevezetés és eligazító

Szabolcs-Szatmár-Bereg irodalmi topográfiájának első részét tartja kezében az olvasó, amely a *Nyíregyháza* címszó anyagát tartalmazza. Voltaképpen csak technikai okokból került ez a rész külön kötetbe, valójában szerves egységet alkot a megye *Ajaktól Zsurkig* terjedő egész anyagával, sőt igazán csak e nagyobb egységben nyeri el topográfiai jellegét.

Az irodalmi topográfia az irodalmi lexikon egy sajátos válfaja. Mindenekelőtt abban különbözik a hagyományos irodalmi lexikonoktól, hogy címszavait nem az írók neve, hanem a kiválasztott terület, a mi esetünkben Szabolcs-Szatmár-Bereg településnevei adják. Minden helynév alatt időrendben szerepelnek mindazok az írók, költők, irodalomtörténészek (a XIX. század derekáig a szakírók és más írástudók is), akiknek az illető településhez valamilyen közük volt. Például: ahol születtek, hosszabb-rövidebb ideig éltek, iskolába jártak, dolgoztak, meghaltak, vagy akik a településről akár szépirodalmi műben, akár tudományos munkában írtak.

A futó látogatások, átutazások, konferenciák, író-olvasó találkozók stb. természetesen csak a legnagyobbaknál (*Petőfi, Jókai, Vörösmarty, Móricz, Ady* stb.) érdemelnek említést. Másoknál csak akkor, ha a látogatás élményéből valamilyen irodalmi mű is született, vagy más módon maradt nyoma az író életében.

A topográfia lényegéből, legfőbb műfaji sajátosságából következik, hogy a helynévcentrikus rendezésből következően, egy-egy író nem okvetlenül egy szócikkben szerepel, hanem sokszor a szócikkek egész sorában. De abban is különbözik a lexikonoktól és irodalomtörténetektől, hogy nem értékel, nem szelektál. Elsősorban adattár kíván lenni, s a lehetőségekhez mérten teljességre törekszik, jóllehet tudja, hogy azt sohasem érheti el.

A teljesség-igény, persze, újabb problémákat is felvet. Kit tekintünk írónak? Mindenkit, akinek valaha akárcsak egyetlen sora is nyomdafestéket látott, vagy csak azt, aki rendszeresen publikált, esetleg csak azt, akinek önálló kötete is megjelent? Nem könnyű a válasz ezekre a kérdésekre. Másként értelmezték az íráság kritériumát a felvilágosodás koráig, másként a 19. században és nyilván másként értelmezzük ma. S ugyanígy változott az idők folyamán magának az irodalomnak a fogalma is. Ezeket a változásokat a topográfia összeállításánál is figyelembe kell vennünk. *Alapelv: minden korszakban azt tekintjük írónak, akit saját kora annak tartott.*

S szólni kell még egy fontos különbségről is. Ellentétben a lexikonokkal és irodalomtörténetekkel, amelyek általában már a szócikkek terjedelmével is értékelnek, vagyis a nagy írókról részletesebben, a kevésbé ismertekről rövidebben írnak, a topográfia igen gyakran megfordítja az arányokat. A nagy írókról csak a telepü-

léshez kötődő adatokat közli, a kevésbé ismert, a lexikonokban és más kézikönyvekben nem található személyekről viszont minden lényeges tudnivalót igyekszik elmondani.

A topográfiai kutatómunka megszervezése, a gyűjtés megindítása országosan a Petőfi Irodalmi Múzeum kezdeményezéséhez kötődik, magát a műfajt azonban nem a kezdeményezők találták fel, s az első irodalmi topográfiák jóval a múzeum felhívása előtt születtek. Tágabb értelemben az irodalmi topográfia előzményének tekinthető minden irodalmi helytörténeti kutatás, az első igazán irodalmi topográfiának nevezhető mű azonban csak 1955-ben látott napvilágot a Tankönyvkiadó gondozásában, *Vargha Balázs* szerkesztésében (*A magyar irodalom helyi hagyományai*).

Az irodalmi szakkörök számára készített könyv szerzői olyan neves szakemberek voltak, mint *Busa Margit*, *Kicsi Sándor*, *Kiss József* és *Nemeskürty István*. Kiadványukkal — terjedelmi korlátaiból adódó vázlatossága ellenére is — vitathatatlanul a műfaj egyik alpművét teremtették meg. S ez még akkor is igaz, ha az elmúlt négy évtized helytörténeti kutatásai azóta sok mindenben módosították a könyv adatait, eredményeit.

Újabb összefoglaló irodalmi topográfia kiadására éppen harminc évet kellett várni. 1985-ben jelent meg *Erős Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig* című munkája. Bevallottan ez is elsősorban iskolai igényeket igyekszik kielégíteni, csak az általános és középiskolák irodalmi anyagához kapcsolható helyneveket dolgozza fel. Rokonszenves újdonsága, hogy nem csak a mai Magyarország, hanem a szomszéd országok, sőt egész Európa és más földrészek országainak fontosabb magyar irodalmi emlékhelyeit is szerepelteti, de ez sem feledtetheti az egész mű rendkívüli vázlatosságát.

A többé-kevésbé szabályos irodalmi topográfiák mellett elég nagy számmal jelentek meg az utóbbi évtizedekben olyan művek is, amelyek — ha nem igazán topográfiai igénnyel készültek is — olyan sok rokonságot mutatnak ezzel a műfajjal, hogy nem hagyhatjuk őket említés nélkül. Olyan könyvekre gondolok itt mindenekelőtt, mint *Hatvany Lajos: Beszélő házak és Beszélő tájak*, *Keresztury Dezső: A magyar irodalom képeskönyve*, *Szalatnai Rezső: Magyar írók nyomában*, *Lengyel Dénes: Irodalmi kirándulások*, *Marafkó László: Irodalmi séták*, s nagyon sok irodalmi topográfiai vonatkozás található a különböző országos és regionális útikönyvekben, útikalauzokban is.

Amilyen kevés összefoglaló, a magyar irodalom egészét átfogó irodalmi topográfia készült eddig, annál több olyan mű született, amelyik egy megye vagy tájegység, esetleg csak egyetlen település irodalmi hagyományait dolgozza fel. Valamennyit szinte felsorolni is nehéz lenne, csak ízelítőül említhetek néhányat: *Vadász Nándor: Vas vármegye az irodalomban*, *Várkonyi Nándor: Pécs és Baranya megye az irodalomban*, *Csorba Zoltán: Miskolc és Borsod megye az irodalomban*, *Kárpáti*

Béla: Miskolci irodalom — az irodalom Miskolcon, Marton Zsuzsa—Vadas Ferenc: Alkotások és pályaképvázlatok egy Tolna megyei tudományos és művészeti lexikonhoz, Tüskés Tibor: Pécs irodalmi emlékhelyei, Péter László: Szeged irodalmi emlékhelyei, Leblancz Zsoltné: Irodalmi emlékek nyomában Nógrádban, Harmath István—Katsányi Sándor: Veszprém megye irodalmi hagyományvai, Bakó Endre: Hajdu-Bihar megye irodalmi kalauza, Németh Erika—Stn Edit: Írók, költők Szentendrén.

Megyénkben is az 50-es évek közepe táján indult meg a nagyobb arányú helytörténeti kutatás, s ezen belül az irodalmi hagyományok feltárása, feldolgozása. Az első összefoglaló tanulmány, illetve irodalmi kislexikon a Kosuth Gimnázium jubileumi évkönyvében látott napvilágot 1956-ban *Molnár József* tollából.

Ezt követően főként *Margócsy József* foglalkozott sok írásában megyénk irodalmi hagyományaival. Mindenekelőtt a *Szabolcs-Szatmári útikönyvben*, az *Irodalmi és Nyelvi Közleményekben* megjelent tanulmányaira, önálló könyveire (*Megyénk irodalmi hagyományai, Utcák, terek, emléktáblák* stb.) és a megyei monográfia irodalomtörténeti fejezetére gondolhatunk itt. S ha már a megyei topográfiai kutatások előzményeiről beszélünk, külön is ki kell emelnünk két dolgozatát. Az első a *Szabolcs-Szatmári Szemle* rétközi számában jelent meg 1987-ben, a második a *Szamosközi tanulmányok* című kötetben 1989-ben. Ezek azért érdemelnek külön is figyelmet, mert némileg eltérő megközelítésben ugyan, de lényegében a topográfia módszerével rendszerezik megyénk két tájegységének irodalmi örökségét.

Rajta kívül főként *Molnár Mátyás, Csorba Sándor, Miklós Elemér, Bódor Sándor, Bánszki István, Futaky László, Tidrenczel Sándor, Nyéki Károly* és *Balogh László* kutatásai, írásai járultak hozzá, hogy ma már egyre többet tudunk Szabolcs-Szatmár-Bereg irodalmi múltjáról.

A jelen irodalmi topográfia szerzője — ezekre a korábbi eredményekre is támaszkodva — olyan kézikönyvet igyekszik az érdeklődő olvasó kezébe adni, amelyben — műfaji sajátosságaiból következően — mindenki könnyen tájékozódhat saját településének, szűkebb hazájának irodalmi hagyományairól.

Bizonyára lesznek olyanok is, akik a sok kevéssé ismert, vagy éppenséggel teljesen ismeretlen név láttán fölényesen legyintenek: mire jó ez? Nem árt azonban, ha tudjuk, hogy egy-egy korszak vagy egy-egy tájegység írásbeli kultúrájához nemcsak a legmagasabb teljesítmények, nemcsak a csúcspok, hanem a szelidebb lapályok, sőt még a völgyek is hozzátartoznak.

Ha egy író több helynév alatt is szerepel, erre már a szócikk végén is történik utalás (*Lásd még:*), de a kötet végén található névmutató is tájékoztat bennünket, milyen más településnevek alatt olvashatunk még a szóban forgó íróról. A helynevek

az író életének időrendjében követik egymást, így ha az egyes szócikkeket végigolvassuk, a szerző szándéka szerint összefüggő képet kapunk az íróról.

Minden szócikk végén rövid bibliográfiát is talál az olvasó. Az irodalomtörténeti kézikönyvekben és lexikonokban kialakult gyakorlattól eltérően azonban itt nem okvetlenül a legrangosabb monográfiák, esszék szerepelnek, hanem többnyire olyan helytörténeti tanulmányok, cikkek, amelyek az író és a település kapcsolatát dolgozzák fel.

A topográfia szerzője, természetesen, nem csak ezeket a cikkeket használta fel forrásként munkájában. Az anyaggyűjtés során a rendelkezésére álló valamennyi kézikönyv és adattár (irodalomtörténetek, lexikonok, megyei és települési monográfiák, helytörténeti kiadványok, útikalauzok, antológiák stb.) anyagára támaszkodott. Ennek részletes felsorolása azonban minden szócikk végén nyilvánvalóan fölösleges lett volna. Legfeljebb más források hiányában kerülnek kivételesen említésre.

Bessenyei György

(Tiszabercel, 1747—Bakonszeg, 1811. február 24.)

Nincs rá adatunk, hogy Nyíregyházán megfordult volna, ha csak átutazóban nem. Mégis rendkívül szerencsés választás volt, amikor a XIX. század végén, a megyeszékhellyé vált, gyorsan városiasodó, hagyományait kereső Nyíregyháza éppen Bessenyeit fedezte fel a maga számára, s az ő nevét írta zászlajára. Saját szülőttei között a fiatal város még aligha találhatott volna olyan személyiséget, aki a város és a megye minden törekvésének annyira szimbólumává válhatott volna, mint ő. Benne minden adva volt, ami példaképpé tehetette. Daliás testőr, író, filozófus, kultúrpolitikus egy személyben, akinek gondolatrendszerében már szinte minden együtt volt, ami jó félszázaddal később a reformkor nagyjaiban, mindenekelőtt Széchenyiben öltött majd újra testet. S ráadásul kiválasztásával még a felfedezés dicsősége is együtt járt, hiszen a bihari remetét a hálátlan utókor méltánytalanul elfeledte. Nyíregyháza tehát nagyon is hálás szerepre vállalkozott, amikor a berceli születésű Bessenyeit fiává fogadta.

A Bessenyei-hagyományok ápolása Nyíregyházán azzal kezdődött, hogy az evangélikus főgimnázium ifjúsági önképzőköre 1888-ban Bessenyei nevét vette fel. Ezt követte pontosan egy évtizeddel később, 1898-ban a nyíregyházi *Bessenyei Kör* megalakítása, amely a nagy névadó kultuszának ápolása mellett a város kulturális életének irányítását, szervezését, összefogását tűzte maga elé célul.

Nem sokkal a Kör megalakulása után avatták fel Nyíregyházán Bessenyei szobrát, Kallós Ede alkotását. Az impozáns emlékmű leleplezésére 1899. május 9-én került sor. Az ünnepi beszédet *Leffler Sámuel* főgimnáziumi tanár tartotta, a műsorban Sajó Sándor szavalta el pályadíjnyertes ódáját.

(A szobrot eredetileg nem mai helyén, hanem a vármegyeháza előtti téren állították fel, s csak 1928-ban helyezték át a Széchenyi utca és a mai Bessenyei tér találkozási pontjára, amikor a nagyméretű első világháborús emlékmű került a helyére.)

A Bessenyei Kör megalakulásától kezdve egy félszázadon át a kulturális életben szinte minden jelentős kezdeményezés Bessenyei névvel fonódott össze Nyíregyházán (irodalmi estek, felolvasások, hangversenyek, évfordulós megemlékezések, ismeretterjesztő előadások rendezése, városi zeneiskola indítása, népfőiskola szervezése, stb).

A hagyományápoló munka a harmincas években új korszakába lépett. Ekkor került Nyíregyházára egy nagyon tevékeny fiatal irodalomtörténész tanár, Belohorszky Ferenc, aki már 1931-ben — a *Vajthó László*-féle kezdeményeket folytatva — tanítványaival sajtó alá rendezte és kiadta *Bessenyei György kisebb*

költeményeit. 1934-ben társszerkesztője lett az induló *Szabolcsi Szemlé*-nek, amelyet szinte teljes egészében a Bessenyei-kultusz ápolásának szolgálatába állított.

Ő és néhány munkatársa kezdeményezte, hogy Bessenyei hamvait Bakonszegről Nyíregyházára hozzák. 1940. május 2-án ez meg is történt. A háború és az utána következő rendszerváltás érzékelhető törést jelentett ebben a munkában (a Szabolcsi Szemle megszűnt, Belohorszkyt félreállították), de 1947-ben, az író születésének 200. évfordulóján a Bessenyei Társaság még országos ünnepség keretében emlékezett névadójára. Nem sokkal később azonban zord idők jöttek az irodalmi, művelődési körökre, társaságokra. Csaknem félszázados működés után a Bessenyei Társaság is megszűnt.

Szerencsére nem véglegesen. A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején újraéledt Nyíregyházán a Bessenyei-kultusz. 1972-ben a *Tanárképző Főiskola* Bessenyei nevét vette fel, s azóta — érthető módon — a Főiskola irodalmi tanszéke a hagyományápolás mellett a Bessenyei-kutatás egyik országos bázisa is lett. Az intézmény azonnal bekapcsolódott az író műveinek kiadásába (*Rómának viselt dolgai II.*, 1972; *Tolerantia*, 1978).

Már a névfelvétel előtt sikerült megszereznie a főiskolának *Róna József* Bessenyei-szobrát, amely eredetileg a bécsi magyar testőrségi palotát (később Collegium Hungaricum) díszítette, de a háború után visszakerült Magyarországra. A fehér márványból készített kecses ülőszobor először a Főiskola átmeneti otthonának előcsarnokában került elhelyezésre (Vasvári Pál u. 16.), majd az új épület nagy olvasótermében találta meg végleges helyét.

1982 őszén — hosszú vajúdas után — új *stremlék* került a nyíregyházi Északi temetőben Bessenyei hamvai fölé, *Rátonyi József* alkotása (a temető főbejáratánál, balra az első sír). (A felavatás napja: október 25.) Ugyanazon a napon a Tanárképző Főiskolán tudományos ülészakon emlékeztek a nagy felvilágosult íróra. Az elhangzott előadások később könyvalakban is napvilágot láttak (*Pro memoria Bessenyei György*. Nyíregyháza. 1982.).

1987-ben újjáalakult a Bessenyei Társaság is, s azóta újra ez az irodalmi és művelődési kör lett a városban az író hagyományainak leghivatottabb ápolója. Előadásorozatokkal, kiadványokkal, szavaló- és szövegmondó-versenyekkel, stb. igyekszik ébren tartani és kiterjeszteni Bessenyei tiszteletét.

A Társaság kezdeményezésére 1990. november 30-án Bessenyei-emléktáblát avattak a Főiskola előcsarnokában. A dombormű *Nagy Lajos* szobrászművész alkotása.

Lásd még: *Tiszabercel*.

Irodalom:

Bánszki István: Így él köztünk Bessenyei György. Nyíregyháza, 1986.

Bánszki István: A Bessenyei Kör története. Nyíregyháza, 1989.

Bessenyei György nyíregyházi szobrai és a róla elnevezett tanárképző főiskola

Kazinczy Ferenc

(Érsemjén, 1759. október 27—Széphalom, 1831. augusztus 22.)

Hogy Kazinczy Szabolcsban és Beregben is megfordult, azt régóta tudtuk. Mind a *Pályám emlékezete*, mind a *Fogságom naplója* című művében ő maga is emlegette, hogy 1800 nyarán, amikor Kufsteinből a munkácsi várbörtönbe vitték, útjuk Szabolcs és Bereg megyén vezetett át.

Önéletrajzi műveinek, emlékiratainak egy újabb és a korábbiaknál teljesebb gyűjteményéből (*Az én életem*. Magvető Könyvkiadó, Bp. 1987.) azonban kiderül, hogy a fogságból való kiszabadulása után is sokszor utazott errefelé. Ismeretes, hogy Kazinczy apai ágon az Abaúj megyei Alsóregmechez, Zemplénhez és a Hegyaljához kötődött, anyai ágon viszont a Bihar megyei Érsemjénből származott.

Kiszabadulása után, 1801 és 1805 között szinte állandóan úton volt Regmec és Érsemjén között. A korabeli útvízesnyok és utazási eszközök, körülmények ismeretében szinte elképzelni is nehéz, hogy a hat és fél esztendei fogság után hogyan bírta évekig ezt az ingázó életmódot.

Ráadásul ezek az utazások nem afféle kedélyes, atyafiságos vendégeskedések voltak, hanem keserves birtokviták, ugyanis fogsága alatt kapzsi rokonai szinte mindenéből kiforgatták.

A Hegyaljáról Biharba Szabolcsra keresztül vezetett az út, illetve — helyesebb talán úgy fogalmazni — vezettek az utak, hiszen az érintett helységnevekből kitűnik, hogy nem mindig ugyanazon az útvonalon jutott el kívánt céljához. A leggyakrabban emlegetett települések azonban mégis sejtetik, milyen irányban haladt akkor a közlekedés: *Rakamaz*, *Királytelek*, *Nyíregyháza*, *Nagykálló*, *Balkány*, *Szakoly*, *Nyírmihálydi*, *Nyírlugos*. Más helyütt azonban *Piricse*, *Nyírbátor*, *Máriapócs*, *Nyírpazony* és *Kótaj* neve is fel-felbukkan.

Nyíregyháza neve hat utazásának állomásaként szerepel a kötet írásaiban. Ezek között vannak olyan bejegyzések, amelyekből nyilvánvaló, hogy csak átutazott a városon, máskor viszont közli, hogy itt is éjszakázott (pl. 1804. augusztus 20.), vagy valakivel találkozott. 1805. május 2-án, felesége testvérbátyjának lakodalmára utazván, Nyíregyházán találkozott gróf *Klobusiczky Ferencné* szül. gróf *Viczay Máriával*.

A legérdekesebb nyíregyházi vonatkozású bejegyzés 1805. április 21-én kelt.

Megtudjuk belőle, hogy itt megtekintette Schulek prédikátor kertjét. Sajnos, arról nem írt, hogyan került kapcsolatba a prédikátorral, de nagyon valószínű, hogy hosszasan időzhetett nála, mert még német nyelvű kertészeti szakkönyveit is cím szerint emlegeti: *Versuch einer systematischen Beschreibung in Deutschland vorhandener Kernobstsorten von Diel*. Frankfurt am Main, 1799; *Kraft Pomona*

Austriaca. (Kísérlet a Németországban található almatermésű gyümölcsfajták rendszeres leírására. Ausztriai gyümölcsöskert.)

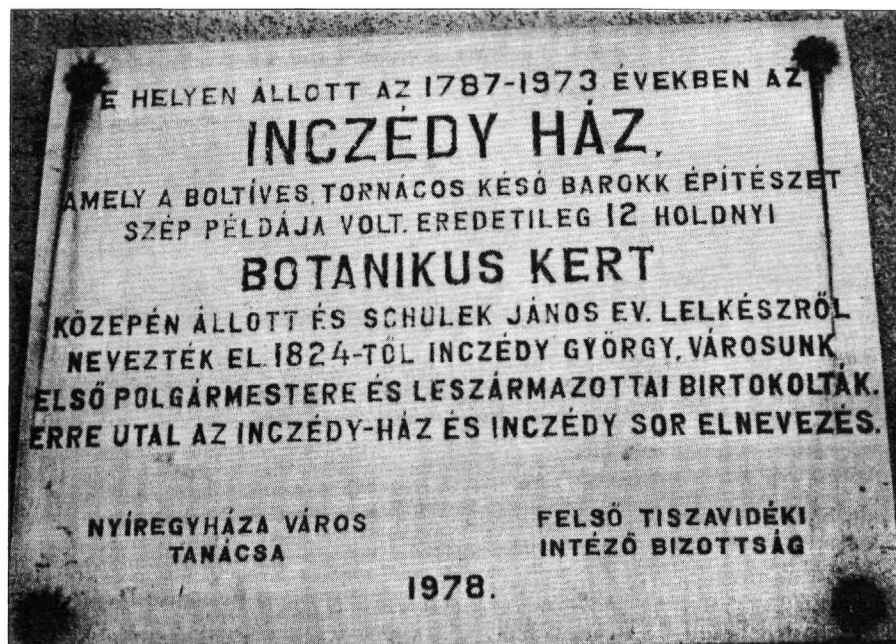
A Kazinczy által prédikátorként emlegetett kerttulajdonos *Schulek János* (1754-1820) evangélikus lelkész volt, a környék első neves pomológusa, aki *Tessedik Sámuel* hatására gyümölcsöst és arborétumot telepített a város keleti szélén, a mai kórházkert és rendelőintézet helyén, és vele szemben, az akkor még nem létező Bocskai utca túlsó oldalán. A 12 holdas kert közepén állott Schulek János háza, a később *Inczédy-háznak* nevezett műemlék-jellegű épület, amelyet hosszú huzavona után 1973-ban bontottak le. Akik szerették volna megmenteni ezt a romos állapotában is rendkívül szép házat, azzal is érveltek, hogy állítólag Petőfi is járt valaha benne. Ha Petőfi nem is, az elmondottak alapján bizonyos, hogy Kazinczy valóban megfordult a nevezetes épületben.

A kert és a ház emlékét ma már csak egy márványtábla őrzi az Inczédy-sor és a Bocskai utca sarkán épült bérház és gyógyszertár falán.

Lásd még: *Rakamaz, Kótaj, Nyírbogdány, Nyírkarász, Vásárosnamény, Csaroda, Tiszavasvári.*

Irodalom:

Fazekas Árpád: Orvosi gyógykertek Szabolcs-Szatmár megyében. *Borsodi Orvosi Szemle.* 1988. 1.

Kis János

(Szentandrás, 1770. szeptember 22—Sopron, 1846. február 19.)

Pap, költő, műfordító. Mint *Kazinczy* és *Berzsenyi* barátja hosszú időn át meghatározó egyénisége volt kora magyar irodalmának, akiről Kölcsey is a legnagyobb elismeréssel írt. Ma már inkább csak Berzsenyi elindítójaként tartja számon az irodalomtörténet.

Nyíregyházán fiatal korában fordult meg egy országjáró körútja során. Németh László nevű barátjával, a Szepesség felől, Kassán, Tokajon keresztül érkeztek Szabolcsba. Nyíregyházi utazásuk rossz előjelekkel kezdődött, ugyanis szekerük, amely a sziklás hegyi utakat kibírta, épp itt a homokon szenvedett tengelytörést.

Önéletrajzában később részletesen leírta itteni élményeit, tapasztalatait. Érdemes hosszabban idézni könyvének ezt a meleg hangú részletét, hiszen nem nagyon bővelkedünk a XVIII. század végéről ilyenfajta beszámolóokban az akkori Nyíregyházáról.

„Végre elértük az amoda fekvő falut, s ott új tengelyt csináltatván, másnap tovább indulánk, s szerencsésen megérkeztünk Nyíregyházára, hol minden bajunkat elfelejtettük, sőt egészen felvidámodtunk. Nagyobb mértékű vendégszeretetet alig kívánhattunk, mint amilyennel mind a két prédikátor, kivált a fiatalabbik bennünket fogada. Mind magunk, mind kocsisunk, mind lovainkra a legnagyobb gond fordítaték. Szívesen marasztván, két napot töltöttünk. Örömmel különösen nevelé az a szép egyesség, melyben a katolikus, görög, evangélikus és református lelkészeket találtuk, s örömnünknek annál élénkebbnek kell lenni, minthogy hasonló egyetértést még addig sehol sem tapasztaltunk. Egyik napon számos társaságban, élelmiszerekkel bőven ellátva, kikocsikáztunk egy tóhoz, s abban megfürödvén térénk haza.

Szíves vendéglőinknek, kiknek jóságokat nem tudtuk eléggé megköszönni, áldás kívánási között hagyánk el Nyíregyházát oly ígérettel, hogy jóságokat mindenkor hálás emlékezetben fogjuk tartani. Ezt híven teljesítettük is mindketten, s én most is emlékezésem szép gyökerei közé számlálom velek töltött időmet s mulatságomat.”

(*Kis János* *superintendens* emlékezései életéből maga által feljegyezve. 2. kiadás. Bp. 1890. 110-112. lap. Közölte: *Molnár József*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1973. 4. szám)

Nagy Mihály

(Nyíregyháza, 1795. július 17—Tálya, 1877. szeptember 8.)

Evangélikus lelkész és egyházi szakíró. Elszegényedett nemesi családból származott. Iskoláit Nyíregyházán és Eperjesen végezte. Teológiai tanulmányainak befejezése után egy ideig Miskolcon nevelősködött. 1821-ben ugyanott másodlelkész és algimnáziumi tanár lett. Később Tályára választották meg lelkésznek, s ott élt haláláig.

Idősebb korában rendszeres cikkírója volt a *Vasárnapi Újságnak*. Több egyházi témájú művet fordított magyarra. Ezek közül a *Keresztyén vallástan* 1843-ban és 1847-ben Pozsonyban jelent meg.

Irodalom:

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái IX. 720.

Szabó Dávid

(Mád, 1808. augusztus 24—Nyíregyháza, 1886. július 3.)

Sokoldalú egyéniség volt, orvos, költő és borászati szakíró egy személyben. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon és Miskolcon végezte, majd a pesti egyetemen szerzett orvosi oklevelet. Disszertációjának címe: *A mádi bor természet- és orvostudományi tekintetben.*

Az orvosi gyakorlatot szülőfalujában kezdte, Sárospatakon folytatta, onnan került Nagykállóba, majd a megyeszékhely áthelyezése után Nyíregyházára. Majdnem húsz évig volt vármegyei főorvos, illetve Nyíregyházán a Városi Kórház vezetője is.

Orvostudományi munkái közül legjelentősebb a *Kisgyermekes anyák könyve* című felvilágosító, ismeretterjesztő műve, amely Nyíregyházán jelent meg 1872-ben, majd második kiadása 1873-ban.

Borászati írásai közül az *Okszerű bortermelés hegyaljai kézikönyve* (Pest, 1855) aratta a legnagyobb sikert.

Verseket, elbeszéléseket diákkorától írt. Ezek közül sok kéziratban maradt, de a korabeli folyóiratok is elég gyakran közölték írásait (*Koszorú, Rajzolatok, Vasárnapi Újság*, stb). Több színdarabot fordított németből, s egy három felvonásos eredeti szomorújátékot is írt: *Szelelemféltő* címmel.

Legnagyobb szabású szépirodalmi vállalkozása a *Béla futása* című, hexameterekben írt, 15 énekből álló hősköltemény, amelyet már idős korában alkotott, s amelyet költői példaképe, Vörösmarty szellemének ajánlott. A mű első kiadása Sárospatakon, 1879-ben, második kiadása Nyíregyházán, 1884-ben jelent meg.

78 éves korában Nyíregyházán halt meg, de Nagykállóban temették el. Lakóháza Nyíregyházán ma is áll (Kereszt utca 5.).

Leszármazottai (többek között unokája, *Mádi Szabó Gábor* színművész) később megkülönböztetésül a Mádi előnevet vették fel, ő azonban műveinek címlapján mindig csak Szabó Dávidként szerepelt. A Mádi nevet csak álnévként használta, több más álnévvel, szignóval együtt, így az előnév visszamenőleges kiterjesztése nem látszik indokoltnak, esetleg megtévesztő is lehet.

Lásd még: Nagykálló.

Irodalom:

Dr. Fazekas Árpád: Orvosi emlékek Szabolcs-Szatmárban. Nyíregyháza, 1975.

Dr. Fazekas Árpád: Megyénk nagy orvosai. Nyíregyháza, 1987.

Király József Pál

(Nyíregyháza, 1810. január 20—Kismarton, 1887. április 26.)

Csak született Nyíregyházán, s tanulmányai egy részét végezte itt, ahol édesapja az ún. „professzori iskola” egyik tanítója volt. Későbbi működése nem kötötte szülővárosához. Teológiát végzett, majd házitanítószkodott egy grófi családnál. Ilyen minőségben hosszabb európai utazásokat is tett. Bécsben töltött évei alatt az osztrák irodalom olyan nagy alakjaival került személyes kapcsolatba, mint *Grillparzer* és *Lenau*.

1842-től a selmecbányai líceum tanára, majd igazgatója volt. Onnan került Sopronba, ahol egyik megalapítója, majd igazgatója lett a tanítóképző intézetnek. Rendkívül sokoldalú munkásságot fejtett ki. Gyakorlati-pedagógiai tevékenysége mellett termékeny író is volt. Útirajzokat, emlékezéseket, költeményeket írt magyar, német és latin nyelven. Munkái Bécsben és Sopronban jelentek meg, de kéziratok utirajzai is megtalálhatók a Nemzeti Múzeum gyűjteményében.

Fontosabb művei: *Epigrammata nova* (Vindobonae, 1843); *Erinnerungen* (Oedenburg, 1866). Szózatot írt a magyarhoni szabadkőművesek nagypáholyához (Sopron, 1877). *Visszhangok* címmel önéletrajzát is megírta 1886-ban, de ez nem jelent meg. Emlékezések című kötetének egyik versében — *An die lieben Freunde in meiner Geburtsstadt Nyíregyháza* — meleg szeretettel emlékezik vissza gyermekkorára.

Nyugdíjazása után Kismartonban (*Eisenstadt*) élt. Ott is halt meg.

Irodalom:

Müller Mátyás: A soproni evangélikus főtanoda története. Sopron. 1857.

Kmetty György

(Felsőpokorágy, 1813. május 24—London, 1865.)

Gömör megyében született evangélikus papi családból. Apját korán elveszítette. Ekkor egyik nagybátyja, *Schulek János*, nyíregyházi evangélikus lelkész vette magához. Iskoláit *Nyíregyházán*, Eperjesen és Pozsonyban végezte. később a bécsi katonaiskolában fejezte be tanulmányait. 1833-tól különböző alakulatoknál szolgált. A szabadságharc alatt Görgei táborában volt, már ezredesi rangban. Főként az isaszegi ütközetben tűnt ki, de részt vett Budavár ostromában is. Később Bem és Guyon menekülését segítette. Görgeit árulónak tartotta, s mint a haza vesztének okozóját, szenvedélyesen gyűlölte.

A szabadságharc bukása után Törökországba menekült, ahol egy anatóliai hadosztály parancsnoka lett. 1855-ben fényes győzelmet aratott az oroszok ellen. 1860-ban hosszabb utazást tett Nyugat-Európában, s végül Londonban telepedett le. Ott is halt meg 1865-ben. Utolsó éveiben német nyelven megírta emlékiratait, amelyben főként a szabadságharc történetével és Görgei szerepével foglalkozott: *Arthur Görgei's Leben und Wirken in Ungarn*. (London.)

Irodalom:

Hazánk és a Külföld. 1865. 38. sz.

Honvéd-Album. 1868.

Szénfy Gusztáv

(Nyíregyháza, 1819. augusztus 17—Miskolc, 1875. november 22.)

Apja *Kohlmann Sámuel* evangélikus tanító volt. Középkölkoláit Nagykállóban, a jogot Eperjesen végezte. 1846-ban szerzett ügyvédi oklevelet. Eleinte nevelősködött, majd szülővárosában lett tisztviselő. Igazán azonban csak a zene érdekelte. Zeneszerzéssel, zenetörténettel és zenepedagógiával egyaránt foglalkozott.

1848-49-ben nemzetőrként vett részt a szabadságharcban.

A szabadságharc után az Akadémia megbízásából népdalokat gyűjtött Erdélyben, majd megírta a magyar zene történetét. 1861 után egy darabig újra Nyíregyházán élt, később Miskolcon telepedett le és ott is halt meg. Utolsó éveiben zenetanárként dolgozott, közben azonban sok zenei szakcikket is írt a korabeli lapokba (*Pesti Divatlap*, *Pesti Napló*, *Vasárnapi Újság* stb).

Irodalom:

Lácay Magdolna: Sorsok a múltunkból. Nyíregyháza, 1988.

Madách Imre

(Alsósztrégova, 1823. január 21 — Alsósztrégova, 1864. október 5.)

Madách Imre 1845 elején menyasszonya, *Fráter Erzsébet* családjánál tett bihari látogatása során járt Nyíregyházán. Úti benyomásairól hazatérése után barátjának, *Szontágh Pálnak* számolt be. A február 25-én kelt levél tele van panasszal. Amerre csak megfordult, mindenütt az elmaradottság leverő képei tárultak szeme elé. Csak nyíregyházi tapasztalatai jelentettek kivételt. Az 1824-es örökváltság után megindult gyors ütemű társadalmi haladás reménykedéssel töltötte el, annál is inkább, mert ebben a fejlődésben saját reformgondolatainak igazolását fedezte fel: „Az optimizmus szörnyen meggyökerezett bennem, ily szív és reményölő képek után is nem állhatom, hogy egy fényesebbet ne tegyek. Nyíregyházán láttam egész nagyságában és jelentőségében az örökváltság eszméjét magát tanúsítani; a rövid idő alatt roppant haladás minden tekintetben, magyarosodás e. u. t. kimondhatatlan.” (*Összes művei*: Bp. 1942. II. kötet. 974. l.)

Sajnos, arra nincs adatunk, hol szállt meg Nyíregyházán, a városi vendégfogadóban vagy ismerősöknél? Azt sem tudhatjuk, mennyi időt töltött Nyíregyházán. Bizonyosnak látszik azonban, hogy nem egyszerűen csak átutazott a városon. A levelében emlegetett tapasztalatok megszerzéséhez időre volt szükség, sőt minden bizonnyal informátorokra is. Ezeket a tényeket csak úgy a kocsiról aligha lehetett volna észrevenni!

Valószínűleg ennek az utazásnak az emlékéét őrzi *Egy nyíri temetőn* című verse is.

Nyíregyházán ma utca viseli Madách nevét.

Irodalom:

Tidrenczel Sándor: Madách emlékezete. Kelet-Magyarország, 1975. január 19.

Margócsy József: Madách-emlékek Szabolcsban. Kelet-Magyarország, 1983. január 29.

Benczúr Zsuzsanna

(Bánk, 1825. január 25—Budapest, 1902.)

Két éves korában került családjával Nyíregyházára. Apja evangélikus lelkész volt, Ő tanítónői oklevelet szerzett és a szabadságharc bukása után nővérével leánynevelő intézetet alapított Nyíregyházán.

Írói pályáját az 1860-as évek második felében kezdte. Novellái és karcolatai nem csak a helyi lapokban láttak napvilágot, hanem sűrűn jelentek meg a fővárosi újságokban és folyóiratokban is. Főként a *Pesti Hírlap*, *Pesti Divatlap*, *Képes Világ*, *Képes Néplap*, *Nyíri Közlöny*, *Vasárnapi Újság* és a *Családi Kör* hasábjain bukkant fel gyakran a neve a hatvanas, hetvenes években. Írásainak egy részét *Várközy Paula* álnéven jelentette meg. A *Megtorlás* című kéziratot regényét és *Egy házasság a népből* című ugyancsak kéziratot elbeszélését a nyíregyházi Evangélikus Kossuth Gimnázium könyvtára őrzi.

Idős korában, nővérével együtt Budapestre költözött, s ott is halt meg a Tanítónők Otthonában.

Házuk, ahol laktak, s ahol nevelőintézetük is működött, a Bocskai utca 20. szám alatt, ma is áll.

Irodalom:

Szinnyei: i. m. I. 816.

Juhász Kálmán

(Nyíregyháza, 1830. augusztus 12—?)

Orvos és helytörténész. Apja mérnök volt Nyíregyházán. Iskoláit Budapesten és Eperjesen végezte, de még a 8. osztály előtt állt, amikor kitört a szabadságharc. Azonnal jelentkezett a fiatal honvédségbe. A szabadságharc bukása után a pesti egyetemen szerzett orvosi diplomát, s szülővárosában, Nyíregyházán telepedett le.

Az orvosi munka mellett sokat foglalkozott Nyíregyháza múltjával. Helytörténeti cikkei, tanulmányai főként a *Szabolcs megyei Közlönyben* jelentek meg a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek első felében: *Tájékoztatások Nyíregyháza múltjából.* 1880; *Honnan kapta Nyíregyháza nevét és mikor kapta?* 1881; *Az eszenyi Miczbán kastély és a Miczbán család.* 1882.

Elmélkedések a magyarok őskori lakhelyéről című műve (1884) kéziratban maradt.

Irodalom:

Szinnyei: i. m. V. 707.

Boruth Elemér

(Mád, 1833. január 26— ?)

Családi neve eredetileg Steiger Alajos volt. Iskoláit Sátoraljaújhelyen, Egerben, Miskolcon, Rozsnyón és Kassán végezte. Később Nyíregyházán hivatalnokoskodott. Írói pályáját 1854-ben kezdte. Versekét és tárcákat írt a fővárosi lapokba (*Hölgyfutár*, *Nővilág*, *Vasárnapi Újság*, *Fővárosi Lapok* stb). Több versét *Szénfy Gusztáv* zenésítette meg, s ezek igen népszerűek voltak.

Önálló kötetei is megjelentek (*Boruth költeményei*. Pest, 1859; *Nyárlevelek*. Sátoraljaújhely, 1878; *Hátrahagyott művei*. Bp. 1887). A hivatalos elismerés jele volt, hogy a Petőfi Társaság és tagjai sorába választotta.

Utolsó éveiben visszatért szűkebb hazájába, a Hegyaljára. A gazdálkodás mellett azonban ott is foglalkozott irodalommal. Előbb *Hegyalja*, később *Zemplén* címmel lapot is szerkesztett.

Irodalom:

Szinnyei: i. m. I. 1271.

Gyöngyössy Sámuel

(Miskolc, 1833. november 22—Tiszanána, 1886. május 20.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. A szabadságharc alatt, 16 évesen honvédnek állt. A szabadságharc után Miskolcon folytatta tanulmányait, közben a Puky-családnál nevelősködött is. Később Patakon és Debrecenben tanult, majd Szikszón tanított az algimnáziumban. Ezután Berettyóújfaluban lett káplán, Debrecenben segédlelkész, majd 1860-ban Tégláson lelkész.

1866-ban került Nyíregyházára, ahol hamarosan bekapcsolódott a társadalmi és politikai életbe. A polgári egyesület elnökévé választották, könyvtárat alapított, cikkeket írt a helyi újságokba. Sok elbeszélése jelent meg a *Nyír* és a *Tiszavidék* című lapokban (*A nagy idők apró történetei*, *A kis főhadnagy*, *A hullók hídja*, *A hős dalárok*, *Fejér galamb*, *fejér rózsza*, *A losonci leány*, *Egy örült nő története* stb). 1870-től egy ideig szerkesztője is volt a *Tiszavidék*nek.

Nyíregyházáról később Nagykállóba került, majd Miskolcon, s végül Tiszanánán tevékenykedett.

Önálló kötetben egyházi írásai jelentek meg: *Imák és egyházi beszédek tára*. Debrecen. 1862. *Magyar protestáns egyházi szónoklatok*. Miskolc. 1-2. kötet. 1874-75.

Irodalom:

Görömbei Péter: A nagykállói ev. református egyház története. Sárospatak, 1882.

Kmety István

(Kiskunhalas, 1833. december 10—Nyíregyháza, 1887. április 1.)

Nem bennszülött nyíregyházi volt, de teljesen meggyökeresedett itt, s egyik úttörő egyénisége lett a múlt századi nyíregyházi sajtónak. A középiskolát szülővárosában, Debrecenben és Sárospatakon, a jogi tanulmányokat Eperjesen végezte. A szabadságharcban Bem seregében harcolt, utána évekig bujdosott. később újságíró lett, s Szegeden és Miskolcon tevékenykedett.

1871-ben került Nyíregyházára, ahol az évek során több lapot is szerkesztett (*Nyíri Közlöny, Szabolcs, Szabolcs megyei és Hajdúkerületi Közlöny, Szabolcsi Hírlap* stb). 1881-ben lett a *Nyírvődék* főmunkatársa. Voltaképpen ő teremtette meg Nyíregyházán a megyei hírlapirodalmat. Előtte ügyvédek, tanárok, levéltárosok szerkesztették a helyi újságokat, ő volt az első vérbeli profi újságíró a városban.

A hírlapi cikkeken kívül költeményeket, elbeszéléseket, regényeket is írt.

Önálló kötetei: *Társadalmi csarnok*. Nagykanizsa, 1856; *Cigánynő*. (Regény) Pest. 1858; *Szesélyes orvos*. Pest, 1858; *Őszi napsugár* (Költemények) Nyíregyháza. 1880; *A magyar helyestrás rendszerének alapvonalai*. Nyíregyháza. 1884; *Nyelvtudományi csevegések*. Bp. 1885.

Irodalom:

Lukács Ödön: Nyíregyháza története. Nyíregyháza. 1886. 342-344.

Jósa András

(Nagyvárad, 1834. november 30—Nyíregyháza, 1918. szeptember 6.)

Középiskolai tanulmányait Nagyváradon, Pesten, Pozsonyban, Kassán és Bécsben végezte. Egész fiatalon részt vett a szabadságharcban. A bécsi egyetemen szerzett orvosi diplomát, majd a megye akkori székhelyén, Nagykállóban telepedett le. Gyógyításaival hamarosan nagy hírnévre tett szert, s már ott kezdett foglalkozni régészeti kutatásokkal is.

1884-ben került Nyíregyházára vármegyei főorvosként. Sokat tett a népegészségügy fejlesztése érdekében, s közben tovább foglalkozott őstörténettel és régészettel is. Jelentős ásatásokat végzett a megyében, s széles körű gyűjtő és feltáró munkájának eredményeiből alapította meg a később róla elnevezett múzeumot. Orvosi és régészeti munkássága mellett a város és a megye közéletében is jelentős szerepet játszott. *Műkedvelő és Színpártoló Egyesületet* alapított, amelynek jótékony-sági előadásain maga is fellépett, a Bessenyei Körnek megalakulása óta egyik legbuzgóbb tagja volt. A helyi sajtóban rendkívül sok cikke és tanulmánya jelent meg, de minden más lehetőséget is megragadott az ismeretek terjesztésére. A helyi újságok mellett az országos szaklapok is számos cikkét és tanulmányát közölték mind az orvostudomány, mind a régészet köréből. Útirajzai és emlékezései önálló kötetben is megjelentek: *Barangolások Németországban és visszaemlékezések* (1906).

Jósa András alakját már életében legendák vették körül. Krúdy regényt szeretett volna írni róla, de ha ez nem készült is el, nagyon sok művében emlegette őt. Egyik írásában így idézte meg: „... a legjobb orvos fél-Magyarországon, akinek csodatetteit bizvást zenghetné a lant, sok ezeket megmentvén a korai sírtól, szentanyámat és engem is többször, az ifjúság kihívó és vakmerő korszakában, félig csodatevő fantom, félig elkésett lovag a régi duhaj Magyarországból, zsebkéssel operáló doktor és tudós orvos, aki a Korányiak szülőföldjén vetélkedett a legjobb magyar orvos titulussáért.”

A halála óta eltelt 75 év alatt ez a legendárium még csak bővült. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy ma alighanem Jósa András kultusza a legelevenebb Nyíregyházán. A Megyei Múzeum 1918 óta, a Megyei Kórház és Rendelőintézet 1969 óta viseli a nevét, egykori lakóházát emléktábla jelzi (Malom u. 3. sz.), s egy közeli utca is az ő nevét vette fel. 1972-ben, a nagy építkezések idején a város huszonötezer lakosú új lakótelepe a Jósaváros nevet kapta. Sírja a nyíregyházi Északi temetőben, emlékszobája és mellszobra a Jósa András Múzeumban található.

Lásd még: *Nagykálló.*

Irodalom:

Banner János: Jósa András és Kiss Lajos emlékezete. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1967. 2.

Csallány Dezső: Jósa András irodalmi munkássága. Bp. 1958.

Dr. Fazekas Árpád: Orvosi emlékek Szabolcs-Szatmárban. Nyíregyháza, 1975.

JÓSA ANDRÁS
1834 1916

Kállay András

(Napkor, 1839. április 9—1919.)

Az ősi szabolcsi Kállay-család (Balog—Semjén nemzetség) leszármazottja, politikus, főispán, publicista, a második világháború idején miniszterelnök Kállay Miklós édesapja. Iskoláit Bécsben végezte. Hazatérése után különböző megyei tisztségeket töltött be, s közben hosszabb utazásokat tett Nyugat-Európában. 1889 és 1897 között Szabolcs vármegye főispánja volt.

Publicisztikai írásai korábban is jelentek meg a *Nyírvidekben*, igazán azonban — ahogy ezt könyvének előszavában maga is bevallotta — Jósza András útirajzainak és emlékezéseinek kiadása után kapott kedvet saját emlékezéseinek megírására. 1906 folyamán eredetileg cikkek formájában, a *Nyírvidekben* láttak napvilágot írásai. Ezekből állította össze *Régi dolgok, újabb idők* című kötetét, amely 1907-ben jelent meg Nyíregyházán, Jósza Elek könyvnyomdájában.

A mű a publicisztika, az útirajz és a memoár sajátos keveréke, nagyon sok helytörténeti és családtörténeti adalékkal. Irodalomtörténeti szempontból főként a *Jósza Miklós* napkori életével kapcsolatos családi emlékek érdemelnek figyelmet.

Lásd még: *Napkor*.

Irodalom:

Boroszkó: Szabolcs vármegye monográfiája. Bp. 1900.

Dálnoki Gaál Gyula

(Szatmárnémeti, 1839. március 15—Nyíregyháza, 1901. október 10.)

Iskoláit szülővárosában és Pesten végezte. 1859-ben színésznek állt, s mint intrikus és jellemszínész, ismert névre tett szert. Vándorszínészként hosszú időn át működött különböző vidéki társulatoknál. Később rendező is volt, de megpróbálkozott a színdarabírással is. A 60-as, 70-es években több színművét bemutatták, *Világosvári gyásznapok* című drámáját Németországban és Lengyelországban is játszották. *Spanyol inquisitio* című öt felvonásos darabját 1873-ban Budán mutatták be. Vidéki színpadokon játszották még következő műveit: *Itt van Kossuth!*, *Menyasszony a sárga szőnyegre*, *Honfoglalás*, *Oroszok Bulgáriában*.

Ilyen színészi és drámaírói múlttal a háta mögött vonult nyugalomba 1894-ben, és Nyíregyházán telepedett le. Ő volt az első nyugdíjas színész Magyarországon. Az irodalommal azonban nyugalomba vonulása után sem szakított. Nevével gyakran találkozhatunk a korabeli helyi lapokban, főként a *Szabolcsi Szabadsajtó* című újságban. Alkalmi verseket írt a nevezetesebb évfordulókra, hazafias ódát Kossuth Lajos halála alkalmából, stb. *Krúdy Gyula*, akire diákkorában igen nagy hatással volt, később gyakran emlegette írásaiban igazi nevéen is, a *Szindbád ifjúsága* című művében pedig Ketvényi Nagy Sámuel néven szerepelteti.

Irodalom:

Krúdy Gyula: Régi vidéki író végnapja, avagy hogyan veszett el a magyar színészet történelme. (1932.)

A szobrok megmozdulnak. Gondolat. Bp. 1974.

Eötvös Károly

(Mezőszentgyörgy, 1842. március 11—Budapest, 1916. április 13.)

Ügyvéd, lapszerkesztő, író és politikus volt egy személyben. Jogi tanulmányai után Veszprémben lett megyei aljegyző, majd Deák-párti programmal képviselő. Később a Függetlenségi Párt lapját, az *Egyetértést* szerkesztette. Neve akkor lett igazán szélesebb körben, Magyarországon kívül is ismertté, amikor 1883-ban elvállalta a hírhedt tiszaezlári vérvádperben a rituális gyilkossággal vádolt zsidók védelmét.

Több elbeszéléskötete, útleírása és jellemrajza jelent meg, legmaradandóbb műve azonban mégis a tiszaezlári perrel írt munkája (*A nagy per*, 1904), amelyben nyíregyházi benyomásait is megörökítette. Más művei: *Utazás a Balaton körül*, 1901; *Deák Ferenc és családja*, 1901; *A Jókay nemzetség*, 1906; *A Bakony*, 1909.

Eötvös Károly már a per előkészítő szakaszában is többször járt Nyíregyházán, illetve Tiszaezláron, s a hosszúra nyúlt végtárgyalás egész időtartama alatt Nyíregyházán tartózkodott (június 19—augusztus 3.). A bírósági tárgyalás, amely végül a vádlottak felmentésével végződött, a városháza emeleti nagytermében folyt le. (Eötvös emlékezéseiben a vármegyeház nagytermét emlegeti. Az eltérés onnan adódik, hogy Nyíregyháza csak néhány évvel korábban lett megyeszékhely, s a megyének még nem lévén saját székháza, átmenetileg a városháza fogadta be a megyei hivatalokat is. Így az akkor valóban megyeháza is volt.)

Nyíregyházi tartózkodása idején Eötvös — nem messze a tárgyalások színhelyétől — az Orosi úton lakott a *Stern*-családnál (ma: *Bocskai utca* 8. szám). Mivel sok fenyegetésben volt része, a helybeli zsidóság 16 főből álló őrséget szervezett védelmére. Az eszlári per századik évfordulóján az épületet emléktáblával jelölték meg. Ennek szövege: Itt lakott dr. Eötvös Károly 1842—1916 a tiszaezlári per ártatlan vádlottainak védője az 1882-83-as években.

Lásd még: *Tiszaezlár*.

Irodalom:

Krúdy Gyula: A tiszaezlári Solymosi Eszter. Magvető, 1975. Bp.

Sándor Iván: A vizsgálat iratai. Tudósítás a tiszaezlári per körülményeiről. Bp. 1976.

Dr. Fazekas Árpád: Az eszlári per orvosi vonatkozásai. Nyíregyháza, 1989.

Dr. Fazekas Árpád: Mozaikok Szabolcs-Szatmár orvosi múltjából. Nyíregyháza, 1988.

Lukács Ödön

(Szamossályi, 1843. augusztus 13—Nyíregyháza, 1896. március 1.)

Református esperes, egyházi szakíró, várostörténész és költő volt egy személyben. Papi családból származott, tanulmányait Sárospatakon végezte. Rövid ideig Zsurkon volt segédlelkész. 1870-ben került Nyíregyházára, s mint lelkész, majd esperes jelentős szerepet játszott a város közéletében is. 1873 és 83 között ő szerkesztette a *Szabolcs* című újságot, s az ő kezdeményezésére épült fel az 1883-ban felszentelt, ma is álló új református templom.

Nem bennszülött nyíregyházi volt, de nagyon hamar lelkes és öntudatos polgára lett városának. Nem véletlenül vállalkozott elsőnek a város történetének megírására. 1886-ban jelent meg legjelentősebb munkája, a két kötetes *Nyíregyháza-monográfia*. Műve nemcsak az ő egyéni ambícióit, s a városhoz való ragaszkodását tükrözi, hanem a fejlődő Nyíregyháza növekvő öntudatát is. Tíz évvel a megyeszékhelyé válás után a fiatal város már múltjával büszkélkedett, már vaskos kötetekben olvashatott az alapító ősrökről és arról a lendületről, amellyel lekörözte a megye nagyobb múltú településeit, Nagykállót, Nyírbátort, Kisvárdát.

Lukács Ödön nemcsak tudós és publicista volt, hanem költő is. Két verses kötete jelent meg Nyíregyházán (*Kisebb költemények, Vegyes költemények*). *Hátrahagyott versek* című gyűjteménye pedig Debrecenben látott nyomdafestéket 1896-ban.

A Millennium évében hunyt el, sírja az Északi temetőben, a ravatalozó háta mögött van. Alapvető várostörténeti munkája 1987-ben, Nyíregyháza várossá nyilvánításának 150. évfordulója alkalmából reprint kiadásban újra megjelent.

Ugyanakkor emléktáblát helyeztek el tiszteletére a református templom bejáratánál.

Lásd még: Szamossályi, Zsurk.

Irodalom:

Görömbei Péter: i. m. Vasárnapi Újság. 1896. 10. sz.

Lukács Zsófia: Emlékezés Lukács Ödönre, Nyíregyháza történetírójára.

Szabolcs-Szatmári Szemle. 1976. 4.

Rapaics Rajmund

(Milánó, 1845. január 1—Eger, 1909. szeptember 25.)

Apja olasz származású volt, ő maga is Olaszországban született. Tanulmányait Egerben végezte. 1862-től *Nyíregyházán* lett hitoktató. 1870-ben visszakérült Egerbe, s az egyházjog és történelem tanáraként működött a líceumban. A század végén a pesti teológia tanára, majd dékánja és rektora volt.

1872 és 79 között ő szerkesztette az *Egri Egyházmegyei Közlönyt*, s nagyon sok cikket írt egyházi szakíróként különböző lapokba. Főműve az *Egyetemes egyháztörténelem*, amely 1879 és 89 között Egerben jelent meg három kötetben. Másik ismert munkája: *Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából*, Eger, 1902.

Irodalom:

Koncz Ákos: Egri egyházmegyei papok az irodalmi téren. Eger. 1892.

Ambrus István: Dr. R. R. (Nekrológ) Egri Egyházmegyei Közlöny, 1909. 129—130.

Lövey Sándor

(Nyíregyháza, 1846. október 20—?)

Földbirtokos családból származott. A gimnáziumot Sárospatakon, Lőcsén, Nagykőrösön, a jogot Budapesten végezte.

Verseket diákkorától írt, s cikkei is sűrűn jelentek meg a korabeli lapokban (*Szabolcs, Szabolcs megyei Közlöny, Nyírvidek* stb).

Zabolch váránál című elbeszélő költeménye 1897-ben jelent meg Nyíregyházán.

Irodalom:

Szinnyei: i. m. VIII. 26.

Mikszáth Kálmán

(Szklabonya, 1847. január 16—Budapest, 1910. május 28.)

Mikszáth a *Pesti Hírlap* tudósítójaként, 1883 nyarán, a hírhedt eszlári vérvád-per végtárgyalásának idején (június 17-től augusztus 4-ig) tartózkodott Nyíregyházán. Hosszúra nyúlt és nem túlságosan sikeres írói indulása után, pályájának ekkor már felfelé ívelő szakaszában, 36 éves korában járt itt. Az igazán nagy művek ugyan még előtte voltak, de a *Tót atyafiak* és a *Jó palócok* című kötetekkel már megalapozta írói hírnevét, s a *Tisztelt Ház* világát bemutató, szellemes parlamenti karcolataival bebizonyította a közéleti és politikai aktualitások iránti rendkívüli fogékonyságát is. Minden bizonnyal ez utóbbinak köszönhetette, hogy a szerkesztőség éppen őt küldte Nyíregyházára a világra szóló tárgyalás kezdetén.

A „nagy per” másfél hónapja alatt Mikszáth egy kötetre való tárcát, cikket és távirati tudósítást küldött lapjának a nyíregyházi tárgyalásokról. (Ezek legteljesebb gyűjteménye az író *Összes művei* kritikai kiadásának 66. kötetében található. Akadémiai Kiadó. Bp. 1972. Sajtó alá rendezte: *Rejtő István*.)

Írásainak többsége nem egyszerűen bírósági krónika volt, sokkal inkább az író személyes megfigyeléseinek, benyomásainak foglalata, afféle háttér-történetek, interjúk, jellemrajzok és anekdoták gyűjteménye. Ez nemcsak az író alkatából következett így, hanem abból a munkamegosztásból is, amely közte és munkatársa között eleve kialakult. A *Pesti Hírlap* ugyanis Mikszáthon kívül *Antalik Károly* nevű belső munkatársát is Nyíregyházára küldte, aki országgyűlési gyorsíró is volt, így a tárgyalás egész menetéről gyorsíró részletességgel, jegyzőkönyvszerűen tájékoztatta a lap olvasóit.

Mint felvilágosult ember, Mikszáth természetesen, nem hitt a rituális vérvádmesében, de nem rokonszenvezett a perbefogott zsidókkal sem, akiket következetesen csak saktereknek nevezett. Nem volt antiszemita, de filozsemita sem. Nem állt egyik oldalon sem. Hol az egyik, hol a másik félen csattant csípős fricskája. Nem azonosult egyik párttal sem. Mindvégig szkeptikus szemlélője maradt az eseményeknek, a per az ő számára egy látványos irodalmi jellemtanulmány lehetőségét kínálta. A csendbiztosokat sem hitte vérszopó fenevadaknak, de a saktereket sem látta olyan ártatlan bárányoknak, mint ahogyan *Eötvös Károly* és védőtársai őket beállítani igyekeztek.

Hogy helyesen járt-e el, csak az ítélet után tudta magában eldönteni, amikor hazatérése után keresztény ismerősei zsidóbérencséggel, zsidó ismerősei pedig antiszemizmussal vádolták. Ekkor végleg megnyugodott: „Senki sincs velem megelégedve... Most már biztos vagyok benne, hogy mindig az igazat írtam.” (I. m.: 294. l.)

Nem csak kortárs ismerősei gáncsoskodtak azonban nyíregyházi tudósításai miatt, az utókor sem egyértelműen ítélte meg ezeket az írásokat. A legelmarasztalóbb véleményt *Hegedűs Sándor* fogalmazta meg *Mikszáth Kálmán Nyíregyházán* című írásában. *Rejtő István*, a kritikai kiadás sajtó alá rendezője, igyekezett megvédeni Mikszáthot, de azt ő is többször hangoztatta, hogy az író „nem tudta maradéktalanul kivonni magát a nyíregyházi tárgyalás atmoszférája alól” (i. m. 409.). Állítását egy másik helyen még árnyaltabban fogalmazta meg: „Liberális világnézete szembe fordította a szélsőséges uszítással, de ugyanakkor nem tudott saját szemléletének korlátain túllépni” (i. m. 414.).

Nyíregyházi tartózkodása idején Mikszáth minden bizonnyal a tárgyalóteremben töltötte a legtöbb időt, de azért sok mindent magába szívott a város és a táj levegőjéből is. *Freskók* című karcolata egy ibrányi kirándulás emlékét őrzi, de a *Két koldusdiák* és a *Különös házasság* című regényeinek, valamint néhány novellájának nyírségi motívumai is minden bizonnyal ekkori személyes tapasztalataiból születtek.

Innen keltezett írásaiból azt könnyen megállapíthatjuk, mettől meddig tartózkodott Mikszáth Nyíregyházán. Szállásáról, itteni életkörülményeiről, esetleges személyes kapcsolatairól azonban mélyen hallgatott. Több helyen is említette tudósításaiban, hogy az antiszemiták a *Brenner fogadó*ban, a szemiták pedig az *Európa Szálló*ban tanyáztak, de arról egy szót sem írt, hogy ő maga hol szállásolta el magát. A Brennerben biztosan nem, mert egyik írásából arról értesülhetünk, hogy ott látogatta meg — interjúkészítés céljából — a nagy antiszemitát. Akkor talán az Európában? Lehetséges, de nincs rá bizonyíték. Kár, mert e fogadó egykori épülete ma is áll. Igaz, nem szálloda, hanem öregek napközi otthona működik benne. De a falán elhelyezett emléktábla utal az épület múltjára, s egyúttal a híres nyíregyházi cigányprimás, *Benczi Gyula* emlékét is hirdeti, aki az Európában is muzsikált, s akit Mikszáth és később Krúdy is gyakran emlegetett. (*Dózsa György u. 6. sz.*)

Mikszáth nevét utca viseli Nyíregyházán.

Lásd még: *Ibrány*.

Irodalom:

Hegedűs Sándor: Mikszáth Kálmán Nyíregyházán. Itk. 1967. 300—303.

Beöthy Zsolt

(Buda, 1848. szeptember 4—Budapest, 1922. április 18.)

Neves literátor-családból származott. Apja és egyik nagybátyja is ismert író volt, s fia is író, színházigazgató lett. Ő maga először jogi pályára készült, a diploma megszerzése után egy ideig hivatalnokoskodott is, de aztán hirtelen fordulattal tanári vizsgát tett, s előbb középiskolai tanári állást vállalt, majd hosszú időn át a pesti egyetem irodalomprofesszoraként működött. Tagja volt az Akadémiának, a Kisfaludy és a Petőfi Társaságnak.

Munkássága megoszlott a szépirodalom és az irodalomtudomány között. Fontosabb művei: *A névtelenek*. Elbeszélések és rajzok, 1875; *Kálózdy Béla*. Regény, 1875; *Ráskai Lea*. Verses elbeszélés, 1881; — *A magyar irodalom története*. 1893-95; *A magyar irodalom kis tükre*, 1896; *Romemlékek*. Tanulmányok, beszédek, cikkek. 1923.

Nyíregyházán többször is járt. Legemlékezetesebb itteni szereplésére 1921. június 19-én került sor, amikor a Benczúr-ünnepségen a nyíregyházi születésű nagy festőművész érdemeit méltatta. Az ünnepség után a Sóstón rendeztek társasvacsorát. E kirándulás emlékét őrzi Beöthy Zsolt utolsó verse, amely a költő hatyúdálának is tekinthető. Nem egészen egy év múlva valóban örökre „elröppent”. A verset később *Kacsóh Pongrác* megzenésítette.

Erdőben

*Verébcapat ijedve röppen
Ahogy az erdőn nézelődöm.
Utánanézek a tűnőknek:
Vaj' hova, merre, eltűnődöm.*

*Magam is immár röppenőben,
Vén szárnyam még egy útra kész,
Vaj', lesz-e olyan is, ki mint én,
A tűnőnek utánanéz.*

Sóstó, 1921.

Beöthy Zsolt

A vers kézírata — a költő fiának ajándékként — a Jósa András Múzeum Irodalmi Gyűjteményében található.

Irodalom:

Kéky Lajos: Beöthy Zsolt. Bp. 1924.

Az 50 éves Nyírvidék albuma. Szerk.: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1928.

Zámbó Idikó: Beöthy Zsolt és Nyíregyháza. Kelet-Magyarország, 1986. november 21.

Kálnay László

(Rimaszombat, 1849. július 13—Budapest, 1931.)

Mint a korabeli értelmiség tekintélyes része, ő is a Felvidékről származott Nyíregyházára. A gimnáziumot szülővárosában és Iglón végezte, jogi tanulmányokat Budapesten folytatott. 1874-ben Nyíregyházán telepedett le, ahol ügyvédi irodát nyitott.

Írni aránylag későn kezdett. Jóval elmúlt már 40 éves, amikor első írásai megjelentek a *Nemzet*, *A Hét*, a *Budapesti Hírlap* és más újságok hasábjain. *Eötvös Károly* vagy még inkább *Vas Gereben* modorában írt elbeszélések voltak ezek, a 40-es, 50-es évek beszély-irodalmának megkésett folytatásai. Elbeszéléseiből két kötet is napvilágot látott *Jaj és kacaj*, valamint *Arisztokraták és a többiek* címmel. *Deli Mara* című színművét a nyíregyházi színházban mutatták be. *Az öreg bojtár* című népszínműve kéziratban maradt. A *Borovszky-féle megyei monográfiába* ő írta a *Szabolcs vármegye népessége* című fejezetet.

Művei egyidőben igen népszerűek voltak. Különösen *Szegény Patyus* című legendája tette országosan ismertté a nevét. A 90-es évek közepén állt írói hírneve tetőfokán, később dicsősége rohamosan lehanyatlott. A fővárosi lapokban már egyre ritkábban szerepelt a neve. A század végén társadalmi és szépirodalmi lapot indított Nyíregyházán *Szabolcsi Híradó* címmel, de ez nem sokáig élt.

Később Kálnay abbahagyta az írást, s Nyíregyházáról is elkerült. Rahóra ment közjegyzőnek. Az első világháború után azonban ő is Pestre sodródott, s jellegzetes figurája lett a tabáni kiskocsmáknak. *Krúdy*, akire diákkorában, írói pályakezdése idején, igen nagy hatást tett, több írásában is megrajzolta alakját. Mint író már rég halott volt, de feltámadt mint regényhős. *A Hét bagoly* című regény egyik hősné, Szomjas úrnak az alakjában nem nehéz felismerni a kocsmajáró, anekdotázó Kálnayt, akit más műveiben valóságos nevéen is többször szerepeltet Krúdy.

Irodalom:

Krúdy Gyula: Irodalmi kocsmák egykor és tegnap — Kálnay László vidéki tekintetes úr kocsmajárásai a pesti írók után (1927.) Írói arcképek. Magvető Kiadó. Bp. 1957.

Krúdy Gyula: 75 esztendő's Kálnay László, vagyis a tabáni kocsmák pajkosa (1923) U. o. Magvető. Bp. 1957.

Leffler Sámuel

(Rimaszombat, 1851. május 26—Nyíregyháza, 1915. december 19.)

Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában és Iglón végzte. Bölcsészeti és teológiai stúdiumokat Pozsonyban folytatott, majd Kassán és Rozsnyón szerzett tanári képesítést. 1874-ben került a nyíregyházi evangélikus gimnáziumba és kereken 40 évig állt annak szolgálatában. Az utolsó tíz évben mint igazgató. Klasszika-filológus volt, a latin nyelv és irodalom tanára, de mint sokoldalú, rendkívül művelt ember más tárgyakat is tanított. Sokat utazott, főként Itáliában, s élményeiről érdekes útleírásokban számolt be, amelyek az antik világ és a művészettörténet alapos ismerőjének mutatják (*Nápoly és környéke*, 1895; *Fel a Vezúvra*, 1896). Útirajzain kívül is jelentős tudományos munkásság és széles körű publicisztikai tevékenység fűződik nevéhez. Szakirodalmi munkásságából legmaradandóbb a terjedelmes *Római irodalomtörténet*, amely három kiadást ért meg (1888, 1893, 1902).

Leffler Sámuel nem bennszülött volt Nyíregyházán, idővel azonban igazi lokálpatriótává vált és évtizedeken át nagyon fontos szerepet töltött be a város közéletében. Hosszú időn át volt elnöke a *Polgári Olvasókörmek*, jegyzője, majd titkára a *Jóteköny Nőegyletnek*, tagja a városi képviselőtestületnek és a megyei törvényhatóságnak is. A *Borovszky-féle vármegyei monográfia* számára ő írta meg *Nyíregyháza történetét*, s felbecsülhetetlen érdemeket szerzett a *városi levéltár* rendezésével is.

Kifejezetten szépírói ambíciói nem voltak, de a korabeli helyi lapok és a gimnázium évkönyvei számos alkalmi költeményét megőrizték, amelyek nem csak ügyes verselési készségről, hanem a finom humor és ironia iránti fogékonyságról is tanúskodnak.

Az évkönyvek és jegyzőkönyvek őrzik néhány szép szónoki beszédét is, amelyek közül különösen kiemelkedik az 1899. május 9-én, Bessenyei szobrának avatásán elhangzott ünnepi szónoklata.

Leffler Sámuel Krúdy Gyulának is tanára volt a nyíregyházi evangélikus gimnáziumban. Latinra és filozófiára tanította, ezen kívül nyolcadik osztályos korában osztályfőnöke is volt. Krúdy egyik önéletrajzi írásából azonban arra következtethetünk, hogy a tanórákon kívül is közvetlen kapcsolat lehetett tanár és tanítvány között: „Leffler Sámuelről, a legderekből és nagyszerűbb tanárról akartam írni, aki először adta kezembe a csodálatos Dickenst és hű barátommá tette a sánta lordot, és a többieket, akiket nem ismertem addig, mert azt vélte, hogy későbbi pályámon szükségem lesz néhány mesterfogás megtanulására.” (*Roboz Imre: Az irodalom boudoirjában*. Bp. 1916. 38.)

Leffler Sámuel nevét ma utca viseli Nyíregyháza új lakónegyedében.

Irodalom:

Katona Béla: Krúdy Gyula pályakezdeése. Akadémiai Kiadó, Bp. 1971.

Margócsy József: A két Leffler. A BGYTKF. Tudományos Közleményei Nyíregyháza, 1990.

Petrovits Gyula

(Erdőbénye, 1852. október 28—Eger, 1923. október 12.)

Középiskoláit Sátoraljaújhelyen, Kassán és Egerben végezte. Pappá szentelése után Rakamazon és Nagykállóban volt segédlelkész. 1882-ben Oroson lett lelkipásztor, később Nyíregyházán plébános, majd esperes. Pályáját az egri székeskáptalan örkanonokjaként fejezte be 71 éves korában.

Kispap korától rendszeres cikkírója volt a korabeli egyházi lapoknak (*Egri Egyházmegyei Közlöny* stb.) és különböző napilapokban is gyakran publikált (*Idők tanúja, Magyar Állam, Hazánk*). Nyíregyházán ő alapította meg a *Szabolcsi Hírlapot*. Írói neve Péterfy volt.

Fontosabb írásai: *Hit és ész*. Eger, 1876. *A papság egy újabb feladata*. Eger, 1878. *A máriapócsi kegyelemkép*. Eger, 1880.

Irodalom:

Harkabusz László: P. Gy. (nekrológ) *Egri Egyházmegyei Közlöny*. 1923. 126—128.

Andrássy Béla

(Nyíregyháza, 1854— Budapest, 1873. május 1.)

Csodagyerekként tűnt fel. Már 16 éves korában verseskötete jelent meg (*Zsengék*, Nyíregyháza, 1870). Hamarosan országosan is felfigyeltek rá. Pestre került jogásznak, ahol *Reviczky Gyula* és *Gáspár Imre* köréhez csatlakozott. A különböző újságokban és folyóiratokban (*Fővárosi Lapok*, *Családi Kör*, *Magyarország* és a *Nagyvilág*, *Nefelejts*) megjelent versei nem mindennapi tehetség készülődését sejtették. Sokan benne látták a következő évtizedek nagy költőjét. A szépen fölfelé ívelő pálya azonban tragikusan megszakadt. Húsz éves sem volt még, amikor a kolera végzett vele.

Hátrahagyott kéziratok a jóbarát *Gáspár Imréhez* kerültek, aki kötetben is szerette volna kiadni azokat, de ez a terve nem sikerült. Csak a *Vasárnapi Újság* és a *Képes Családi Lapok* közölte a költemények egy részét. A kéziratok később Gáspár hagyatékával együtt elkallódtak, s ma már Andrássy Béla egyetlen megjelent kötete is különleges könyvészeti ritkaság.

Irodalom:

Vasárnapi Újság. 1873.

Gáspár Imre: Új Nemzedék. 30.

Czóbel Minka

(Anarcs, 1855. június 12—Anarcs, 1947. január 17.)

A lakóhelyétől 50 km-re lévő szabolcsi megyeszékhely hosszú időn át messzebb volt Czóbel Minka számára, mint Budapest vagy akár Párizs. Anarcs-on élt, de gyakran járt Budapesten és sokat utazott külföldön is. Átutazóban bizonyára megfordult egyszer-egyszer Nyíregyházán, ahol a helyi lapok (elsősorban a *Nyírvidék*) kezdettől fogva figyelemmel kísérték pályáját, írtak új kötetéről és időnként verseit is közölték, személyes kapcsolata azonban inkább csak idősebb korában szövődött a várossal.

E kapcsolat legemlékezetesebb állomása az a látogatás volt, amelyet a korszak másik illusztris szabolcsi származású írójának, *Lőrinczy György*nek a társaságában tett a *Bessenyei Kör*ben 1922. március 27-én. A nagyszabású irodalmi ünnepség keretében a két író a Kör tiszteletbeli tagjaivá választották, ők viszont egy díszes *Bessenyei-serleg* készíttetését indítványozták a Körnek, s Czóbel Minka ezer koronát ajánlott fel erre a célra.

Később még néhányszor megfordult Nyíregyházán, s amikor 1942 áprilisában betegsége miatt nem jöhetett el az újabb invitálásra, „a kedves városból jött hívó szóra”, a 87 éves költőnő verset küldött maga helyett. Érdeemes idézni egyik versszakát:

*Tündér táj közepén van egy kedves város,
Szőlőktől övezve, erdővel határos.
És kik benne laknak, minden szebbre, jobbra
Hajlandók — mutatja Bessenyei szobra.
Dús kévétet hajtott a szellemi élet,
Talán árva hazánk szebb jövőre ébred,
Ha mint itt — reménynek van egy támaszpontja,
Mely a késedelmest búvkörébe vonja.*

Halála után kéziratos hagyatékának egy része a nyíregyházi Jósa András Múzeumba, nagyobbik része pedig a Megyei Levéltárba került.

Lásd még: *Anarcs*.

Irodalom:

Katona Béla: A hosszú hallgatástól a késői feltámadásig. Emlékezés Czóbel Minkára halálának 30. évfordulóján. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1977. 1. sz.

Tidrenczel Sándor: Czóbel Minka költészetének fogadtatása. Kelet-Magyarország. 1985. aug. 3.

Margócsy József: Egy régi udvarház utolsó gazdája. Szöveggyűjtemény az anarcsi Czóbel-család levéltári hagyatékából. Nyíregyháza. 1988.

Porubszky Pál

(Rozsnyó, 1855—Nyíregyháza, 1913.)

A kolozsvári egyetemen szerzett tanári oklevelet magyar-történelem szakból. Részt vett a boszniai okkupációban, majd egy főúri családnál nevelősködött Rimaszombatban. 1882-től 87-ig főgimnáziumi tanár volt szülővárosában. Közben lapot is szerkesztett *Gömör-Kishont* címmel.

1887-ben került a nyíregyházi evangélikus főgimnáziumba. Sokoldalú egyéniség volt, tevékeny tagja a város közéletének és kultúrájának. 1892-ben ő indította meg a hetenként megjelenő *Nyíregyházi Hírlapot*. Maga is verselt, ünnepi ódái gyakran jelentek meg a helyi újságokban és az iskolai évkönyvekben, de maradandóbb nyomot hagyott az irodalomban mint jószemű tanár és szerkesztő. Szívesen támogatta a fiatalokat, többek között az ifjú Krúdyt, akinek egy ideig tanára és osztályfőnöke is volt a nyíregyházi gimnáziumban. Krúdy nem volt éppen mintadiák, tanárait azonban, s különösen pedig Porubszkyt nagyon szerette, s műveiben is gyakran emlegette. A legteljesebb portrét talán 25 éves tanári jubileuma alkalmából rajzolta róla: „Nemrégiben azt olvastam az újságban, hogy Porubszky Pál, a nyíregyházi gimnázium tanára, jubileumot ült. A polgármester szónokolt, a Koronában ebédet adtak és a diákok éljeneztek. Porubszky tanár úr azóta bizonyára régen elfelejtette a jubileumi hangokat, de egy szív még ma is melegen megdobb, amikor Porubszky Pál nevét hallja. Ez a szív az én szívem... Hogy fut az idő. Az öreg Porubszkyból tehát valójában öregember lett. Elmúlt az idő, amikor első novelláimat az önképzőkörben előtte felolvastam, és szívdobogva vártam korholását vagy dicséretét. Hogy író lettem, azt neki köszönhetem. Az első álmokat, ábrándokat ő oltotta belém, nevelte fel... És ma is gyakorta, ha megírtam valamit, amihez kedvem és hangulatom volt, midőn leteszem a pennát, magamban úgy gondolom: vajon fog-e tetszeni az öreg Porubszkynak? És rajtakapom magam, hogy néha csak azért szeretném kivágni a rezet az írásaimban, hogy az öreg Porubszky ott Nyíregyházán meg legyen velem elégedve.”

Nyíregyházán halt meg, sírja az Északi temetőben található.

Irodalom:

Krúdy Gyula: Az öreg Porubszky. Pesti Napló, 1908. január 7.

Inczédy Lajos

(Szarvas, 1857. szeptember 5— Szarvas, 1915. június 16.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd a budapesti egyetemen szerzett tanári oklevelet, de nem tanár, hanem újságíró lett. Egy ideig a *Budapesti Közlöny* és a *Budapesti Hírlap* munkatársa volt. Először 1885-ben került Nyíregyházára, ahol ő indította meg a *Szabolcsi Szabadsajtó* című hetilapot. A következő évben Aradon lett az *Arad és Vidéke* szerkesztője, 1887-ben azonban visszatért Nyíregyházára, s ettől kezdve kerek huszonöt éven át volt a *Nyírvidék* szerkesztője. Elbeszélések is írt, fő műfaja azonban a publicisztika volt. *Kmety István* után őt tekinthetjük a nyíregyházi újságírás második jelentős egyéniségének. Pedig a szerkesztői pozíciót nem főállásban töltötte be. Közben ő volt a megyei főlevéltáros is.

1912-ben, a nyíregyházi Kossuth-szobor avatása idején, Kossuth szabadkőműves kapcsolatainak értelmezése miatt nézeteltérése támadt *Jóba Elekkel*, a *Nyírvidék* kiadójával, ezért lemondott állásáról, sőt Nyíregyházáról is eltávozott. Szülővárosában, Szarvason telepedett le. Ott is halt meg.

Bátyja, *Inczédy László* (1855-1902) a századvég ismert költője és publicistája volt. Nyíregyháza első polgármesterével, *Inczédy Györggyel* azonban nem állt rokonságban.

Irodalom:

Az 50 éves Nyírvidék albuma. Szerkesztette: Vertse K. Andor, Nyíregyháza, 1928.

Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák. I—II—III. Nyíregyháza, 1984—1989.

Megyeri István

(Vasmegyer, 1859. augusztus 13—Budapest, 1931.)

A gimnázium első négy osztályát Nyíregyházán, a felső osztályokat Debrecenben végezte. Budapesti jogi tanulmányainak befejezése után, 1885-ben törvényszéki aljegyző lett Nyíregyházán. A hivatalnokoskodás mellett szorgalmas tárcaírója volt a korabeli nyíregyházi lapoknak (*Szabolcs megyei Közlöny, Nyírvidék*). Versek is írt. Később Balassagyarmatra, majd a fővárosba került. Előbb alügyész volt, majd az igazságügyi minisztériumban tisztviselő. Pályájának utolsó korszakában inkább az irodalomtörténet-írás felé fordult a figyelme.

Fontosabb művei: *Lord Byron*, Bp. 1889; *Versek és tárcacikkek*, Balassagyarmat, 1893; *Versailles-i Kertek*, Bp. 1894.

Két leánya is az irodalmi pályán szerzett nevet magának: *Megyeri Ella*, *Megyeri Sári (Blondel Sacy)*.

Lásd még: *Vasmegyer*.

Irodalom

Erdész Sándor—Katona Béla: *Fejezetek Nyíregyháza művelődéstörténetéből*. Nyíregyháza, 1973.

Lőrinczy György

(Nagykálló, 1860. december 26—Budapest, 1941. január 28.)

Alig féléves volt, amikor családja Nagykállóból Rimaszombatba, anyjának szülőföldjére költözött. Évtizedekig semmiféle kapcsolata nem volt szülőföldjével. Csak az első világháború után, a húszas évek elején, a *Bessenyei Kör* meghívására látogatott el Nyíregyházára egy irodalmi ünnepségre. A kölcsönös felfedezés után (már minthogy a szülőföld felfedezte őt, s ő felfedezte a szülőföldet) ez a látogatás még néhányszor megismétlődött.

Első alkalommal 1922. március 24-én érkezett Nyíregyházára, hogy másnap — *Czóbel Minkával* együtt — részt vegyen azon a rendezvényen, amelyen a *Bessenyei Kör* tiszteletbeli tagjává választotta őket.

Az ünnepi aktuson a megye és a város vezetőin kívül a szülőhely, Nagykálló küldöttsége is jelen volt *Görömbei Péter* esperes vezetésével. Lőrinczy György hálás köszönetül *Üveghegy* című legutóbb megjelent kötetét e sorokkal dedikálta szűkebb hazájának: „Kedves szülőföldem, nemes Szabolcs vármegye lelkes közönségének ajánlom ezt a könyvemet. Kegyelettel szántóvető és kardforgató apai őseim emlékéhez és meleg szeretettel a hűséges, Tisza körül húzódó atyámfiaihoz.”

1923-ban kétszer is szerepelt Nyíregyházán, illetve a megyében. Április 14-én *Ábrányi Kornél* zeneszerző emlékestjén Nyíregyházán, május 27-én Tiszabercelen, a Bessenyei-ünnepségen mondott beszédet, mindkét alkalommal a Bessenyei Kör felkérésére.

Lásd még: *Nagykálló*.

Irodalom:

Pál György: Lőrinczy György. Szellemi elődeink 2. Nyíregyháza, 1989.

Koncz Ákos

(Budapest, 1861. augusztus 7—Debrecen, 1917.)

Sokoldalú ember volt. Tanár, pap, egyházi szakíró, szerkesztő és helytörténeti kutató egy személyben. Teológiát végzett Egerben, 1884-ben szentelték pappá. Két évig *Gyöngyöstarjánban* lelkészkedett. 1887-ben Nagykállóba, 1889-ben Nyíregyházára került, ahol az evangélikus gimnázium hittanára lett. Ilyen minőségben *Krúdy Gyulát* is tanította. 1891-ben Egerbe, majd Jászberénybe ment tovább.

Kezdetben egyházi írónak indult, később azonban átpártolt a szépirodalomhoz, s a 90-es évek elején sűrűn jelentek meg versei és elbeszélései a nyíregyházi lapokban is, főként a *Nyírvidekben*.

1895-ben kilépett az egyházi rendből és Debrecenben telepedett le. 1896-ban a város főlevéltárosa lett, s egyúttal a *Debreceni Ellenőr* szerkesztője is. Itt újra összekerültek *Krúdyval*, akinek az érettségi után ez a lap volt első újságírói állomása.

Fontosabb művei: *Gyöngyöstarján története*. Eger, 1886; *Egri egyházmegyei papok az irodalmi téren*. Eger, 1892; *Szomorú órák* (Elbeszélések). Debrecen, 1896; Sok, várostörténeti érdekességet tartalmazó útikalauzt is írt: *Debreceni Útmutató, Ós-Debrecen, Debreceni kalauz* stb.

Irodalom:

Katona Béla: *Krúdy Gyula pályakezdése*. Akadémiai Kiadó, Bp. 1971.

Tarczali Dezső

[Nyíregyháza(?), 1861. október 21—?]

Családi neve eredetileg Lőv volt. Iskolai tanulmányait Nagyváradon végezte, majd ugyanott lett könyvkereskedő. Később Léván és Nyíregyházán működött. A könyvkereskedelem mellett kiadói tevékenységet is folytatott, s közben cikkeket, elbeszéléseket írt különböző fővárosi és vidéki lapokba (*Corvina*, *Szabolcsi Szabadsajtó* stb).

1884-ben Léván élclapot indított *Paprika* címmel.

Önálló kötetei:

Vilmain könyve. Léva, 1895; *Őszi verőfény*. Beszélyek. Nyíregyháza, 1888; *Névtelen könyv*.
Elbeszélések. Bp. 1905.

Irodalom:

Molnár József: Adalékok Szabolcs-Szatmár megye művelődéstörténetéhez.
A Kossuth Gimnázium Emlékkönyve. Nyíregyháza, 1956.

Révész János

(Nyíregyháza, 1863. március 17—?)

Apja, *Riszdorfer János*, Nyíregyháza város főjegyzője volt hosszú időn át, igazi várostörténeti figura, aki jelentős szerepet játszott Nyíregyháza fejlődésében. Családi nevét 1898-ban változtatta Révészre. Középiskolai tanulmányait szülővárosában kezdte, majd Miskolcon és Debrecenben fejezte be. A teológiát Pozsonyban végezte. Egy ideig nevelősködött, majd Nagybányán lett evangélikus lelkész.

A lelkipásztori tevékenység mellett buzgó cikkírója volt a korabeli újságoknak. 1891-ben a *Nagybánya és Vidéke* szerkesztője lett. Több önálló kötete is megjelent: *A nagybányai ev. népiskola rövid története*. Nagybánya, 1889; *A kölcsei harangszentelés*. Nyíregyháza, 1892; *Ilyen az élet*. (Rajzok), Nyíregyháza, 1892; *Emlékbeszéd Kossuth temetésekor*. Nyíregyháza, 1894; *A nagybányai ág. hitv. ev. egyház története*. Nagybánya, 1905.

Ha nevét megváltoztatta is, nyíregyházi hozzátartozóival és szülővárosával mindvégig igen szoros kapcsolatban maradt. Családja különben több szálon is kötődött az irodalomhoz. *Krúdy* cikkeiben és emlékező írsaiban gyakran emlegette az idősebb *Riszdorfer Jánost*, a *Riszdorfer-lányokat* pedig még regényeiben is szerepeltette. A *Valakit elvisz az ördög* című regényében a költőnek készülő ifjú Patkó Bandi és a Regensburger-kisasszonyok különös szerelmében saját ifjúkori élményét, a szép *Riszdorfer-lányok* iránti vonzalmát dolgozta fel.

A két lány zeneakadémiai tanulmányokat folytatott Budapesten, mindketten gyakran szerepeltek hangversenyeken, s zeneszerzéssel is foglalkoztak. Az idősebb leány később *Zempléni Árpád* költő felesége lett.

Hogy a fiatalabb leány, *Elza* 1898 áprilisában Nagybányán is sikert aratott zongorajátékával, önmagában aligha érdemelne különösebb figyelmet. Érdekessége azonban ennek a hangversenynek, hogy azon *Krúdy Gyula* is szerepelt, egy novelláját olvasta fel. *Krúdy* akkor már néhány éve Pesten élt, úgy látszik azonban, hogy kapcsolata a *Riszdorfer-családdal* még mindig elevenen élt. A *Révész Jánostól* származó nagybányai meghívás nyilvánvalóan ezt bizonyítja.

Irodalom:

Fővárosi Lapok. 1893. 290. sz.

Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák. III. Nyíregyháza, 1989.

Popini Albert

(Ploiesti, 1864. július 20—Debrecen, 1930. január)

Családja olasz eredetű volt, ő maga a romániai Ploiestiben született. Apjának korai elvesztése után Vácott belépett a kegyes tanítórendbe. A teológiát Nyitrán végezte, majd magyar-latin szakos tanári oklevelet szerzett a budapesti egyetemen. Ezután különböző piarista gimnáziumokban tanított.

1899-ben azonban kilépett a rendből, evangélikus hitre tért, megházasodott, s ekkor került Nyíregyházára, az evangélikus főgimnáziumba. A Nyíregyházán töltött két évtized pályájának fénykora volt. Tanári munkája, közéleti és irodalmi tevékenysége, a szabadkőműves mozgalomban betöltött szerepe egyaránt nagyformátumú egyéniségnek mutatják. Rendkívül sokoldalú kulturális szervező és ismeretterjesztő tevékenységet fejtett ki főként a *Bessenyei Körben*, amelynek hosszú időn át főtájkára volt. Az egyesületen belül ő kezdeményezte az ismeretterjesztő szakosztály létrehozását. Emellett nemcsak aktív tagja, hanem vezető egyénisége volt a magyarországi szabadkőműves mozgalomnak. Az országos lapokban és a nyíregyházi újságokban is számos cikket írt a páholyélet fellendítése érdekében. Elsősorban neki köszönhető, hogy a nyíregyházi Szabolcs páholy a század elején a szabadkőművesség egyik legfontosabb vidéki bázisává vált.

Popini elbeszéléseket és verseket is írt, amelyek pesti lapokban jelentek meg, irodalmi munkásságának fő területe azonban a műfordítás volt. Eleinte angolból fordított, később azonban szinte minden idejét és energiáját a finn irodalom átültetésére és népszerűsítésére fordította. Főként *Juhani Aho* műveit tette hozzáférhetővé a magyar olvasók számára, de lefordította *Aleksis Kivi: A puszta Vargáék* című vígjátékát is a pesti Népszínház részére. A fordításokon kívül számos nagyobb tanulmányt is írt, amelyekben a finn irodalmat és általában a finn kultúrát igyekezett megismertetni és népszerűsíteni Magyarországon.

1917-ben az akkor induló nyíregyházi evangélikus leánygimnázium igazgatója lett. 1918 őszén és 1919-ben, a Tanácsköztársaság idején igen aktív közéleti-politikai szerepet vállalt, ezért a Tanácsköztársaság bukása után le kellett mondania állásáról, s Nyíregyházát is el kellett hagynia. Írói és tudósi pályája is derékbatört.

Családjával együtt Debrecenben telepedett le, ahol Gulyás Pál édesapja juttatta be végül könyvelőként a Gazdák Sütődéje néven működő kenyérgyárba. Ott dolgozott egészen haláláig.

Az egykori evangélikus leánygimnázium jogutód-intézményében, a Zrínyi Ilona Gimnáziumban, 1977. május 15-én emléktáblát avattak az iskola első igazgatójának tiszteletére.

Fontosabb művei: *Német alaktani jegyzetek*. Nagykanizsa 1888. *Horatius*. Kecskemét, 1895; *Byron és Shelley*. Kecskemét 1898; *Alomvilág* (Költemények).

Kecskemét, 1898; *Finnország a XIX. században*. Nyíregyháza, 1900.

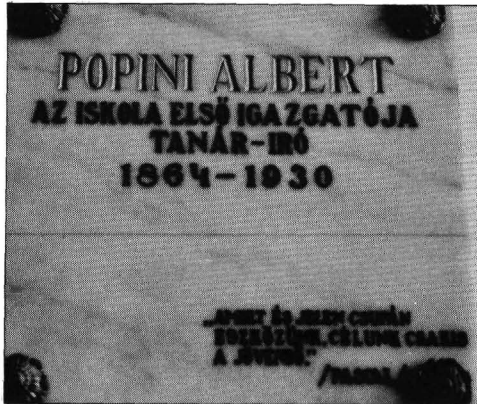
Fordításai: *Forgácsok*. Aho János után finnül. Bp. 1896; *Az álom*. Irta Lord Byron. Temesvár, 1898; *Újabb forgácsok*. Aho János. Bp. 1902.

Irodalom:

Erdész Sándor — Katona Béla: Fejezetek Nyíregyháza művelődéstörténetéből. Nyíregyháza, 1973.

Dr. Jósvai László: Popini Albert emléke. Kelet-Magyarország. 1977. május 13.

Szabó Géza: Popini Albert (1864-1930) Szellemi elődeink. 1. Nyíregyháza, 1988.

Kerekes József

(Pest, 1864. október 7—?)

Iskoláit Zilahon és Budapesten végezte. Jogi tanulmányainak befejezése után 1887-ben bírói pályára lépett. Zilah, Pest, Győr és Szekszárd után került a nyíregyházi járásbírórságra, albírónak.

Közben folyamatosan irodalmi munkásságot is folytatott. Jogi szakcikkei mellett a *Hasznos Mulattató*, a *Bolond Istók*, az *Ország-Világ*, a *Vasárnapi Újság*, a *Hét* stb. közölte rendszeresen verseit és elbeszéléseit. Költeményei különböző antológiákban is megjelentek (*Vidéki Költők Albuma*, 1896).

Fogoly és fácán című elbeszélés-kötete Munkácson jelent meg 1897-ben.

Irodalom:

Szinnyei: i. m. VI. 49.

Geduly Henrik

(Bécs, 1866. október 24—Nyíregyháza, 1937. február 18.)

Középiskolai tanulmányait a Felvidék híres iskolavárosaiban, a teológiát Pozsonyban végezte. Pappá szentelése után két évig Zólyomban működött, onnan került 25 éves korában Nyíregyházára. 1891-től haláláig, 1937-ig, tehát 46 éven át tevékenykedett a városban, ebből 26 évig mint püspök. Kezdetől fogva rendkívül aktívan vett részt a közéletben, minden társadalmi és kulturális eseményben. Bár nem ős-nyíregyházi volt, hamarosan lelkes lokálpatriótává lett, s minden téren buzgón munkálkodott városa érdekében. Rendszeres cikkírója volt a helyi lapoknak, s állandó munkatársa a különböző protestáns egyházi folyóiratoknak is. 1907-től szerkesztője lett az *Evangélikus őrálló* című hetilapnak.

Legmaradandóbb, az utókor számára is forrásértékű munkája *Nyíregyháza az ezredik évben* címmel 1896-ban jelent meg.

Sokan monográfiaként emlegetik ezt a könyvét, valójában azonban nem az. Nem várostörténet, a címe sem olyasmit ígér. Alapos társadalomrajz, szociográfiai összefoglalás a millennium kori Nyíregyházáról.

Nagyon sokat tett az evangélikus iskolák fejlődése érdekében is. Meghatározó szerepe volt abban, hogy 1917-ben létrejött Nyíregyháza első leányközépiskolája, az evangélikus leánygimnázium, amely halála után az ő nevét vette fel.

Sírja a nyíregyházi Északi temetőben van.

Irodalom:

Ambrózy Géza: Geduly Henrik várostörténész. Szellemi elődeink. 2. Nyíregyháza, 1989.

Gróh István

(Nagyberezna, 1867. június 2—Bp. 1936. március 16.)

Kárpátaljáról származott, édesapját azonban hamarosan Esztergomba helyezték. A gimnázium alsó osztályait már ott, a felsőket Pesten végezte. Érettségi után a Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait, ahol többek között *Lotz Károly* és *Székely Bertalan* voltak a mesterei.

1891-től 94-ig a nyíregyházi evangélikus főgimnázium rajztanára volt. A diák *Krúdy* is tanítványai közé tartozott, aki később is sokszor emlegette írásaiban. Még leghíresebb regényébe, *A vörös postakocsiba* is beleszótta a nevét és a tanítványok rajongását: „Gróh Pistáért, a rajztanárért és költőért szívesen föláldozta volna az életét bármelyik diák.”

1896-ban az Iparművészeti Főiskola tanára, később igazgatója lett Budapesten. Tanulmányai, cikkei rendszeresen jelentek meg az *Archaeológiai Értesítő*ben, képzőművészeti és iparművészeti szakfolyóiratokban. A magyar műemlékvédelem egyik úttörője volt. Mint gyakorló képzőművész, főként a templomi freskók restaurálására specializálta magát. Többek között a nyíregyházi evangélikus templom, a csetneki, a szekszárdi római katolikus templom és a budapesti egyetemi templom falfestményeinek restaurálása fűződik a nevéhez. De nemcsak restaurált, eredeti műveket is alkotott.

Ő készítette például a Zeneművészeti Főiskola freskóit.

A tanári munka és a képzőművészeti tevékenység mellett kezdettől fogva igen termékeny író is volt. Novellái főként *A Hétk*ben és a *Budapesti Hírlap*ban láttak napvilágot, de regények egész sorsát is publikálta: *Nóbel Árpád kalandjai*, 1912; *Két farkas*, 1925; *Az idealista Pebetei*, 1925; *Sárarany kígyó*, 1926; *Az ebesi gát*, 1920; *A harsányi Vénusz*, 1926. *Zsidó vagyok* című regénye *Szeő Demeter* álnéven jelent meg 1933-ban. Teljesen érthetetlen és következtelen, hogy a Magyar Irodalmi Lexikon csak ezen az álnéven szerepelteti Gróh Istvánt, bár ott családi nevén kiadott műveit is pontosan felsorolja.

Utolsó éveiben (1930-1936) megalapítója és főszerkesztője volt a *Görögkatolikus Szemle* című folyóiratnak.

Irodalom:

A Görögkatolikus Szemle Gróh István-émlékszáma. 1936. március 31.

Pirigyi István: Gróh István. A Hajdúdorogi Egyházmegye Jubileumi Emlékkönyve.

Nyíregyháza, 1987.

Béldi Izor

(Budapest, 1867. április 23—Budapest, 1926. november 11.)

Életrajzi adatai hiányosak. Családi neve eredetileg *Goldstein Izidor*. Jogi tanulmányokat folytatott, majd járásbírósi aljegyző volt Nyíregyházán. Később a fővárosba került. Ügyvéd, hírlapíró és zenekritikus lett Budapesten. Több regénye, drámája jelent meg, de operettlibrettókat is írt, sőt operettzeneszerzőként is sikereket aratott.

Önálló művei: *Elemér gróf*. Regény. Bp. 1886. *A gyanús király*. 1913. *Intimitások*. Művészek és műbarátok miniatűrben. 1923. *Intermezzók közéleti és színpadi szereplők életéből*. 1924. *Vád a sírból*. — *Bonaparte*. (színmű) 1903. *Úr! Dráma az életből*.

Irodalom:

Szinnyei József: i. m. I. 787.

Ványi Ferenc: Magyar Irodalmi Lexikon.

Vietórisz József

(Nyíregyháza, 1868. április 27—Nyíregyháza, 1954. december 6.)

Bennszülött nyíregyházi volt. Nemcsak innen indult, pályájának egésze szülővárosához kötődött. Középiskoláit Nyíregyházán és Rozsnyón, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Latin-görög szakos tanár lett, s közel negyven évig működött tanárként, majd igazgatóként egykori iskolájában, az evangélikus főgimnáziumban.

A tanítás mellett igen termékeny költő is volt. A helyi lapok hasábjain leggyakrabban az ő versei szerepeltek, hazafias ünnepélyeken, egyleti összejöveteleken az ő költeményeit szavalták. De eljutottak írásai a fővárosi lapokba is. Főként a *Vasárnapi Újság*, *A Hét*, az *Új idők* és a *Budapesti Szemle* hasábjain láttak napvilágot versei. Első kötete *Giuseppe költeményei* címmel 1896-ban jelent meg. Később ezt még több versgyűjtemény követte: (*Orgonazúgás*, 1923; *Senki Pál*, 1924; *Ars poetica mea*, 1930; *Sóhajok hídján*, 1944.). *Senki Pál* című költői elbeszélésével 1924-ben elnyerte a *Magyar Tudományos Akadémia Nádasdy-díját*. 1937-ben a *Kisfaludy Társaság* is tagjai közé választotta.

Vietórisz József igen tevékenyen vett részt Nyíregyháza közéletében is, kulturális életében is, különösen a Bessenyei Kör munkájában. Emellett évtizedekig volt a városi *Kaszinó* titkára. Munkásságának értékes részét alkotják műfordításai is. Főként Vergilius műveinek átültetésével szerzett maradandó érdemeket: *Eclogák*, 1904; *Georgicon*, 1936; *Aeneis* (az első teljes magyar fordítás, kéziratban, az MTA kéziratárában). Nevezetes fordítása még az evangélikus szlovákság nagy énekeskönyvének, az ún. *Tranoscius*-nak az átültetése.

Fordításairól igen elismerően nyilatkozott *Szabó Lőrinc* is. Fiát, Lócit készítette fel valamilyen latin vizsgára, akkor került a kezébe Vietórisz fordítása, amelyről így vélekedett naplójában: „Az öreg Vietórisz József nagyon erőteljes nyelven, ízesen, tehetségesen fordított klasszikusokat, talán csak a végső finomságok (ami a legfontosabb) hiányoznak belőle, de azok se mindig; s mennyi megvan benne minden kiváló kvalitásból! Pártolni, emlegetni kellene!” (*Szabó Lőrinc: Napló, levelek, cikkek*. 369. l. Budapest.)

Fiatal tanárként Vietórisz *Krúdyt* is tanította, aki már az érettségi után egy évvel igen elismerő kritikát írt volt tanárának akkor megjelent első kötetről, a *Giuseppe költeményeiről*, de később is gyakran és mindig nagy tisztelettel emlegette a neves nyíregyházi költőt.

Kis téri (ma Mártírok tere) családi házát több mint két évtizeddel ezelőtt lebontották, a Kelet Áruház épült a helyén. Sírja az Északi temetőben, írói hagyatékának egy része a Megyei Levéltárban található.

Irodalom:

Krúdy Gyula: Írói arcképek. Bp. 1957.

Margócsy József: Szellemi elődeink. 1. Nyíregyháza, 1988.

Sajó Sándor

(Ipolyság, 1868. november 13—Budapest, 1933. február 1.)

A nép-nemzeti irány népszerű, az iskolai és nemzeti ünnepélyeken gyakran szavalt költője volt. Iskolai tanulmányait Selmechányán és Budapesten végezte. Magyar-latin szakos tanári oklevelet szerzett. Nyitrán, Újverbászon, Jászberényben, majd a fővárosban tanított. 1917-ben a *Kisfaludy Társaság* is tagjai sorába választotta.

Nyíregyházához egyetlen verse köti. 1899-ben első díjat nyert (10 db 20 frankos arany) a Bessenyei-szobor avatására kiírt ódapályázaton. 1899. május 9-én a költő maga olvasta fel *Bessenyei* című versét az avató ünnepségen. Mondanivalóját is, patetikus hangvételét is jól érzékelteti a vers következő négy sora:

*Édes magyar nyelven zengjen róla ének
Ki e nyelvért küzdött, erről álmódott:
Zengő magyar szóra sírjában is éled
S szíve e szoborban újra földobog!*

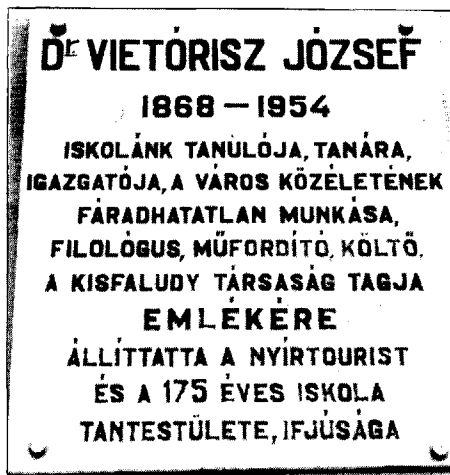
Fontosabb kötetei:

Három év alatt, 1896; *Fiatal szívvel*, 1898; *Útközben*, 1904; *Gordonka*, 1910; *Tegnaptól holnapig*, 1920; *Magyar versek*, 1922; *Muzsikaszó*, 1925; *Gyertyaláng*, 1930. *Zrínyi György házassága* című színművét a Nemzeti Színház mutatta be.

Irodalom:

Áprily Lajos: *A Kisfaludy Társaság Évlapjai*. Bp. 1936.

Bánszki István: *A Bessenyei Kör története*. Nyíregyháza, 1989.

Gömöry János

(Nyíregyháza, 1869. május 12—Budapest, 1966. május 10.)

Apja korábban Dessewffy Kálmán uradalmának tisztartója volt Oroson, majd Nyíregyházán lett fogházfelügyelő. Ő már itt látta meg a napvilágot. Az apa korai halála után az óvónő édesanyának kellett gondoskodnia öt gyermekéről. A város akkor még egyetlen középiskolájában, az Evangélikus Főgimnáziumban érettségizett. Ezt követően Eperjesen és Greifswaldban folytatta tanulmányait. Tanári oklevelet szerzett, s hosszú időn át Eperjesen tanított, majd ugyanott lett a gimnázium igazgatója.

Nyugdíjba vonulása után egy ideig Kassán élt, a második világháború után pedig Magyarországra települt át. Néhány nappal 97. születésnapja előtt a nyugdíjas pedagógusok pesthidegkúti otthonában halt meg.

Gömöry János nem volt hivatásos író, utolsó éveiben azonban — barátai ösztönzésére — könyvet írt *Emlékeim egy letűnt világról* címmel. (Szépirodalmi Kiadó. Budapest, 1964.) Az egész könyv hallatlanul érdekes, a nyíregyháziak számára azonban különösen a *Gyermekeveim* című fejezet lehet nagyon tanulságos, amelyben — saját emlékeinek felidézése kapcsán — rendkívül színes, várostörténeti szempontból is forrásértékű képet rajzol a századvégi Nyíregyházáról. Ízelítőül elég talán a fejezet néhány bekezdését elolvasni.

„... bármennyire is haladt, fejlődött is e város fennállásának rövid pár évtizede alatt, születésem idején mégsem volt más, mint egy nagy falu. Igaz, hogy ebben az időben ilyen vagy ehhez hasonló volt csaknem minden alföldi város. A városiasság egy fő feltétele, a vízvezeték, nagyon is hiányzott Nyíregyházán. Ma a telepes, amikor valahol letelepszik, nem a lakóházára gondol először, de a vízvezetékre, a csatornázásra, világításra, kövezett utcákra és a jó közlekedésre. Az én gyermekkoromban Nyíregyházán mindebből semmi sem volt meg. Ott, hol mindig legnagyobb a forgalom, a városháza előtt, tavasszal és ősszel nemegyszer elakadt a talyiga a feneketlen kátyúban. Járdáról, kövezetről gyermekkoromban nekünk nemigen volt fogalmunk. A házak legnagyobbbrészt vályogból, vertfalból épültek, s náddal voltak fedve. A téglából készült cserépszindelytetős házakat könnyen össze lehetett számlálni. Ha jól emlékszem, még a nagyvendéglő is nádfedelű volt. Törvényszéki bírák, tanárok, megyei tisztviselők, ügyvédek, orvosok ilyen házakban laktak ...

A mai nagyvendéglő helyén azelőtt egy hosszú, földszintes épület terpeszkedett. Vastag téglafalai régi voltát bizonyították. Hogy eredetileg mi célra és kicsoda építette, bizony, nem tudom. Most ezt rendezték be fogháznak. A bejárat délről volt, ott, hol a vendéglő bejárata van ma is. Kapu, utcaajtó és kerítés fából volt. Az épület elején állt az iroda, a fogházörmester lakása, a legvégén eléggé elkülönítve, de ugyanazon nagy udvaron volt a mi lakásunk, a Bujtos felé pedig nagy zöldséges

kertünk. Gyermekéveimből öt-hat évet itt éltem le. S hozzátehetem, életemnek legboldogabb évei voltak ezek. Atyám is mihamar beleélte magát szerény hivatás-körébe. Temperamentumos, heves vérmérsékletű természete, optimista világfelfogása a jövőt rózsaszínben látta. Földecskéjét most már egy simai gazdának adta felébe. A szőlőt és a bujtosi lucernást azonban megtartotta, mert a kocsiról, lóról lemondani nem tudott. Még a régi jó időkből volt egy féderes kocsija és egy homokfutója, meg szánja. Ezeknek és a lovaknak is akadt helyük. Ugyanis a nagy udvar közepén volt még egy kis ház, a fogházörök lakása. Ennek a végében fészter és istálló állott. Így hát berendezkedhetett gusztusa szerint ...

A gimnáziumban tanárain kezdettől fogva felkaroltak. Mint jó tanuló, tandíjmentes és ösztöndíjas voltam. Már a negyedik osztályban nevelőségre is ajánlottak tanárain. Ezután is fel, a nyolcadik osztályig voltak növendékeim. Tanárain közül Martinyi József, Leffler Sámuel, Szlabóczky Imre, de különösen Mészáros Ferenc voltak fejlődésemre nagy hatással ...

A majális a legkedvesebb, a legnépszerűbb ifjúsági multság volt. Ebben részt vett felekezeti különbség nélkül a város minden tanulója. A gimnázium diákjai vitték a főszerepet. A majálist előző napon a legfelső két osztály tanulói cigányzene mellett felkeresték az igazgatót, az esperes lelkészt, a polgármestert lakásaikon ezzel a felkiáltással: „Lesz, lesz, lesz, holnap meglesz a majális.” Előbb elénekelték a Himnuszt, utána a cigányzenekar a Rákóczi-indulót játszotta. A hetedik és nyolcadik osztályú tanulóknak a tanári kar megengedte, hogy a maguk számára egy kis hordó bort vegyenek, amit a Sóstó nagyszállójában kibérelt szobában helyeztek el. Az ifjúság a majális reggelén nemzeti zászló alatt, tanárainak kíséretében kettős rendekben vonult fel és az erdőbe érve széjjeloszlott. Ám Kovács tanár úr ekkor előrement és ott is megkívánta, hogy a diákok szét ne széledjenek, a majálison pedig beült a diákok bérelt szobájába, és vigyázott arra, hogy a borral csinján bánjanak, egyes rakoncátlanok be ne csípjenek. Mi, idősebb diákok, Benczi Gyula zenekara mellett, a felejthetetlen, kedves nap jó részét vígan, tánccal, a kisebbek pedig felügyelet mellett gyermekjátékokkal töltötték el. A majálisra bejött a tanya népe is. Egész szekértábor volt itt. A tanyaiak is összeverődtek, a magukkal hozott elemőzsiával kínálgatták egymást, a férfiak elborozgattak, az asszonyok dalolgattak, pletykálgattak, szóval az egész város jó kedvvel mulatott.”

Irodalom:

Adriányi László: A régi Nyíregyháza. Kelet-Magyarország, 1966. május 15.

Andor József

(Nyíregyháza, 1871. október 3—Bp. 1918. október 9.)

Tekintélyes nyíregyházi iparoscsaládból származott, eredeti neviük *Andráscsik* volt. Középiskolai tanulmányait szülővárosában és Egerben végezte. Papnak készült, 1889-ben belépett a cisztercita rendbe. Öt évvel később azonban kilépett a rendből, s latin-történelem szakos tanár lett Budapesten, de csak a szerzetesi életnek fordított hátát, a vallásnak nem.

Írásai 1892-től jelentek meg a *Budapesti Hírlapban*, majd főként a *Magyar Szemlében*. A katolikus sajtó egyik legbuzgóbb munkatársa lett. Vallásos szellemben írt, az ún. „fehér irodalom” jellegzetes és szorgalmas művelője volt. 1909-ben ő indította meg az *Élet* című katolikus irodalmi hetilapot, amely hosszú időn át a *Nyugat* ellenpárja óhajtott lenni. Írásainak egy részét *Cyprián* álnéven adta ki. Ezt az álnevet még szerzetesnövendék korában választotta magának. 1918-ban, *Kaffka Margi*hoz hasonlóan, őt is a nagy spanyoljárvány ragadta el.

Termékeny író volt. Nyolc regénye és hét kötet elbeszélése jelent meg. Fontosabb művei: *Elbeszélések*. Bp. 1897; *Két szív*. Regény. 1899; *Utak az életben*, 1899; *Tünedező világ*, 1900; *Két világ között*. Regény. 1902. *Ijjas Tamás végzete*. Regény. 1909; *Tanítónő*. Regény. 1910.

Nyíregyházi, nyírségi vonatkozás aránylag ritkán fordul elő műveiben. Kivételnek számít a *Bontják a templomot* című elbeszélése, amelynek legjellemzőbb részlete a *Kisebb hazám* című megyei irodalmi antológiában is megjelent. (Nyíregyháza, 1987.)

Irodalom:

Anka János: Andor József emlékezete. *Élet*. 1918.

Divald Komél: Andor József emlékezete. *Magyar Kultúra*. 1921.

Pröhle Vilmos

(Fütelek, 1871. október 29—Berchtesgaden, 1946. október 2.)

A Vas megyei Fütelek községben született. A budapesti egyetemen szerzett tanári oklevelet 1895-ben. Rövid ideig Késmárkon és Pozsonyban tanított, majd 1899-ben került Nyíregyházára az evangélikus főgimnáziumba. Kezdetől fogva jelentős szerepet játszott a város kulturális életében. 1902-ben ő indította meg a Szabolcs című hetilapot. Közben országos figyelmet ébresztő tudományos munkásságot is folytatott, főként az orientalisztika területén. Ennek elismerését jelentette, hogy a kolozsvári egyetem már 1908-ban magántanárává választotta. (Ez azonban nem kötötte őt állandóan Kolozsvárhoz. Továbbra is Nyíregyházán maradt egészen 1919-ig.) Ekkor a debreceni egyetemen a török nyelvészet, majd 1923-ban a budapesti egyetemen a kelet-ázsiai nyelvek tanára lett. Főként török és ural-altáji összehasonlító nyelvészettel foglalkozott, de írt török és japán irodalomtörténetet is. Sokat utazott keleten, elsősorban Törökországban és Oroszország tatár népei között.

Fontosabb művei: *Kemál bej drámái*. Bp. 1895; *Rendszeres oszmán-török nyelvtan*. Bp. 1899; *A török irodalom története*. Bp. 1910; *Napkeletről*. (Útikönyv Japánról) Bp. 1910. *A japán nemzeti irodalom kis tükré*. Bp. 1937. *Napkeletről* című könyvét több nyelvre lefordították.

Irodalom:

Erdész Sándor—Katona Béla: Fejezetek Nyíregyháza művelődéstörténetéből. Nyíregyháza, 1973.

Álmos Zoltán

(Nyíregyháza, 1873. március 12—Budapest, 1944.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában és Egerben, a jogot Eperjesen és Budapesten végezte. Már diákkorában megjelentek első versei a helyi lapokban. A diploma megszerzése után egy ideig hivatásos újságíró volt, majd visszatért Nyíregyházára, ahol anyakönyvvezető, majd törvényszéki gyakornok, albíró, végül bíró lett. Az újságírással azonban mindvégig kapcsolatban maradt. A 900-as évek elején *Gily Edével* és *Kálnay Lászlóval* együtt szerkesztette a *Szabolcsi Hírlapot*, majd ennek megszűnése után *Kálnay Lászlóval* a *Szabolcsi Híradót*. Később a *Nyírvidéknek* volt évtizedeken át külső munkatársa, de a helyi lapok mellett a fővárosi újságok és folyóiratok is sűrűn közölték írásait.

Egyaránt írt verset, szépprózát és publicisztikai műveket, de fő területe a humor és a satíra volt. *Nyíri Karcos* címmel élcslapot is szerkesztett.

Irodalom:

Szabolcsi Antológia. 1932. Szerkesztette: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1932.

Berend Margit

(Nagykálló, 1875—Nyíregyháza, 1941.)

Iskoláit Nagykállóban végezte. 18 éves korától *Ruzsonyi Pál* felesége, ettől kezdve élt Nyíregyházán. Műveit főként az ifjúságnak szánta. Írásai leggyakrabban *Az Én Újságomban*, a *Magyar Szalonban* és *Az Újságban* jelentek meg. A *Nyírvidéknek* állandó munkatársa volt.

Önálló köteteiben főként útirajzai kaptak helyet: *Lussingrandei emléklapok*. Nyíregyháza. é. n.; *Második utazásom a nap országában*. (Olaszországi útinapló). Nyíregyháza, 1911.

Irodalom:

Gulyás. II. 1256.

Budapesti Hírlap, 1911. 84. sz.

Földessy Gyula

(Nyíregyháza, 1874. október 18—Budapest, 1964. december 18.)

Ady poéta adminisztrátorának nevezték, s valóban mint ember is, mint irodalomtörténész is Ady bűvkörében élt egész pályája folyamán. Szülővárosából korán elkerült. Középiskolai tanári oklevelet szerzett, s különböző fővárosi gimnáziumokban tanított. Az elsők között ismerte fel Ady költészetének jelentőségét, több Ady-kötetet rendezett sajtó alá.

Petőfőről és *Aranyról* is írt tanulmányokat, igazán azonban Adyról szóló írásai hagytak maradandóbb nyomokat. Fontosabb Ady-tanulmányai: *Ady Endre*, 1919; *Ady tanulmányok*, 1921; *Újabb Ady-tanulmányok*, 1927; *Ady minden titka*, 1949. *Dóczy Jenővel* együtt ő szerkesztette az *Ady-Múzeum* köteteit is.

Írásai általában heves vitákat váltottak ki, s őt magát is sok gánccs érte. Igazi megbecsülésben csak a háború után volt része. Az elsők között kapott *Kossuth-díjat*, akadémikus lett, s meghívott előadó, címzetes egyetemi tanár a debreceni egyetemen.

Irodalom:

Varga József: *ITK*, 1954.

Láczay Magdolna: *Sorsok a múltunkból*. Nyíregyháza, 1988.

Szabó Lajos

(Nyíregyháza, 1875—Nyíregyháza, 1904. május 26.)

Az irodalom szeretete, s valószínűleg magának az írásnak a szenvedélye is családi hagyományként szállt rá. Apja, *Szabó Dávid* hosszú időn át volt megyei főorvos Nagykállóban, majd Nyíregyházán, de közben verseket, tárcákat, drámát és hőskölteményt írt. Ez az örökség folytatódott a fiúban, aki tanulmányainak befejezése után banktisztviselő lett, de szorgalmas és tehetséges munkatársa volt a helyi lapoknak is, főként a *Nyírvidék*nek. Többnyire *Páfrány* álnéven jelentette meg tárcáit, novelláit, színházi kritikáit.

Kedves, bohém, népszerű egyénisége volt a korabeli Nyíregyházának, ezért érthetetlen meglepetésként hatott mindenki számára pályájának fiatalon bekövetkezett, romantikus drámába illő, tragikus vége. Néhány nappal kitűzött esküvője előtt, virágcsokorba rejtett pisztollyal agyonlőtte menyasszonyát, majd önmagával is végzett.

Mindössze 29 éves volt, de már két kötete is megjelent: *Köd és napsugár*, Nyíregyháza, 1899; *Bakák*, Nyíregyháza, 1900.

Irodalom:

Az 50 éves Nyírvidék albuma. Nyíregyháza, 1928. Szerkesztette: Vertse K. Andor

Ady Endre

(Érindszent, 1877. november 22—Budapest, 1919. január 27.)

Ady szűkebb pátriája, Érindszent nem csak a történelmi Szatmárhoz volt nagyon közel, a mai megyehatárhoz (amely Trianon óta egyúttal országhatár is) sincs messze. Ady útjai azonban nem igen vezettek erre felé, vagy ha mégis, útjairól alig tudunk valamit. Egyszer bizonyosan járt Vásárosnaményban, erről *Ady Lajos* könyvében is olvashatunk, de hogy hol, kiknél, milyen alkalomból, azt mindmáig homály fedi.

Nyíregyházán — bizonyos források szerint — kétszer is megfordult, de ezeket az útjait talán még nagyobb titok övezi, s valószínűleg sohasem lehet már kideríteni, hogy az ezekre vonatkozó közléseknek van-e egyáltalán valóságalapjuk, vagy a bőven burjánzó Ady-legendák közé tartoznak.

Egyébként mindkét látogatása színházzal és színésznőkkel kapcsolatos. Az első — ha igaz — még debreceni újságíró korában történt, amikor Ady a *Debrecen* című napilap munkatársa, színházi tudósítója volt. 1899 május-júniusában a társulat Nyíregyházán szerepelt és Ady, aki kritikus minőségén túl is érdekelt volt, mint a színház népszerű primadonnájának, *Szabó Irmának* a rajongója, az együttes után Nyíregyházára jött, hogy a helyszínről küldjön tudósítást a vendégszereplésről. Az 1899. június 22-i nyíregyházi keltezésű cikk nincs ugyan aláírva, de a körülmények eléggé valószínűsítik Ady szerzőségét.

Nehezebben hitelesíthető Ady második látogatásának, nyíregyházi leánykérésének története. Ennek forrása az az újságcikk, amely ugyanazon a napon, 1912. június 27-én látott napvilágot az *Új Nagyvárad* és a *Debreceni Független Újság* hasábjain. A nyilván ugyanattól a szerzőtől származó két cikk majdnem szóról szóra megegyezik, s következőképpen adja elő a nem mindennapi, de a hirtelen szerelmi fellángolásairól ismert Adyra mégis nagyon jellemző történetet. A költő Zilahon járt, ahol találkozott régi barátjával, *Zilahy Gyula* debreceni színikazgatóval, aki meginvitálta őt Nyíregyházára, ahol társulata éppen akkor vendégszerepelt. Ady tényleg el is jött. Itt aztán egy pezsgős összejövetelen egymás mellé ültették a költőt meg *Borbély Lilit*, a társulat primadonnáját. A hangulat hamar igen magasra emelkedett, s a költő egyszer csak az igazgatótól megkérte a színésznő kezét.

S a Petőfi-hagyományhoz híven (*Prielle Kornélia*), ő is mindjárt a paphoz szeretett volna indulni. Csak nehezen hagyta magát rábeszélni, hogy aludjon egyet a dologra.

Zilahy társulata valóban Nyíregyházán szerepelt a megnevezett időben, Ady látogatásának azonban — az említett cikken kívül — nincs más bizonyítéka. Évtizedekkel később, nem sokkal halála előtt, *Borbély Lili* (1887-1943) maga is elmesélte a különös leánykérés históriáját, de ő úgy emlékezett, hogy annak nem Nyíregyháza, hanem Zilah volt a színhelye.

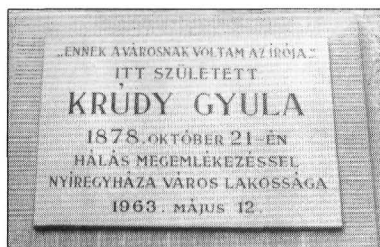
Lásd még: *Vásárosnamény, Kisvárd, Kemece*

Irodalom:

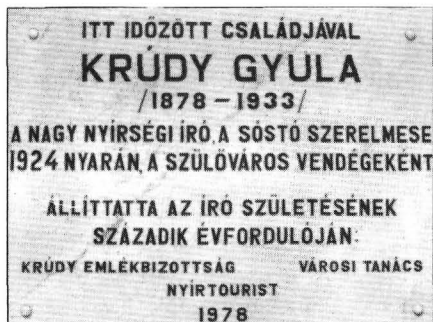
Kovalovszky Miklós: Emlékezések Ady Endréről. Akadémiai K. Bp. 1990. IV. kötet

Gesztelyi Nagy Zoltán: Nyíregyházi Ady-emlékek. Kelet-Magyarország. 1977. december 11.

Papp János: Ady nyíregyházi leánykérése. Kelet-Magyarország. 1977. november 22.

Emléktábla a szülőházon és a svájci lakon

Krúdy Gyula

(Nyíregyháza, 1878. október 21—Bp. 1933. május 12.)

Nyíregyházán látta meg a napvilágot, a gimnázium alsó osztályait Szatmáron és Podolinban végezte, 1891-ben került vissza szülővárosába. A főgimnáziumban többek között *Porubszky Pál* és *Vietórisz József* tanítványa volt, iskolán kívül pedig *Kálnay László* és *Dálnoki Gaál Gyula*, a két öreg író-bohém fogadta barátságába. Ezek az emberek ideális szellemi környezetet jelentettek az írói pályára készülő diák számára. Mind tanáraitól, mind öreg barátaitól sokat tanult, s az ő védő szárnyaik alatt bontakozott ki meglepően korán sajátos művészete.

Éppen 14 éves volt, amikor a *Szabolcsi Szabadsajtó* című újságban első írása megjelent, de ettől kezdve más lapok, többek között a *Nyíregyházi Hírlap* is gyakran közölték írásait. S közben az iskolában ő maga is diáklapokat szerkesztett előbb *Nagy Dob*, majd *Gimnáziumi Híradó* címmel. Emellett sűrűn küldözte írásait különböző fővárosi és vidéki lapoknak.

Érettségi után előbb Debrecenben, majd Nagyváradon újságíróskodott rövid ideig. 1896-ban került Budapestre, s ettől kezdve csak hosszabb-rövidebb ideig tartó hazalátogatásai alkalmával találkozott szülővárosával. A nyíregyházi gyermek- és ifjúkor emlékei azonban sohasem halványultak el benne, egész életművét át meg átszövik a nyírségi vonatkozások. Ha nem is ő írt először Nyíregyházáról, Nyíregyháza mint sajátos hangulatú kisváros Krúdy írásaiban vonult be igazán az irodalomba.

Ezzel saját maga is tisztában volt. Számtalan alkalommal fogalmazta meg, mit jelentett számára a szülőföld. Érdeemes talán idézni néhány mondatot egy-két ilyen vallomásából:

„Nagyon sokat köszönhetek én Nyíregyházának. Az emberre és különösen az íróra egész életének kialakulásában a legnagyobb hatással van az a légkör, ami első fiatalságának éveiben körülveszi, azok a benyomások, amiket akkor magába fogad. Bizonyos, hogy én sem lettem volna az, ami vagyok, ha nem a Nyírségen élem ifjúságomnak ezeket az éveit. Negyedszázadja, hogy elkerültem onnan, de ma is úgy érzem, hogy majd minden írásom ott gyökerezik a nyírségi földben.” (*Krúdy világa*. Bp. 1964.)

„Az én olvasóim sohasem kérdezték: hol születtem? Minden írásomból kitűnik, hogy nyíregyházi vagyok, aki büszke származására... Ezek a könyvek éppen úgy jelentik a régi Nyíregyházát, mint akár a város múzeumai.” (*Krúdy-breviárium*. Nyíregyháza. 1983.)

Utoljára 1931-ben, az első Nyíregyházára érkező repülőgéppel járt Krúdy szülővárosában. Akkor indult meg Nyíregyháza és a főváros között a polgári légiforgalom, s az első járatot afféle hírverésnek, a repülés népszerűsítésének szánták. Ezért hívták meg rá a város neves szülöttét. Krúdy színes beszámolót készített az

„égi ekvipázson” tett nyíregyházi útról. Akkor éppen újra egészséges volt. A tudósítás szerint frissen, ruganyosan szállt ki a gépből. Senki sem gondolta, hogy alig két év múlva örökre elutazik egy másfajta ekvipázson.

Legismertebb nyíregyházi témájú művei: *Szindbád ifjúsága*, *A vörös postakocsi*, *N. N.*, *Az utolsó gavallér*, *Valakit elvisz az ördög*, *A tisztaeszlári Solymosi Eszter*, *Vallomás*, *Magyar Tájak* stb.

Amilyen elevenen él a régi Nyíregyháza Krúdy műveiben, sajnos, olyan kevés valóságos tárgyi emlék maradt utána szülővárosában. Mégis, aki azzal a szándékkal szegődik nyomába, hogy az író kultuszának minden helyi megnyilvánulását számba vegye, elég hosszú sétára kell felkészülnie. Sajnos, sem szülőháza, sem gyermekkorának színtere, a nagyapai-apai ház nem található már eredeti formájában, de a helyükön álló épületek falán márványtábla, ill. dombormű emlékeztet az íróra. Az átépített szülőház a Szent István u. 8. szám alatt található meg (régén Kállói utca), a családi ház helyén, ugyanabban az utcában, a 40-42. számmal jelölt épület egykor szanatórium volt, ma a *Magyar Rádió Nyíregyházi Studiójának* székháza. A homlokzatán található dombormű *Berky Nándor* műve.

A Szent István utcában van még egy Krúdyról „beszélő ház”, az *Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium* (17-19. sz.), amelynek falán tábla hirdeti, hogy 1891 és 95 között az iskola tanulója volt Krúdy Gyula.

Az eddig említetteken kívül még egy emléktáblája van Krúdynak Nyíregyházán, illetve pontosabban a Sóstón, az ún. „*Svájci Lak*” falán. Ez egy régi szálloda, amelyben 1924 nyarán, a város vendégeként három hétig nyaralt az író családjával.

A róla elnevezett intézmények közül az 1969-ben épült *Krúdy Gimnázium* a legjelentősebb, de az ő nevét viseli a nyíregyházi színház *Kamara Színpada*, a legnagyobb nyíregyházi *filmszínház*, a *sóstói szálloda és étterem*, s nyilván reá gondolva nevezték el az egyik vendéglőt *Szindbád Sörözőnek* (Petőfi u.). 1975 óta mellszobra áll a sóstói parkban (*Mészáros Dezső* alkotása) és a Krúdy Gimnázium előcsarnokában (*Borbás Tibor*, 1978). A gimnázium közelében a Sóstói utat és a Korányi Frigyes utcát összekötő utcát ugyancsak Krúdy Gyuláról nevezték el.

1974-ben nyitották meg a Jósza András Múzeumban két teremben berendezett *Krúdy Gyula állandó Emlékiállítás*. (*Miklós Róbert* és *Dienes Istvánné* munkája.) A kiállítás tárlóiban a Krúdy-életmű különböző kiadásai mellett a róla megjelent nyíregyházi kiadványok is megismerhetők. (*Krúdy Emlékkönyv*, 1968; *Gedényi: Krúdy Gyula személyi bibliográfiája*, 1978; *Krúdy-breviárium*, 1983).

A kiállítás képzőművészeti anyagából különösen *Vígh Tamás: Szindbád* című kompozíciója és *Gyenes Tamás* óbudai Krúdy-szobrának másolata érdemel figyelmet.

A *Krúdy-család síremléke* a nyíregyházi Északi temetőben található (IX/27).

Lásd még: *Nagykálló, Tuzsér, Tisztaeszlár Irodalom:*

Katona Béla: *Krúdy Gyula pályakezdése*. Akadémiai Kiadó Bp. 1971.

Krúdy-emlékek nyomában Nyíregyházán. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1956. 1-4.

Móricz Zsigmond

(Tiszacsécse, 1879. július 2—Budapest, 1942. szeptember 4.)

Néhányszor korábban is átutazott már a városon, hosszabban azonban csak 1924 decemberében időzött első alkalommal Móricz Nyíregyházán. Kicsit maga is meglepődve írt erről az első találkozásról: „Furcsa, hogy most vagyok először gyermekkorom fővárosában, Nyíregyházán.”

Természetesen nem véletlenül jött ekkor sem. *Heltai Hugó* színtársulata vendégszerepelt a városban, a *Sári bíró* bemutatására készültek, erre hívta meg az igazgató Móriczot, mégpedig úgy, hogy a darab színpadra állításában is legyen segítségükre.

Csaknem egy hónapig tartózkodott ekkor Móricz Nyíregyházán. A Korona Szállóban lakott, a 31-es szobában. Egyszer-kétszer átutazott Debrecenbe, s ismerkedett a város környékével is. Járt Nagyhalászbán és látogatást tett a Salamon-bokori iskolában. Erről írta *Bokortanyán* című riportját, amely *Az Est* 1924. december 21-i számában jelent meg. Ezen a napon volt a *Sári bíró* bemutatója is.

A késői megismerkedés ellenére Móricz nagyon megszerette Nyíregyházát, s ettől kezdve gyakran megfordult „gyermekkora fővárosában”. 1928-ban *Mikecz István* alispán meghívására vendégeskedett a városban és a megyében (*Nagykálló, Laskod, Szabolcs* stb). Ekkor már nem a Koronában, hanem a Városháza vendégszobájában lakott. Ennek emlékét őrzi az épület falán, a bejáratától jobbra, az akkori vendégszoba ablaka alatt elhelyezett márványtábla is.

Legközelebb 1930. február 1-jén, mint a *Nyugat* szerkesztője járt újra Nyíregyházán. Közismert, hogy mennyire a szívéen viselte e folyóirat sorsát. Országjáró, előfizető-toborzó útjai során jutott el — *Nagy Endre* társaságában — Nyíregyházára is, ahol a *Bessenyei Kör* vendégeként a Kossuth Gimnázium dísztermében tartott előadást és olvasta fel a tiszazugi méregkeverő asszonyokról írt elbeszélését.

A 30-as években még többször megfordult Nyíregyházán. Itt-tartózkodásai közül az 1935-ös látogatása a legjelentősebb. Látszólag megint a színház vonzotta ide, ugyanis színésznő leánya, *Lili* és férje éppen a nyíregyházi színházban szerepeltek, s elsősorban őket akarta megnézni. A családi eseményen túl azonban sok minden másra is kiterjedt az író figyelme. Erről az útvjáról készült — de korábbi látogatásainak tapasztalatait is magába sűrítette — *Nyíregyházi körkép* című rádióelőadása, amelyet 1935. június 9-én olvasott fel, s amelynél bensőségesebb vallomás aligha képzelhető el a szülőföldről.

Nyíregyházi tapasztalatai azonban nem csak riportjaiban, hanem szépirodalmi műveiben is helyet kaptak. Elégé közismert, hogy a *Forró mezők*, a *Rokonok* és a *Betyár* című regényeinek egyes motívumai bizonyíthatóan innen származnak.

Az 50-es évektől kezdve a hivatalos megbecsülés íróink közül Móriczot tette az első helyre. Utcát már a 40-es évek második felében neveztek el róla, később azonban az ő nevét vette fel a Megyei Könyvtár, a szakszervezeti művelődési ház és a benne működő mozi, valamint a városi színház is.

Ülő szobra (*Kótai Nándor* alkotása) először a város új lakónegyedének egy forgalmas terén, az ún. Északi Alközpontban kapott helyet, néhány éve azonban a Tanárképző Főiskola parkjába került.

1977. szeptember 4-én *KöPál* egész alakos Móricz-szobrát a Megyei Könyvtár előtt avatták fel, s a könyvtár lépcsőházában, az első emeleten is található egy érdekes Móricz-ábrázolás, *Papi Lajos* faszobrász alkotása (1975).

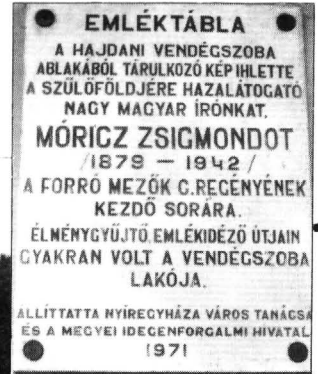
A színház előcsarnokában egy kisméretű Móricz-mellszobor (*Liszkay-Kovács Zoltán* műve, 1958) emlékeztet az intézmény névadójára.

Lásd még: *Tiszacsécse, Túrsvándi, Szakoly, Tiszakóród, Milota, Ökörítüfűpös, Nagykálló, Laskod, Szabolcs, Nagyhálás.*

Irodalom:

„Lobogó szövetnek” Móricz Zsigmond és Szabolcs-Szatmár. Összeállította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Margócsy József. Nyíregyháza, 1989.

Móricz Zsigmond és Szabolcs-Szatmár. Páll Géza cikksorozata. Kelet-Magyarország. 1979. május-június.

Vietórisz István

(Nyíregyháza, 1879—Nyíregyháza, 1965.)

A középiskolát szülővárosában, a jogot Budapesten végezte. Hosszú időn át Nyíregyháza tiszti ügyésze volt, majd ügyvédkedett, s közben verseket írt, amelyek a helyi lapokban jelentek meg. Költői ambícióinak kifejlődéséhez valószínűleg hozzájárultak bátyja, *Vietórisz József* irodalmi sikerei.

Fő műve a *Tirpákok* című, hexameterekben írt elbeszélő költemény, amely 1939-ben jelent meg Nyíregyházán. Alcíme: *Életkép egy város hőskorából*. A mű a városalapító szlovák telepesek templomuk felépítéséért folytatott küzdelméről szól. Vietórisz István ügyes verselő volt, eposza azonban inkább csak várostörténeti vonatkozásai miatt érdemel figyelmet.

Irodalom:

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Monográfiája. Nyíregyháza. 1993.

Kiss Lajos

(Hódmezővásárhely, 1881. március 13—Budapest, 1965. február 2.)

A két világháború közötti Nyíregyháza legrangosabb, országosan is legismertebb tudóseyénisége kétségtelenül a néprajzos *Kiss Lajos* volt. Hódmezővásárhelyről került Nyíregyházára 1912-ben a múzeumalapító Jósa András mellé, s bár a betegeskedő, idős Jósa életében is mindent ő csinált már a múzeumban, főnöke halála után mégsem ő lett annak közvetlen hivatali utóda. Néhány évig Jósa veje, dr. Dohnál József töltötte be ezt a tisztséget, így csak 1924-ben vette át hivatalosan is a múzeum vezetését.

Néprajzi kutatómunkájának középpontjában az alföldi szegény emberek élete és kultúrája állt. *A szegény ember élete*, 1939; *A szegény asszony élete*, 1941; de számos néprajzi és régészeti tanulmánya jelent meg Nyíregyházáról és Szabolcs megyéről is (*Nyíregyháza régi temploma*, *Nyíregyháza vízimalmairól*, *Színes és virágos koporsók Nyíregyházán*, *A nyíregyházi szücsmesterség és szücsornamentika*, *Az ófehértói aranylelet*, *Újabb honfoglaláskori leletek Szabolcsban* stb.)

Kiss Lajos nagy tisztelettel ápolta és gyarapította Jósa örökségét, de egészen más karakterű egyéniség volt, mint elődje. Nem közéleti ember, inkább befelé forduló tudóstípus.

Ennek ellenére hamarosan igen rangos baráti kör alakult ki körülötte. Legbensőbb baráti köréhez *Fehér Gábor* és *Turi Sándor* tartoztak. Kiss Lajos nemcsak a hagyományos értelemben vett múzeumi tárgyak gyűjtője és őrzője volt, hanem a megye könyvtárának vezetője is. Az irodalom iránt érdeklődő fiatalok (*Rákos Sándor*, *Váci Mihály*) elsősorban ilyen alapon ismerkedtek meg vele és kerültek vonzáskörébe. Lényegében neki köszönhető az első sóstói művésztelep létrejötte is, amelynek főként a Rudnay-tanítványok voltak a résztvevői (*Koffán Károly*, *Boros Géza*, *Csáky-Maronyák József*, *Czene Béla*, *Konecsni György* stb.).

1948. március 15-én az elsők között kapott Kossuth-díjat, ez a kitüntetés azonban egyúttal a 36 éves nyíregyházi tartózkodás végét is jelentette. Még ugyanabban az évben Budapestre költözött. A *Régi Rétköz* című műve 1961-ben már a fővárosban jelent meg.

A múzeum régi, Egyház utcai épületének falán márványtábla emlékeztet rá, a Jósa András nevét viselő városrészben az egyik utca az ő nevét viseli.

Irodalom:

100 éve született Kiss Lajos. Kolligátum a Szabolcs-Szatmári Szemle 1981. évi 1. számából (Németh Péter, Muraközi Ágota és Páll István tanulmánya).

Reményi Mihály: Megyénk első Kossuth-díjasa. Kelet-Magyarország, 1993. március 18.

Jósa Jolán

(Nyíregyháza, 1881—Nyíregyháza, 1950.)

A híres régész és megyei főorvos leánya, 1902-től *Babarczy Jenőné*. Egyedül is, férjével is sokat utazott a világban, mégpedig nemcsak az akkor szokásosnak mondható „turista” útvonalakon (Abbázia, Velence, Párizs), hanem távolabbi tájakon is, pl. Dél-Amerikában.

Utazásairól sok színes tárcája jelent meg a korabeli lapokban. Fő műve mégis édesapjáról írt könyve: *Jósa András és elődei*. Nyíregyháza, 1934. *Nyírség* címmel rövid életű hetilapot is szerkesztett Nyíregyházán (1936-37).

Bessenyei György címmel hangjátékot is írt, amelyet a Magyar Rádió 1941. január 9-én este mutatott be.

Halasi Andor

(Nyíregyháza, 1883. március 25—Budapest, 1969.)

Sajátos kettősség húzódott végig csaknem egész pályáján. Jogi diplomát szerzett a budapesti egyetemen, járásbíró, ítélőtáblai bíró, majd a felsőbbíróság tanácselnöke volt évtizedeken át, s közben ismert író, kritikus és műfordító is.

A század elején kezdte írói pályáját, irodalmi és színházi kritikái 1905-től jelentek meg rendszeresen a korabeli lapokban (*Jövendő, Budapesti Napló, Élet, A Hét, Népszava, A Tett*). *Irodalmi Élet* címmel maga is szerkesztett folyóiratot.

A két világháború között inkább csak vidéki lapok közölték írásait (*Sátoraljaújhely, Miskolc, Debrecen*), a második világháború után azonban a központi folyóiratokban is rendszeresen publikált (*Csillag, Élet és Irodalom, Kortárs* stb). Műfordítóként is igen tevékeny volt, főként angol szerzők műveit ültette át magyarra (*Thackeray, Dickens, Wilde*).

Fontosabb önálló művei: *Japánország* (tanulmány, 1905); *Az utolsó álom* (verses egyfelvonásos, Vígszínház, 1919); *Élő irodalom* (kritikák, Sátoraljaújhely, 1920); *Irodalom és kritika* (válogatott tanulmányok és bírálatok, 1955).

Irodalom:

Kosztolányi Dezső: *Élő irodalom*. Nyugat, 1921. Írók, festők, tudósok. Bp. 1958.
Hegedüs Géza: *Előszó az Irodalom és kritika című kötethez*.

Keéky István

(Nyírbogát, 1885— Budapest, 1959.)

Szatmárnémetiben érettségizett, jogi tanulmányait Sárospatakon és Kolozsvárott végezte. A diploma megszerzése után rövid ideig Nagykállóban ügyvédkedett, majd Nyírbátorban volt szolgabíró. A húszas évek elején költözött Nyíregyházára.

Egyetemista korától írogatott, Nagykállóban lapot is szerkesztett (*Nagykálló és Vidéke*). Nyíregyházán is sűrűn jelentek meg versei és elbeszélései a *Nyírvidékben* és különböző helyi antológiákban (*Bessenyei Almanach*, 1930; *Szabolcsi antológia*, 1932).

Írásai népszerűségét elsősorban kitűnő humorérzékének köszönhette. Állandó munkatársa volt a *Borsszem Jankónak*, s később maga is humoros-szatirikus lapot szerkesztett Nyíregyházán *Rézkigyó* címmel. 1938-tól a *Magyar Nemzet* munkatársa volt Budapesten. Ott is halt meg, 1959-ben.

Egyetlen verskötete Kolozsváron jelent meg *Első violák* címmel. Családjának egykori lakóháza ma is áll Nyíregyházán (*Dózsa György u. 7. sz.*).

Lásd még: *Nyírbogát*.

Irodalom:

Szabolcsi antológia. Nyíregyháza, 1932. Szerkesztette: Vertse K. Andor.

S. P.: Keéky István. *Magyar Nemzet*, 1985. augusztus 16.

Margócsy József: További vonások Keéky István arcképéhez. *Magyar Nemzet*, 1985. szept. 16.

Aradvári Béla

(Arad, 1886—Nyíregyháza, 1945.)

Családi neve eredetileg Téger volt, ezt 1922-ben magyarosította. Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. 1905-ben tanítói, 1910-ben tanítóképző intézeti tanári oklevelet szerzett. Rövid ideig Baján, Máramarosszigeten és Székelykeresztúron tanított. 1916-ban került a nyíregyházi állami tanítóképzőbe. Sok neves diákja volt, többek között *Váci Mihály*. Egykori tanítványai ma is kiváló tanárként emlegetik. Emellett verseket és elbeszéléseket írt, amelyek a helyi lapokban és antológiákban jelentek meg (*Bessenyei Almanach*, 1930; *Szabolcsi antológia*, 1932).

1917-től 1919-ig a *Szabolcsi Hírlap* című hetilap szerkesztője volt, 1919 októberétől a *Nyírvidék* belső munkatársa lett, majd helyettes szerkesztője évtizedeken keresztül. Nagyon aktív, harcos munkása volt a város kulturális életének, a Bessenyei Körnek, sokat tett a Bessenyei-kultusz ápolása érdekében is.

Irodalom:

Szabolcsi antológia. Szerkesztette: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1932.
Az 50 éves Nyírvidék albuma. Nyíregyháza, 1928.

Kállay Miklós

(Nyíregyháza, 1887. január 23—New York, 1967. január 14.)

Apja, Kállay András földbirtokos, Szabolcs vármegye főispánja volt. A középiskola alsó négy osztályát szülővárosában, az evangélikus gimnáziumban, a felső négy osztályt Budapesten végezte. Egyetemi tanulmányokat Budapesten, Genfben, Drezdában és Párizsban folytatott. Utána visszatért a szűkebb hazába, Kisvárdán szolgabíró, Nagykállóban főszolgabíró, majd Szabolcs vármegye főispánja lett. 1942-től a németek bevonulásáig Magyarország miniszterelnöke volt. Nevéhez fűződik az ún. „hintapolitika”, amely a Németországhoz fűződő kapcsolataink fokozatos lazítását és az angolszász orientáció erősítését célozta. Magyarország megszállása után a németek letartóztatták. Sopronkőhidán, Mauthausenben és Dachauban raboskodott.

A háború után egy ideig Olaszországban élt, majd New Yorkba költözött, ahol részt vett a magyar emigráció tevékenységében. Ott is halt meg néhány nappal nyolcvanadik születésnapja előtt. 1988-ban hamvait New Yorkból Rómába hozatták át gyermekei, majd 1993. április 17-én Kállósejnyben, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Amerikai emigrációja idején gyakran írt cikkeket az ottani magyar lapokba, főműve azonban a *Magyarország miniszterelnöke voltam* (1942—1944) című emlékirata. Ezt 1946-ban, még Olaszországban kezdte el írni, s végül az Egyesült Államokban fejezte be. A mű első, angol nyelvű kiadása 1954-ben New Yorkban jelent meg. Magyar nyelven csak 37 évvel később, a rendszerváltás után kerülhetett az olvasók kezébe.

Ez az emlékirat önmagában is érdekes olvasmány, egyúttal azonban fontos forrásanyag is Magyarország második világháborús történetéhez.

Lásd még: *Kállósejny*.

Irodalom:

Margócsy József: A Kállayak Nyíregyházán. Kelet-Magyarország, 1992. július 11.

Tamasi Tamás: Akit harmadszor temetnek... Új Magyarország, 1993. április 17.

Lázár Miklós

(Nyíregyháza, 1887. március 22—Baden bei Wien, 1968. november 15.)

Családi neve eredetileg *Lederer*. Apja, Lederer Ignác neves gyógyszerész volt, akit Krúdy is gyakran emlegetett írásaiban. A Magyar Korona nevű patika a mai Kossuth tér és Luther utca sarkán működött, abban a házban, amelyben *Benczúr Gyula* született. (Az épület 1944-ben elpusztult, ma ABC-áruház van a helyén.)

A középiskolának csak az alsó osztályait végezte szülővárosában, mert családjá elköltözött Nyíregyházáról. Érettségi után újságíró lett. Pályáját 1905-ben a Magyar Hírlapnál kezdte. Versei és elbeszélései főként *A Hétk*ben jelentek meg. Több önálló kötete is napvilágot látott (*Varieté*, 1914; *Fronton*, 1915; *Magyarok dalolnak*, 1916; *A magyar háború*, 1933), igazán azonban mint szerkesztőt tartja számon az utókor. 1917-ben *Déli Hírlap*, majd 1921-ben *A Reggel* címen indított polgári radikális beállítottságú lapot Budapesten. A 20-as évek második felében és a 30-as években az aktív politikai életbe is bekapcsolódott. Előbb a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja lett, majd 1931-től 1936-ig országgyűlési képviselő.

Szülővárosával nem tartott olyan szoros kapcsolatot, mint Krúdy, de az ifjúkori nyíregyházi emlékek őt is elkísérték egész életére. Egy interjúban maga így vallott erről: „Fiatal újságíró koromban, amikor írónak készültem, minden őszinte, igaz soromat, minden jó jelzőmet, természeti képemet nyíregyházi gyermekéveim tündértavából merítettem. Harminc éve élek Budapesten, de életmódom, szokásaim, világfelfogásom vidéki maradt... Meg vagyok győződve arról, hogyha vittem valamire és tudok valamit, azt a nyírségi gyermekkor és a nyíregyházi gimnázium padjaiban eltöltött esztendőik inspirálták. Még ma is, ha nyíregyházi emberrel találkozom, különös melegség fut át a szívemen.” (*Keletmagyarország*, 1932. április 9.)

1948-ban Nyugatra távozott, s az Egyesült Államokban telepedett le. A *Szabad Európa Rádió* megalakulása után annak New York-i munkatársa lett. 1954 és 57 között a müncheni szerkesztőségben dolgozott. Ausztriában halt meg.

A ház, amelyben gyermekkorában laktak, ma is áll Nyíregyházán (*Luther utca 3. sz.*)

Irodalom:

Krúdy Gyula: L. M. emlékkönyvébe. A szobrok megmozdulnak, Bp. 1974.
Borbándi Gyula: Nyugati magyar irodalmi lexikon, Bp. 1992.

Karinthy Frigyes

(Budapest, 1887. június 24—Siófok, 1938. augusztus 29.)

Nyíregyházán 1930 elején járt. *Baltazár* püspök urat és *Péter Károlyt*, az evangélikus gimnázium tanárát emlegeti, így feltehetően valamilyen felekezeti rendezvényen szerepelhetett. Itteni élményeiről, a téli Sóstón tett látogatásáról, s a visszautazás viszontagságairól a *Pesti Napló* 1930. január 12-i számában írt útinaplójában számolt be. Debrecenben leszállt újságot venni, s közben a vonat elindult. Ő ottmaradt télikabát, kalap és poggyász nélkül a dermesztő januári hidegben. Előbb taxival, majd táviratokkal próbálta utolérni a gyorsot, míg végül sok kaland után visszakapta holmijait.

Szerencse, hogy mindez már a visszaúton történt, a nyíregyházi tartózkodás emlékeit, a sóstói kirándulás szépségét nem feledtette. Érdemes idézni néhány sorát: „Vacsoránál Péter tanár úr beszél Nyíregyházáról, miután meglepetve és örömmel konstátálom, hogy milyen szép, tiszta, világos város ez. Eszembe juttatja, hogy Jókai regényes világát, a Magyar Nábobot s a többieket, ez a környék inspirálta...

Taliga.

Specialitás ezen a vidéken, kétkerekű homokfutó, a római versenykocsikra emlékeztet. Ketten, ha ülnek benne, a kocsisnak már csak lábaink előtt guggolva marad hely, de ebben olyan gyakorlata van, mint valami kínainak.

Szédítő iramban száguld velünk ez a légies jármű a fagyott úton.

A kiserdőn át hajtunk, cél a tündéri Sóstó.

Téli erdő.

Elvarázsolt csodavilág csupa üvegből. Itt gnómok és törpék jártak, egy egész nemzedék csupa ihletett mester, lionardói és cellinii a kristályüveg ötvösművészetének. Buránóban és Muránóban láttam csak valami halványan hasonlót, de messze elmaradt emögött. A fák megannyi felfordított üvegcsillár, ezer, aprólékosan kidolgozott prizmájukkal, csengenek és bonganak — üvegmadarak ülnek az üvegágakra, üveglombok és levelek fantasztikus szövevénye csillog dermedten, s lent üvegből van a pázsit, és minden fűszálát külön művész készíti remekbe.”

A *Nyíregyháza, holló, vonatkésés* című írás a *Naplóm, életem* című kötetben is megtalálható. Magvető Könyvkiadó. Bp. 1964.

Irodalom:

„Én szőke városom” Írások Nyíregyházáról. Nyíregyháza, 1971.

Jánosi Zoltán: „Gátlásom van Nyíregyházával szemben...” Karinthy Frigyes 100. születésnapján. Kelet-Magyarország, 1987. június 20.

Leffler Béla

(Budapest, 1887. október 28—Stockholm, 1936. november 8.)

Leffler Sámuel, a nyíregyházi evangélikus főgimnázium tanára, majd igazgatója volt az édesapja. Ő maga is itt végezte középiskolai tanulmányait, majd az Eötvös Kollégium tagjaként a budapesti egyetemen szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet. 1909-ben édesapja iskolájában kezdett tanítani. Azonnal tevékeny tagja lett a város irodalmi és kulturális életének. Modernebb szemléletével, az új iránti fogékonyságával, frissítő pezsgést hozott a *Bessenyei Kör* munkájába is. Már a 10-es évek elején népszerűsítő előadásokat tartott és elismerő kritikákat írt Adyról, akiről a konzervatív akadémizmus képviselői akkor még hallani sem akartak. Cikkei, tanulmányai főként a *Nyírvidék*ben jelentek meg, de a fővárosi újságok és folyóiratok is gyakran közölték írásait. 1911-ben főmunkatársa lett az akkor induló *A Hónap* című irodalmi folyóiratnak, amely 1912 márciusában összefoglaló Ady-tanulmányát is közölte.

Szűkebb szakterülete a germanisztika volt, ezen belül azonban különösen a svéd irodalom és kultúra érdekelte. Érdeklődését még csak fokozta házasságkötése, ugyanis egy svéd tanárnőt (*Signe Maria Liljekrantz*) vett feleségül. Egy darabig még Nyíregyházán éltek, 1920-ban azonban Svédországba költöztek, ahol Leffler Béla előbb az akkor szerveződő magyar követség kulturális attaséja, később pedig az általa szervezett Magyar Intézet vezetője lett.

A hazai tudományos élettel továbbra is szoros kapcsolatot tartott, de munkásságának középpontjában ettől kezdve a svéd-magyar irodalmi kapcsolatok ügyének szolgálata állt. Előbb magyar lírai antológiát szerkesztett (*Ungersk Lyrik*, 1922), majd magyar novellagyűjteményt adott ki (*Ungerska noveller*, 1932). De könyve jelent meg a magyar képzőművészetről is (*Ungersk Konst*, 1928).

Fordítói tevékenységében kitűnő segítőtársa volt felesége, aki már nyíregyházi korszakukban kifogástalanul megtanult magyarul, s Stockholmban nemcsak a férje által szerkesztett antológiák tolmácsolásában működött közre, hanem számos magyar regény fordítása is az ő nevéhez fűződik (*Herczeg Ferenc*, *Tormay Cecil*, *Bíró Lajos* művei stb).

De nem csak a magyar irodalmat igyekeztek megismertetni a svédekkel, a svéd irodalom magyarországi népszerűsítésében is fontos szerepet vállaltak. Így például a Nobel-díjas *Selma Lagerlöf* regényei elsősorban Leffler Béla fordításai nyomán váltak Magyarországon is rendkívül népszerűekké a 20-as, 30-as években.

E „fordítói műhely”-ben azonban nem csak a Leffler-házaspár tevékenykedett. Igyekeztek másokat is megnyerni a magyar irodalom szolgálatára. Nyilván az inspirációjukra fordította le *Olof Lundgren* *Az ember tragédiáját*. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy több magyar irodalomtörténeti kézikönyv, így például

a háromkötetes *Magyar Irodalmi Lexikon* is Leffler Bélának tulajdonítja ezt a fordítást, holott ő csak a kötet terjedelmes előszavát írta.

A *Buday György* metszeteivel kiadott mű 1936-ban jelent meg. Ez az előszó volt Leffler Béla utolsó munkája, mert nem sokkal később, fiatalon, 49 éves korában meghalt. Ha *Az ember tragédiája* fordítása nem is az ő műve, így is sokat köszönhet neki a magyar irodalom. Mint irodalomtörténész, mint fordító és kultúrdiplomata egyaránt rászolgált az utókor megbecsülésére. S a rokonszenves, szép nevű svéd feleség, *Signe Maria Liljekrantz* is megérdemli tiszteletünket, hogy szívünk-lelkünk irodalmi panteonjában valahol *Aletta Van der Maet* és *Baumberg Gabriella* közelében helyezzük el őt.

Irodalom:

Margócsy József: A két Leffler. A B. Gy. Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. Nyíregyháza, 1990.

Az Ág. Hitv. Evangélikus Kossuth Lajos Főgimnázium régi épülete

---

Tersánszky Józsi Jenő

(Nagybánya, 1888. szeptember 12—Budapest, 1969. június 12.)

Szülővárosában érettségizett. Eredetileg festőnek készült, rövid hivatalnokoskodás után azonban író lett. 1910-től főként a *Nyugatban* jelentek meg írásai. Első igazi sikerét *Viszontlátásra, drága* című kisregényével érte el 1916-ban. Későbbi művei közül a *Kakukk Marci*, *A céda és a szűz*, a *Legenda a nyúlpaprikásról* és *A vezérbika emlékiratai* a legismertebbek. *Igaz regény* című önéletrajzi írásában egy ifjúkori nyíregyházi élményét is megörökítette.

Már férjnél lévő Ilonka nővérééknél vakációzott Nyíregyházán valamikor a 900-as évek legelején. Jó huszonöt évvel később írta meg itteni kalandjait, mégis meglepő topográfiai tájékozottsággal és igen hangulatosán idézte fel a századeleji kisváros utcáit, a Jurás-kocsma kuglizóját, amelyet Krúdy is gyakran emlegetett. Az idillikus emlékeket végül egy keserves megaláztatás élménye tette feledhetetlenné az író számára. Az írás az *Életem regényei* című kötetben található.

Az írásában emlegetett *Ér utca* ma is megvan Nyíregyházán, miután azonban Tersánszky sem Ilonka nővéréék albérletének helyéről, sem a fájdalmas incidens helyéről nem ad közelebbi felvilágosítást, a helyszín pontos azonosítása lehetetlen. A *Jurás vendéglőt* azonban más forrásokból is ismerjük, így ezt ma is megtalálhatjuk, jóllehet azóta a környék is, az épület is sokat változott. (Bocskai u. 26.)

Irodalom:

Kisebb hazám. Szerkesztette: Katona Béla. Nyíregyháza, 1987.

Péter Károly

(Hajdúböszörmény, 1888. május 13—Nyíregyháza, 1970. december 6.)

Nem bennszülött nyíregyházi volt. Tanárként került 1917-ben az evangélikus gimnáziumba. Az iskolában történelmet és földrajzot tanított, de talán tantárgyainál is jobban érdekelte az újságírás és az irodalom.

Kezdetől fogva állandó cikkírója volt a *Nyírvidék* című helyi napilapnak, elbeszélései jelentek meg, regényét adták ki és színdarabjait mutatták be.

A *sárházi csata* című regényét 1932-ben jelentették meg Nyíregyházán, s két drámáját is az idelátogató színtársulatok tűzték műsorukra. A *Veled megyek* című hazafias darabot 1934-ben, *A kis ördög* című vígjátékot 1935-ben.

Irodalom:

Az 50 éves Nyírvidék albuma. Szerkesztette: Vertse K. Andor Nyíregyháza, 1928.

Borbély Sándor

(Nyíregyháza, 1889. október 25—?)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, Késmárkon és Sárospatakon végezte. Jogot Sárospatakon és Kolozsvárott tanult. A diploma megszerzése után végigjárta a közigazgatási pálya szokásos lépcsőfokait. Volt joggyakornok, aljegyző, szolgabíró, árvászéki ülnök, majd 1936-ban Szabolcs vármegye alispánja.

Diákkorától írt verseket, elbeszéléseket. Első írásai a sárospataki ifjúsági lapokban jelentek meg. 1911—12-ben munkatársa volt az első nyíregyházi irodalmi folyóiratnak (*A Hónap*), de a helyi újságokon kívül (*Szabolcs, Nyírvidék*), a fővárosi lapok és folyóiratok is gyakran közölték írásait (*Pesti Hírlap, Új Idők* stb).

Két önálló kötete is napvilágot látott: *Az én világom*. (Költemények) Bp. 1911; *Az okos Pimpernel*. (Reg.) Bp. 1930.

Irodalom:

Nyíregyháza és Szabolcs vármegye. Szerkesztette: Hunek Emil. Bp. 1931.

Bosnyák Béla

(Nyíregyháza, 1889. március 3— Nyíregyháza, 1912. október 5.)

Családi neve eredetileg *Bergstein* volt. 1906-ban a Kossuth Gimnáziumban érettségizett, majd joghallgató lett Budapesten, de főként a közgazdaságtudomány és a társadalomtudomány érdekelte. Fiatalon magáévá tette a polgári radikalizmus eszméit, részt vett a *Galilei Kör* tevékenységében, s mint kezdő szakíró a *Huszádik Század* című folyóirat szerzőgárdájához csatlakozott. Tudományos munkásságának kezdetén két pályamunka állt. Mindkettővel díjat nyert a Társadalomtudományi Társaság, ill. a Galilei Kör országos pályázatán. Az első *A modern kapitalizmus kialakulása*, a második *Oroszország társadalmi és gazdasági rajza*. (A Galilei Kör Könyvtára. Bp. 1911.) Főképpen a mezőgazdaság állapota, s a magyar parasztság sorsa foglalkoztatta. Utóbbi műve a magyar szociográfiai irodalom úttörő alkotása volt, de a *Huszádik Században* még számos más tanulmánya is jelent meg a magyar falu helyzetéről, az agrárkérdésről (*A nagybárádi paraszt és munkatársai*, *Jegyzetek a magyar jobbágyság maradványairól*, *Az ipari kapitalizmus embriológiájához*, *A polgári vagyonok eredete* stb).

Tanulmányt írt a magyar egyetemisták szociális helyzetéről *A budapesti diáknyomor* címen. Nem csak a pesti folyóiratokban publikált azonban, hanem a nyíregyházi lapokban is. Főmunkatársa volt *A Hónap* című, akkoriban indult folyóiratnak. Ebben *Nyíregyháza jövője* címmel jelent meg írása. Ilyen nagy igényű és ígéretes tudományos pálya elején állt Bosnyák Béla, amikor 23 éves korában váratlanul vége szakadt életének. Látogatóba érkezett haza szüleihez, hirtelen rosszul lett és meghalt. A korabeli újságok és folyóiratok a magyar társadalomtudomány nagy reménységeként siratták el.

Irodalom:

Hársfalvi Péter: Az értelem lázadása (Emlékezés Bosnyák Bélára). Szabolcs-Szatmári Szemle. 1968. 4.

Ballay Gyula

(Cegléd, 1890. február 2—Nyíregyháza, 1918. október 9.)

Gyermekkorában költöztek Nyíregyházára. Gimnáziumi tanulmányait már itt végezte. 1913-ban Kolozsváron szerzett jogi diplomát. 1914-ben Nyíregyházán lett joggyakornok, majd a következő évben törvényszéki jegyző.

Költői jelentkezése a Nyugat első nemzedékének indulásával esett egybe, ő azonban inkább a századvégi áomlúra nyomában haladt, *Reviczky Gyulát* tekintette példaképének. 1911-ben társszerkesztője lett *A Hónap* című irodalmi folyóiratnak. Közkedvelt, népszerű ember volt, tehetségét egyre szélesebb körben ismerték el, sokat vártak tőle, általában fényes jövőt jósoltak neki. Nem így lett. 1918 őszén a dühöngő spanyol nátha őt is elragadta. Sírja a nyíregyházi Északi temetőben van.

Irodalom:

Szabolcsi antológia. Szerkesztette: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1932.

Walter Géza

(Budapest, 1890—Nyíregyháza, 1936.)

Kolozsvárott szerzett jogi diplomát, hivatalnokként került Nyíregyházára. Előbb városi aljegyző, majd pénzügyi titkár lett. Diákkora óta írt, 1919-ben *Diákkori versek* címmel kötetben is megjelentek korai költeményei. A múzsáknak később sem fordított hátat, állandó munkatársa volt a helyi sajtónak, s ezen kívül verseket és színdarabokat is írt. Igen népszerűek voltak *Vasárnapi krónikái* a *Nyírvidékben* és humoros írásai, amelyeket *Bonta levelei* címen közölt. 1927-ben *Harctéri naplóm* címmel kiadta háborús emlékezéseit. Több színdarabját a nyíregyházi színházban mutatták be az itt szereplő színtársulatok.

Irodalom:

Bama János: Írók és tudósok. Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei.
Szerkesztette: Hunek Emil. Bp. 1931.

Vertse K. Andor

(Kalocsa, 1890—Nyíregyháza, 1962.)

Diákkorában került Nyíregyházára, ahol a Kossuth Gimnáziumban érettségizett. Eredetileg tanárnak készült a kolozsvári egyetemen, később a jogra iratkozott át, de már akkor is jobban érdekelte az irodalom. Már egyemista korában irodalmi folyóiratot indított Nyíregyházán *A Hónap* címmel. Ez volt az első kifejezetten irodalmi lap Nyíregyházán. Munkatársai nagyrészt a szerkesztő diáktársai közül kerültek ki: *Ballay Gyula, Leffler Béla, Kelen László* stb.

Tanulmányainak befejezése után hivatalnok volt, sőt egy ideig Nyíregyháza rendőrkapitánya is. Igazi szenvedélye azonban mindvégig az újságírás maradt. Előbb, még a 20-as évek elején *Tisza*, majd *ÁBÉCÉ*, 1936-ban pedig *Kelet* címen indított irodalmi lapot, s közben évtizedeken át a *Nyírvidék* szerkesztőjeként tevékenykedett. Nagyon sokoldalú egyéniség volt. A közéleti publicisztika mellett sűrűn jelentek meg versei és humoreszkjei. Ez utóbbiak többnyire *Diogenes* néven láttak napvilágot. Műfordítóként is ismertté tette a nevét, főként *Alfred Mombert* német szimbolista költő műveinek átültetésével. Több antológiát is szerkesztett (*Az 50 éves Nyírvidék albuma*, 1928; *Szabolcsi antológia*, 1932.).

Az irodalom mellett másik nagy szenvedélye a zene volt. Maga is kitűnően játszott orgonán és zongorán. Zenekritikusi munkásságának egy része önálló kötetben is napvilágot látott *Fejezetek a magyar zene világából* címmel. Írásainak egy másik csoportját *A Sziriusz csillag felé* című kötetében jelentette meg.

Egykori lakóháza ma is áll. Sírja a nyíregyházi Északi temetőben.

Irodalom:

Az 50 éves Nyírvidék albuma. Szerkesztette: Vertse K. Andor.

Tartallyné Stima Ilona

(Oros, 1890. október 28—Nyíregyháza, 1980. augusztus 12.)

A Nyíregyházával szomszédos, ma már Nyíregyházához tartozó Oros községben született. Apja görög katolikus kántortanító, majd postamester volt. Tízen voltak testvérek, ezért iskoláztatása idejére egy rokoni családhoz, Pest egyik külvárosába került.

Még 19 éves sem volt egészen, amikor férjhez ment *Tartally József* görög katolikus paphoz, akit 1909 augusztusában a Sáros megyei Geráltra, majd Décsőre helyeztek. Húsz éves volt, amikor első novellája megjelent az *Eperjes* című lapban, amely ettől kezdve rendszeresen közölte írásait. Később a *Kassai Esti Újságnak* is állandó munkatársa lett.

A trianoni békekötés után, 1922-ben Magyarországra települtek át, s ettől kezdve *Nagydoboson* éltek, ahol férje 44 éven át, nyugdíjazásáig lelkészkedett. Az áttelepülés nem változtatott alapvetően Tartallyné írói ambícióin, sőt, úgy látszik, megnőtték a lehetőségei. Az eperjesi és kassai lapok helyett ezután főként a *Nyírvidéknek* küldte írásait, de hamarosan a fővárosi lapok egy részében is helyet kaptak novellái, versei, így főként a *Budapesti Hírlap*, az *Új Idők*, az *Élet*, a *Napkelet* és a *Magyar Múzsza* hasábjain.

Több önálló kötete is napvilágot látott: *Nyár* (versek), 1925; *A harminckettes ház* (regény), 1931; *A hegy csodája* (regény), 1936; *Viharok sodrában* (regény), 1941; *Ember a végeken* (regény), 1942; *Ékes virágszál* (regény), 1946. 1931-ben *Erzsi* című színdarabját a nyíregyházi színházban mutatták be.

Legnagyobb sikerét *Ékes virágszál* című regényével érte el, amelyben a máriapócsi kegykép könnyezésének történetét dolgozta fel. Ez a műve három kiadást ért meg. Idős korában ennek folytatását is megírta *Dicsőségbe öltözött...* címmel. A két kötet együtt II. János Pál pápa máriapócsi látogatásának tiszteletére Nyíregyházán, 1991-ben jelent meg.

Férje halála után, utolsó éveiben Nyíregyházán, a Sóstói Szociális Otthonban élt. Sírja az Északi temetőben.

Lásd még: *Nagydobos*.

Irodalom:

Margócsy József: Megjegyzések három Móricz-levélhez. Csengeri krónika. Szerkesztette: Dankó Imre Csenger, 1975.

Pirigyi István: Tartally Józsefné Stima Ilona. A Hajdúdorogi Egyházmegye Jubileumi Emlékkönyve. Nyíregyháza, 1987.

Inántsyné Nagy Mária: Tartallyné Stima Ilona. Szellemi Elődeink. 3. Nyíregyháza, 1991.

Ágoston Ernő

(Nyíregyháza, 1892. szeptember 8— ?)

Családi neve eredetileg *Adler* volt. Kereskedő családból származott, maga is textilnagykereskedő lett. Felsőkereskedelmi iskolát és konzuli akadémiát végzett Budapesten.

Jól jövedelmező, de prózai foglalkozását kezdettől fogva össze tudta egyeztetni irodalmi tevékenységével. Versei és műfordításai a *Budapesti Hírlapban*, a *Múlt és Jövőben*, az *Ország-Világban* és a *Nyugatban* jelentek meg.

Fontosabb művei: *A Firtosvár tündére*. Bp. 1921; *Decrescendo* (költemények), Bp. 1922; *Versek az alázatról*. Bp; 1922. *Reménytelen remények*. Bp. 1927; *Béke* (versek), Bp. 1925.

Irodalom:

Gulyás: Magyar írók élete és munkái. I. 129.

Szabó Pál

(Biharugra, 1893. április 5—Budapest, 1970. október 31.)

Hosszú ideig fizikai munkával kereste a kenyerét. Autodidakta módon jutott el az irodalomhoz. *Féja Géza* fedezte fel, s *Móricz Zsigmond* egyengette a pályáját. A népi mozgalom egyik legjelentősebb egyénisége lett. A harmincas években *Bajcsy-Zsilinszky* köréhez csatlakozott, akit többször elkísért Tarpára.

Nyíregyházán is többször járt. Itteni élményeiből született első írása *Szabolcs* címmel a *Csillag* című folyóirat 1947 decemberi számában jelent meg, a második (*Mi újság?*) ugyancsak a *Csillagban* (1954.5.sz.) a harmadik a *Művelt Nép* 1954. október 17-i számában *Könyvnapok után* címmel.

A korábbi időkből rossz tapasztalatai is voltak Nyíregyházáról, 1954-ben azonban szinte elragadtatással ír a városról:

„Nyíregyháza az ország legtisztább vidéki városa. Még a levegője is olyan, mintha desztilláltak volna. Hogy miben nyilvánul meg ez a tisztaság, nehéz meghatározni, csak érzi az ember, mint ahogy a bőrét érzi fürdés után. S a nép, milyen pompás ez a nép!

Este a Móricz Zsigmond-estre zsúfolásig telik egy hatalmas terem, a megyei tanács elnökével az élen itt van a város, a párt, tanárok, tanítók, munkások, parasztok...

A népnevelési osztály néprajzosai kétszázhetven olyan népdalt gyűjtöttek össze eddig, ami nincs benne semmilyen gyűjteményben.

Van egy népboltjuk, nyílt emeleti helyiséggel, eszpresszóval, micsoda pompás épületek, micsoda pompás ez a nép, ami itt tolong a pénztár és eszpresszó körül. Miért örülök én ennek a városnak, népnek? Szépek, tiszták, vidámak, késő délután van, csaknem este, s ömlenek be a Népboltba, de inkább palotába, vásárolnak, esznek, nevetnek, a kiszolgálóknak ismerősként köszönnek, s szeretik rummal a feketét.

Alkoholt is inni, de mégse inni. A kultúremler felfogása az alkohollal szemben.

S hát persze azért is szeretem, mert itt nem akar senki leszúrni. S a népet, a várost, a Népboltot gondolatban a lelkenre ölelem.”

A cikkben emlegetett Móricz-rendezvény a Gazdakör épületének nagytermében volt (Bethlen Gábor u. 24.). A Népbolt a Takarékpalota sarkán működött, később évtizedekig Fűszer és Csemege néven.

Lásd még: *Tarpa*

Irodalom:

„Én szőke városom”. Írások Nyíregyházáról. Nyíregyháza, 1971.

Fehér Gábor

(Hajdúszoboszló, 1893. április 27—Nyíregyháza, 1941. december 1.)

Gimnáziumi tanulmányait is, az egyetemet is Debrecenben végezte. Magyar-német szakos tanári oklevelet szerzett, s 1919-ben került Nyíregyházára, a két évvel korábban alapított evangélikus leánygimnáziumba. A tanári munka mellett hamarosan bekapcsoldott a város kulturális életébe, többször szerepelt előadásokkal, sőt énekszámokkal is a *Bessenyei Kör* rendezvényein. A húszas években egy ideig az irodalmi szakosztály titkára is volt.

Közéleti szereplésével párhuzamosan bontakozott ki publikációs tevékenysége is. A húszas években elég rendszeresen jelentek meg írásai a helyi lapokban, elsősorban a *Nyírvidék*ben. Ezek többsége novella (*A pénzhalász*, *A fecskék*, *Történetek a szoboszlói strandról*, *Irányít nélkül*), de egy hosszabb szabadversét (*Capri*), egy útirajzát (*Firenzei levél*) és néhány pedagógiai tanulmányát (*A gyermeklélek és az alsófokú nevelés* stb.) is őrzik a lap hasábjai.

Országosan 1928-ban figyeltek fel rá, amikor *A Jenei csodálatos históriája* című elbeszéléssel sikerrel szerepelt a *Napkelet* című folyóirat novellapályázatán. A régi szoboszlói életből táplálkozó, népies hangvételű parasztörténetnek a következő években még számos folytatása keletkezett (*Jeneiné Konyárra készül*, *Túl Napnyugat — innen Kelet*, *Kakucsit végképp leberheli a sors a placrul* stb.).

1929-ben jelent meg *Semmibe vevő hidak* című regénye, egyetlen nagyobb lélegzetű alkotása. A harmincas években figyelme a régi diákélet ábrázolása felé fordult, s alighanem ezekben a debreceni és pataki kollégiumi históriákban találta meg leginkább írói hangját, saját világát. Diáktörténeteiből három kötet látott napvilágot (*Der harmincjährige Krieg*, 1929; *Az utolsó nagybotos*, 1940; *Obsidio Patakiana*, 1940.).

Folytatásuk ezeknek a műveknek, sajnos, már nem lett. Magyarország hadbalépése után őt is azonnal mozgósították, s a fronton szerzett tifuszos fertőzés következtében, 48 éves korában meghalt. Sírja a nyíregyházi *Északi temető*ben található. Halála után *Kiss Lajos*, a hűséges barát, múzeumigazgató és néprajztudós búcsúztatta, és *Karácsony Sándor* írt róla terjedelmes tanulmányt. *Weöres Sándor* pedig, aki nagy tisztelője volt, versben idézte fel alakját (*Fehér Gábor emlékezete*), s a *Három veréb hat szemmel* című antológia jegyzeteiben is emlegette, „öreg-vidám cimboráját, a nyíregyházi regényíró tanárt”.

1976-ban az egykori evangélikus leánygimnázium jogutódjában, a nyíregyházi Zrinyi Ilona Gimnázium előcsarnokában emléktáblát avattak tiszteletére.

Születésének centenáriumán tudományos emlékülés keretében méltatták pedagógusi és írói tevékenységét, s *Válogatott elbeszélései* címen kötetet jelentettek meg írásaiból.

Irodalom:

Kiss Lajos: Fehér Gábor. Nyírvidék, 1941. dec. 3.

Karácsony Sándor: Egy magyar tudós: Fehér Gábor Magyar tett, magyar erkölcs.

Margócsy József: Visszaemlékezés Fehér Gáborra. BGYTK Tud. Közleményei. Nyh. 1977.

Katona Béla: Fehér Gábor öröksége. Bevezető a F. G.: Válogatott elbeszélései című kötethez. Nyíregyháza, 1993.

Kelen László

(Hosszúpályi, 1893. február 27— Auschwitz, 1944.)

Hajdú megyében született, de életének nagy része Nagykállóhoz kötődött. Csak a gimnázium felső osztályait végezte Nyíregyházán az evangélikus Kossuth Gimnáziumban. Diákkorától írogatott, 18 éves volt, amikor *A Hónap* című nyíregyházi irodalmi folyóirat első verseit közölte. A lapnak néhány évvel korábban végzett iskolatársai (*Vertse K. Andor, Ballay Gyula*) voltak a szerkesztői, így nem meglepő, hogy ő is hamarosan főmunkatársa lett.

Az egyetemi tanulmányok, a frontszolgálat, majd internálás után véglegesen Nagykállóban telepedett le, s ott ügyvédkedett. Továbbra is szoros kapcsolatot tartott azonban a nyíregyházi irodalmi és kulturális élettel. Gyakran szerepelt a *Bessenyei Körben*, publikált a nyíregyházi lapokban. 1934-ben tagja lett a *Szabolcsi Szemle* szerkesztőbizottságának, s több műve jelent meg a folyóiratban. 1944 tavaszán elhurcolták, halálának körülményei máig is tisztázatlanok.

Lásd még: *Nagykálló*

Irodalom:

Bódor Sándor: *Kelen László élete és művészete.*

A Budai Nagy Antal Gimnázium Évkönyve. Nagykálló, 1963.

Merényi Oszkár

(Tótsóvár, 1895. június 18—Budapest, 1981. március 19.)

A gimnáziumot Eperjesen végezte, magyar-német szakos tanári oklevelet a budapesti egyetemen szerzett. 1917-ben Körmöcbányán kezdett tanítani, az impérium-váltás miatt azonban Kaposvárra távozott, s az ottani gimnáziumban folytatta tanári pályáját. 1920-ban — a Tanácsköztársaság alatti magatartása miatt — büntetésből Nagykállóba helyezték át.

Két évi „száműzetés” után sikerült visszamennie Kaposvárra, ahol a kereskedelmi iskolában kapott állást. Doktori disszertációját *Fáy Andrásról* írta, Kaposvárott azonban — nyilván *Nikla* közelségének hatására — *Berzsényi* munkásságát állította irodalomtörténeti kutatásainak középpontjába. A felderített kéziratok birtokában szinte monopol helyzetbe került a *Berzsényi-kiadások* terén. Egymást követték szövegkiadásai, sajtó alá rendezései, de kutatásainak eredményei hamarosan önálló művekben is napvilágot láttak (*Berzsényi-tanulmányok*, 1936; *Berzsényi Dániel*, monográfia, 1938). Könyvet írt a másik két ismert somogyi költőről, *Bárd Miklósról* és *Kozma Andorról* is.

1939-től magántanári előadásokat tartott a pécsi egyetemen. Az ottani bölcsészkar megszűnése, illetve áthelyezése után Nyíregyházára kérte áthelyezését, mert innen a debreceni egyetemen folytathatta magántanári tevékenységét. Mint irodalomtörténész Nyíregyházán sem lett hűlen Berzsényihez, de gyorsan alkalmazkodni tudott az itteni igényekhez, lehetőségekhez is. Már 1943-ban nagyobb *Bessenyei-tanulmánya* jelent meg. A tanári munka mellett azonnal bekapcsolódott a város szellemi életébe, elsősorban a *Bessenyei Társaság* munkájába. Szükség is volt rá, mert *Fehér Gábor* halála és *Méreiné Juhász Margit* távozása után érezhető űr támadt, s ezt be kellett tölteni, s Merényi hallatlan energiával igyekezett magát nélkülözhetetlenné tenni. Állandó munkatársa volt a *Szabolcsi Szemlének*, sorra jelennek meg tanulmányai, könyvei (*Bessenyei György: Szép lélek, vagy hősi lélek*, 1943; *Magyar Lélek, magyar szellem*, 1943; *A magyar lélek története és az irodalom*, 1943; *Berzsényi Dániel összes művei*, 1956; *Ismeretlen és kiadatlan Kölcsey-dokumentumok*, 1961; *Berzsényi Dániel*, monográfia, 1966.).

1942-ben a Széchenyi István Kereskedelmi Középiskola igazgatóhelyettese, 1946 őszén igazgatója lett. Nyugdíjazása után, 1967-ben Budapestre költözött. 1976-ban szerkesztette a hatalmas *Berzsényi Emlékkönyvet*, s haláláig a *Berzsényi Kritikai Kiadás* kötetein dolgozott.

Nyíregyházán mindvégig a Luther utca 18. sz. alatti házban lakott. Az épület ma is áll.

Lásd még: *Nagykálló*

Irodalom:

Merényi Oszkár Emlékkönyv. Kaposvár 1981.

Katona Béla: Írók és tudós tanárok a régi kereskedelmi iskolában. A nyíregyházi Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola évkönyve az iskola fennállásának 75. évfordulójára (1918-1993). Nyíregyháza, 1993.

Marconnay Tibor

(Sajtoskál, 1896. február 12—Budapest, 1970. április 12.)

Családi neve eredetileg *Rupprecht* volt, első két kötetét még ezen a néven publikálta. Újságíró, költő, író és műfordító volt egy személyben. A 20-as, 30-as években a *Nyugat* is gyakran közölte verseit. Nyíregyházára házassága révén került. 1925-ben vette feleségül *Garay Eta* nyíregyházi szavalóművésznőt, s néhány évre maga is Nyíregyházán telepedett le. A 20-as évek második felében gyakran jelentek meg írásai a helyi lapokban, főként a *Nyírvidekben*.

Elköltözésük pontos dátumát nem ismerjük, de 1929-ben, gyermekük születésekor már Pesten éltek. Ez a gyermek felnőtt korában maga is költő lett, édesanyja családi nevén, *Garai Gáborként* vált ismertté.

Marconnay Tibor fontosabb kötetei: *A diadal és egyéb dolgok* (elbeszélések és versek, 1920); *A túláradó élet* (versek, 1922); *Kacagva tört ki a faun a pagonyból* (versek, 1927); *Világtükrök* (versek és versfordítások, 1936); *Nincs híd a szakadék felett* (regény, 1940); *Csillagos éj* (versek, 1941); *Sugaras őszi nap* (versek, 1963); *Éltem, hogy írjak* (versek és műfordítások, 1978).

Jobboldali magatartása miatt a háború után egy időre kiszorult az irodalmi életből.

Irodalom:

Radnóti Miklós: *Nyugat*, 1936.

Kosztolányi Dezső: *Írók, festők, tudósok I. köt.* 1958.

Balogh Tibor: *Éltem, hogy írjak*. Magyar Nemzet. 1978. október 1.

Huszthy Jolán

(Nyíregyháza, 1898—Nyíregyháza, 1937.)

Családi neve eredetileg *Klajnik* volt. A 20-as évek végétől azonban írói névként anyai családnevét használta. Tárcákkal, novellákkal kezdte írói pályáját a *Nyírvidek*ben, de hangulatos útirajzokat is írt. A helyi újságokon kívül a fővárosi lapok is rendszeresen közölték novelláit és folytatásos regényeit. Összesen négy regénye látott nyomdafestéket (*Börtönépítők*, 1927; *Muskátli kisasszony*, 1929; *Felvidéki dal*, 1934; *Szőke vize a Tiszának*, 1936). Az első három a *Magyarság* hasábjain, a negyedik a *Pesti Hírlap* regénytára vasárnapi mellékleteként jelent meg.

A regények fokozatos fejlődésről tanúskodtak, a korai halál azonban megakadályozta tehetségének teljes kibontakozását.

Egykori munkahelye, a Felsőkereskedelmi Iskola épülete ma is áll (Szabolcs u. 8. sz.). Sírja a nyíregyházi Északi temetőben.

Irodalom:

Barna János: Írók és tudósok. Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei. Nyíregyháza, 1931.

Walter Ede

(Budapest, 1898. április 3—Budapest, 1947.)

1915-ben önkéntesként került a frontra, ahonnan tartalékos tüzérhadnagyként tért haza. 1918-19-ben *Kassák* köréhez csatlakozott, a Tanácsköztársaság bukása után pedig Párizsba emigrált, ahol hosszabb ideig vasmunkásként dolgozott. Közben munkatársa volt *Böloni György* Károlyi párti *Köztársaság* című lapjának. Párizsban szorosabb kapcsolatba került *Illyés Gyulával* is.

Hét évi emigráció után, 1927-ben hazatért Magyarországra, s bátyja, *Walter Géza* hívására Nyíregyházán telepedett le. A *Nyírvidék* munkatársa lett. Cikkei és versei hamarosan nevet szereztek neki, de bátor hangja miatt a hatóságok is hamarosan felfigyeltek rá. Cikkeit — barátainak emlékezete szerint — előzetes cenzurára kellett mindig bemutatni, csak akkor közölhették.

1932-ben a *Szabolcsi antológia* még közölte néhány versét, a laptól azonban nem sokkal később elbocsátották egy merész hangú, leleplező írása miatt. Ezután állás nélkül maradt. Felesége tartotta el, akinek kalapszalonya volt a Bethlen u. 2. sz. alatt, a mai főposta helyén. 1933-ban, amikor megindult a *Forrás*, ő is lelkesen csatlakozott a lázongó fiatalokhoz. Egy ideig a *Forrás* szerkesztősége is *Walterné* kalapszalonjában talált otthonra.

1934-ben Walter Ede Pestre ment, ahol könyvügynökként dolgozott, és füzetes regényeket írt *Vándor Endre* néven. 1936-ban a Belvárosi Színház elfogadta *Botrány* című színdarabját, végül azonban a művet még sem mutatták be.

A második világháború után ismét Nyíregyházán élt rövid ideig, majd 1947-ben Budapestre került, ahol 49 éves korában, szívroham következtében hirtelen halt meg.

Irodalom:

Szabolcsi antológia. Szerk.: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1932.

Margócsy József: A Benczúr Kör és a Forrás c. folyóirat. A BGYTKF Tudományos Közleményei. Nyíregyháza, 1992.

Sarlós (Salzmann) Ottó szóbeli közlései.

Nyíri Szabolcs

(Váradszentmárton, 1898—?)

Neve eredetileg *Voronyák István* volt, ezt változtatta később szülőfalujáról *Szentmártoni Istvánra*. Verseit eleinte *Jávorka István* néven publikálta, a *Nyíri Szabolcs* írói nevet később vette fel.

Középiskolai tanulmányait Nagyváradon végezte, majd a kassai és debreceni gazdasági akadémián szerzett oklevelet. Ezután a premontrei rend különböző uradalmaiban működött intézőként. Hosszú időn át a rend Szabolcs megyei birtokain (többek között Tiszakanyáron) teljesített szolgálatot, majd ugyanilyen minőségben Gödöllőn tevékenykedett.

Verseket diákkora óta írt, de főként a szabolcsi években kezdett publikálni a *Nyírvidékben* és más vidéki lapokban. Itteni kapcsolatai akkor sem szakadtak meg, amikor már Gödöllőn élt. Leggyakrabban ezután is a nyíregyházi újságokban, illetve az itt kiadott antológiákban jelentek meg művei (*Az 50 éves Nyírvidék albuma*, 1928; *Szabolcsi költők*, 1930; *Bessenyei-almanach*, 1930; *Szabolcsi antológia*, 1932). Két önálló verseskötetet is kiadott: *Soha*, 1927; *Jó engesztelődés*, 1930.

Gödöllői korszakában egyre gyakrabban szólalt meg verseiben — jól felismerhető Ady-hatásokkal — a választott szülőföld iránti nosztalgia:

*Minden kötéllel gúzsba is köthet —
szülötte vagyok ennek a rögnek.*

*Idegen föld százszor maraszthat —
nyár derekán már épül az asztag,*

*dől a rend és gyűlnek a kereszték
— miért ez a föld, hogy eleresztett?*

.....
*Elűzhet, takarhat ha minden árnyék,
szíves örömmel csak visszazállnék.*

(Csöndes esteli imádság)

Irodalom:

Szabolcsi antológia: Szerkesztette: Vertse K. Andor. Nyíregyháza, 1932.

Gulyás Pál

(Debrecen, 1899. okt. 27. - Debrecen, 1944. máj. 13.)

Neve főként szülővárosával fonódott össze. Nyíregyházi tartózkodásáról a róla szóló irodalom alig vett tudomást, pedig az itt töltött egy év költői pályakezdésének is jelentős állomása volt. Kezdő tanárként az 1923-24-es tanévben a nyíregyházi Felsőkereskedelmi Iskolában tanított. A tanári munka mellett azonnal bekapcsolódott a város szellemi életébe. A *Nyírvidék* című helyi lap elég sűrűn közölte verseit, műfordításait, cikkeit, s rendszeresen tudósított előadásairól.

1923-ban Nyíregyházán adták ki — sógorával, *Juhász Gézával* közösen — *Testvérgályák* című első kötetüket, amely Gulyás Pál 57 versét tartalmazza. Ezen kívül *Lenau szonettjei* című műfordítás-gyűjteménye is Nyíregyházán látott napvilágot. A *Testvérgályák* megjelenése után került sor — 1923 decemberének végén — első szereplésére a *Bessenyei Körben*, ahol *Vietórisz József*, *Juhász Margit* és *Gál István* társaságában lépett fel az irodalmi szakosztály műsoros délutánján.

A *Nyírvidékben* napvilágot látott versek többségéről nehéz megállapítani, hogy a nyíregyházi korszak terméséből származnak-e, vagy korábban születtek, s csak itt publikálta őket? Mindössze egy olyan költeménye van ebből az esztendőből, amellyel kapcsolatban nem lehet kétséges a helyi fogantatás: *A sóstói alkony*. A *Nyírvidék* 1924. június 17-i számában megjelent vers friss lírai élmény megörökítése, a sóstói diák:majális hangulatos, kissé elégiába hajló felidézése, amely egyben a város iránt érzett szeretetének bensőséges megnyilvánulása is:

.....
*Nagy árnyékos tölgyesek alján
ballagtam a Sóstó felé ...
Óh mennyi drága fiatal lány,
óh mennyi készülőd regény!
Talán az egész Nyíregyháza
indul a sóstói határba —
hogy majd, ha megáll a menet,
hangos majálist üljenek.*

*Nyíregyháza, te nyíri város,
romantikus, gyermek vidék!
Óh mondd: szívedben a homályos
hajdani nóta él-e még?
Mint egy árva Hamupipőke,*

*a sóstói tölgyeserdőbe
ott bujdosik az agg rege,
a boldog ősök éneke.*

.....

Távozása után sem szakadt meg kapcsolata a várossal. A *Nyírvidék* később is figyelemmel kísérte pályájának alakulását, időnként verseit is közölte. 1938-ban, a *Bessenyei Kör* megalakulásának negyvenedik évfordulóján a debreceni *Ady Társaság* nevében Gulyás Pál volt a jubileumi rendezvény vendége. A régi nyíregyházi kollégák közül mindvégig *Fehér Gáborral* maradt a legszorosabb kapcsolatban.

A ház, amelynek egyik szobájában albérlőként lakott, ma is áll Nyíregyházán. Bocskai utca 46. (Akkor a 44-es számot viselte.)

Nyíregyháza kertvárosában, Sóstóhegyen néhány évvel ezelőtt utcát neveztek el róla.

Irodalom:

Tidrenczel Sándor: Gulyás Pál Nyíregyházán. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1978. 3.sz.

Katona Béla: Írók és tudós tanárok a régi kereskedelmi iskolában.

A nyíregyházi Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola évkönyve (1918-1993). Nyíregyháza, 1993.

Az Iskola u. 1. sz. (lebontott) épülete

Szabó Lőrinc

(Miskolc, 1900. március 31—Budapest, 1957. október 3.)

Átutazóban korábban is járt már Nyíregyházán, hosszabb itt-tartózkodására azonban csak a háború után, 1945/46 telén, életének egy nagyon nehéz periódusában került sor. A megelőző hónapokban ugyanis súlyos támadások jelentek meg ellene a sajtóban, elmarasztaló vádaskodások, amelyek miatt ún. „igazolása” elhúzódott, s ez publikációs lehetőségeinek teljes bedugulását is jelentette.

Ebben a válságos korszakban érkezett hozzá a meghívás Nyíregyházáról, illetve Sóstóhegyről, egy régi ismerős családtól, *Thomas Ernő*től, akik tetszés szerinti időre ajánlották fel vendégszeretetüket a költőnek.

A meghívás a legjobbkor érkezett, ugyanis nem sokkal korábban kezdett hozzá *Tücsökgzene* című önéletrajzi versciklusának írásához, az otthoni körülmények azonban a legkevésbé sem voltak alkalmasak a nagy mű megírására.

Az akkori közlekedési viszonyokból következő kalandos utazás után 1945. december 8-án éjjel érkezett Sóstóhegyre, és 1946. január 19-ig maradt itt. Később írt leveleiben sokszor emlegette, hogy ez a másfél hónap egész pályájának egyik legtermékenyebb periódusa volt. Saját címlistája szerint a *Tücsökgzene* 64 darabját írta Sóstóhegyen.

A vendégszoba, amelyben aludt, északi fekvésű, nehezebben fűthető volt, ezért nappalra ő is a család szobájába húzódott. A cserépkályha közelébe helyeztek neki egy kis asztalt, ott irogatott egész nap. A család jelenléte, mozgása egyáltalán nem zavarta. Gyakran mondogatta, hogy úgy érzi magát munka közben, mintha egy kávéházban vagy szerkesztőségben lenne. A szobának azt a sarkát, ahol dolgozott, el is nevezte *Tücsökkávéház*-nak. Asztala fölé kemény kartonból készített táblácskát akasztott a falra, amelyre saját kézírásával a következőket írta:

A „Tücskök”

Szerkesztősége és Kávéháza
Sóstóhegy

Tulajdonos:

Törzsvendég:

Thomas Ernő

Thomas Ernőné

Thomas Marianne

1945. XII. 8.

Szabó Lőrinc

1946. I.

Egész nap dolgozott. A szobát csak ritkán hagyta el. Csak a postára ment el néha-néha. Délutánonként egyszer-egyszer a házigazdának segédkezett a favágásban. Bent a tűzhely előtt is szeretett farigcsálni. Ennek emlékéét őrizi egy akácfából készített csinos papírvágókés, amelyet Szabó Lőrinc Thomasnénak ajándékozott. A kés

pengerészének egyik oldalán a költő jellegzetes kézírásával ez olvasható: *Máriának - Szabó Lőrinc*. A másik oldalon pedig az itt-tartózkodás időpontja: *Sóstóhegy, 1945. XII. 8—1946. I.* A dátum ugyanúgy befejezetlen, mint a Tücsök-kávéház tábláján. A befejezetlenség oka is ugyanaz. Amikor készítette a költő, még nem tudta, meddig marad. Elutazása pedig olyan váratlanul és gyorsan történt, hogy akkor ilyen apróságokra már nem gondolhatott.

Az itt-tartózkodás napjai közül még a karácsony érdemel külön figyelmet, mert ennek szép tárgyi emléke maradt. A vendéglátók a karácsonyfa alatt apró ajándékokkal kedveskedtek a költőnek, s viszonzásként ő is ajándékozott, Thomas-nénak, a ház asszonyának adta *Omár Kháyyám: Rubáiyát* című művének általa készített gyönyörű fordítását. A költő a következő kedves dedikációt írta a kötetbe:

*Élj Pesten, vagy Nyíregyháza felett,
fanyar vagy édes töltse serleged:
az Élet Bora lassan elapad,
az Élet Lombja hull, hull, s eltemet.*

Sóstóhegy, 1945. december 24.

Thomas Máriának kézcsókkal:

Szabó Lőrinc

A dedikáció a versciklus VIII. darabjának változata. Ott az első sor így hangzik:

„Élj Naishapurban, Babylon felett ... “

Az ünnepek után folytatódott a munka, s a „tücskök” — ahogy verseit nevezte — szaporodtak is napról napra. Az elutazás még szóba sem került, de váratlanul egy tragikus esemény vetett véget a termékeny sóstóhegyi idillnek. Január 19-én éjszaka fegyveres szovjet katonák hatoltak be Thomasék házába. A család mozgatható értékein kívül Szabó Lőrinc fehérmemű-készletét és ruházatának egy részét is magukkal vitték.

Ideutazása előtt egyik levelében azt írta a költő, hogy elsősorban a biztonság vonzza Sóstóhegyre, s most éppen ebben a vonatkozásában kellett keservesen csalódnia. Tovább nem maradhatott, s nemcsak a fehérmeműek miatt. A garázda rablók munkakedvét, alkotásvágyát is magukkal vitték. Az eset után egyébként maguk Thomasék sem maradtak otthonukban, behúzódtak Nyíregyházára, rokonaikhoz.

Az elutazás előtti utolsó estén nyíregyházi tisztelői, akikkel Thomasék révén kötött ismeretséget, barátságot, egy kis összejevetelt, rögtönzött irodalmi estet rendeztek a költő tiszteletére, ahol Szabó Lőrinc olvasott fel verseiből. Többek között *Porzolt István*, a Tanítónőképző igazgatója, *Szitha Mária* tanárnő, *dr. Deák Endre*, a neves könyvgyűjtő ügyvéd, *Bálint Mihály* könyvkereskedő voltak jelen az Iskola utca 1. szám alatt, a földosztó hivatal, valamint a Parasztpárt helyiségében, ahol igazán bensőséges ünneplésben részesítették a költőt, aki végül a Sóstóhegyen írt versek többségét felolvasta.

Thomasék később is többször hívták Szabó Lőrincet Sóstóhegyre, s 1948 nyarán valóban sikerült még egyszer eljutnia a kedves és fájó emlékek színhelyére. Érettségi találkozási utazott Debrecenbe, s ezt az alkalmat használta fel, hogy nyíregyházi barátait is meglátogassa.

A sóstóhegyi tartózkodás dokumentumait, Szabó Lőrinc kézíratait, leveleit, dedikált könyveit és egyéb tárgyi emlékeit — szülei korai halála után — *Thomas Marianne* őrizte meg az utókor számára. A terjedelmes levelezés-anyag az ő tulajdonából került az MTA kézírattárába.

Az itt-tartózkodás néhány tárgyi emléke, a *Tücskök kávéházának táblája*, a *papírvágó-kés*, néhány *verskézirat* és a dedikált *Omár Kháyyám*-könyv — *Thomas Marianne* ajándékként — e könyv szerzőjének tulajdonában van.

A hatvanas évek végén *Thomas Marianne* eladta a sóstóhegyi házat és Budapestre költözött. Az egykori szőlőtelepből Nyíregyháza modern kertvárosává fejlődő Sóstóhegy azonban igyekszik számon tartani és ápolni Szabó Lőrinc emlékét. Az utcát, ahol *Thomasék* laktak, *Szabó Lőrinc utcának* nevezték el, s egy újabban megnyílt kis szálloda és szórakozóhely *Tücsök Panzió*-nak nevezi magát. 1992. május 16-án a *sóstóhegyi általános iskola* Szabó Lőrinc nevét vette fel. A névfelvétel alkalmából a nyíregyházi önkormányzat és a Városvédő Egyesület *emléktáblával* jelölte meg az egykori *Thomas-házat*, (*Szabó Lőrinc u. 15. sz.*). Erre az alkalomra az iskola *Sóstóhegyi „Tücskök”* címmel csinos kis kötetben jelentette meg Szabó Lőrinc Sóstóhegyen írt verseit (Sajtó alá rendezte: *Labossa Gusztáv és Labossa Gusztávné*).

Nyíregyházán az Iskola u. 1. sz. alatti házat, a nevezetes író-olvasó találkozó színhelyét 1989-ben lebontották.

Lásd még: *Tiszabecs, Kiszárda, Baktalórántháza, Petneháza.*

Irodalom:

Merkovszky Pál: *Sóstóhegyi tücskök*. Kelet-Magyarország, 1960.

Katona Béla: *Szabó Lőrinc és Szabolcs-Szatmár*. ITK. 1963. 4. sz.

Szabó Lőrinc: *Harminchat év. Szabó Lőrinc és felesége levelezése (1945—1957)* Bp. 1993.

Márai Sándor

(Kassa, 1900. április 11—San Diego, 1989. február 21.)

A XX. századi magyar polgári irodalom egyik legjelentősebb alakja volt. Nyíregyházán egyszer járt, 1940. május 4-én, amikor a *Művészeti és Irodalmi Hetek* megnyitóján *Szindbád hazamegy* című regényéből olvasott fel. Márai nem tartozott az író-olvasó találkozókra járó írók közé, hogy ezt a szereplést mégis elvállalta, minden bizonnyal *Krúdy*hoz való kötődésének volt köszönhető, s talán már a meghívásban is szerepet játszott, hogy éppen akkor jelent meg az író nagysikerű *Krúdy*-regénye.

A felolvasás a résztvevők számára bizonyára hosszú ideig emlékezetes maradt, irodalmi szempontból azonban mégsem ez tette igazán nevezetessé ezt a látogatást, hanem egy olyan élmény, amelynek hatására már két hét múlva egy meglepő, az egész Márai-életműből kiúzó cikk született, s amely szinte egész írói pályáját végigkísérve, két összetartozó, de időben egymástól igen távoleső regényében is újra felbukkant. (*Kanada* — Pesti Hírlap, 1940. május 19.)

A szóban forgó élmény egy sóstói kiránduláshoz kapcsolódott. Az irodalmi est másnapján kocsin kocogtak ki a fürdőhelyre, hogy Nyíregyháza egyetlen nevezetességét megnézzék. Útitársait nem nevezi meg névszerint is az író, de a körülírásból nem nehéz kitalálni („az ország egyik legképzettebb etnográfusa” meg egy festő), hogy *Kiss Lajos* múzeumigazgatóról és vejéről, *Boross Géza* festőművészről van szó. Körülbelül félúton furcsa látványosságra figyeltek fel, mintha zsuputók lettek volna a csupasz földön. Közelebről megszemlélve kiderült, hogy ún. „veremlakások”-ról, földbevált kunyhókról van szó. *Kiss Lajos*nak mindez nem volt meglepetés, korábban tanulmányt is írt már a nyírségi veremlakásokról, Márai azonban még sohasem látott ilyet, s valami soha nem tapasztalt döbbenet fogta el az asszony és a hat gyermek láttán. Ezért született meg talán egyetlen igazán szociológiai fogantatású írása a magyar Kanadáról, ahogy a helybeliek ezeket a földbevált veremlakásokat nevezték, egy olyan témáról, amely sokkal inkább valamelyik radikálisabb népi író tollára kívánczolt volna, mint az övére. Maga is nyilván érezte ezt, de nem tudott napirendre térni a dolog fölött. Ilyen sorokat olvashatunk cikkében: „Nem szeretem a mesterséges pátoszt, s még kevésbé az írókat, akik valamilyen ürügy jóvoltából egyszerre lihegve felfedezik a nyomort. Az író írjon, szándék nélkül, arról, amit az élet mutat: például erről a szabolcsi sírboltról, amelyben nyolc eleven élet sínylődik.

Nem szeretem az általánosításokat sem: a szabolcsi, a nagyalföldi parasztházak elmondhatatlanul nagy többsége nem földbe vájt és zsuppal fedett sírgödör, hanem takaros, sokhelyt egészséges és igazán kellemes lakóhely. De bizonyos, hogy van még néhány száz ilyen földház, akad ilyen 'Kanada' szép számmal az országban. S

egy társadalmat nem lehet kultúrájának csúcsvonalán mérni: a mélység és a magasság középvonalát kell megvonni ahhoz, hogy egy kultúra igazi arcát megismerjük. Nem egészséges egy kultúra, ha egy eleven, kórházakkal, zeneiskolával, kultúregyesülettel és szobrokkal dúsan felszerelt, virágzó város tőzsomszédságában még vermekben is laknak emberek. Nem sokan, igaz, de laknak. A Kanadákat tehát meg kell szüntetni.”

Aki ismeri az író műveit, tudja, mennyire szokatlan ez a hang, ez a társadalom-jobbító szándék Márai művészetében. S hogy a döbbenetes nyíregyházi élmény milyen mélyen behatolt lelkébe, bizonyítja, hogy a veremlakás-motívum szépirodalmi műveiben is többször visszatért. 1941-ben megjelent regényében, *Az igazi*-ban, a főhős így meséli el volt felesége gyermekkorát: „Judit hatéves lehetett akkor, s a családot elűzte az éhség hazulról, elmentek a Nyírségbe, dinnyésnek állottak és a föld alatt laktak. Nem jelképesen, hanem valóságosan: nagy gödröt ástak a földbe, náddal befödtek, s ott tanyáztak egész télen. Elmondta azt is — nagyon részletesen, szemmel láthatóan közel állott szívéhez ez az emlék —, hogy azon a télen kegyetlen fagyok uralkodtak, s a hideg bekergette a mezei egerek ezreit a föld alatti gödörbe, ahol Judit szülei és testvérei tanyáztak. „Ez nagyon kellemetlen volt” — mondta emlékező hangon, de különösebb panaszos hangsúly nélkül.” (*Az igazi*. Bp. 1941. 343-44.)

Csaknem 40 évvel később, *Az igazi* folytatásában újra felbukkan a régi emlék. Ekkor az író a szenvedő alanynak a szájába adja a történetet: „Az apám dinnyés volt a Nyírségben, kanadás. Így nevezik ott ezeket. Mi olyan koldusok voltunk, hogy a földbe vájtunk gödröt, és ott laktunk télen át, együtt az egerekkel.” (*Judit... és az utóhang*. München, 1980)

Szerencsére a veremlakások rég eltűntek, Márai ma is szívemarkoló szociográfikus írása, és a belőle a regényeibe is átszivárgó motívumok nyíregyházi eredete azonban várostörténeti és irodalmi szempontból egyaránt megérdemli figyelmünket.

Irodalom:

Bódor Sándor: Márait olvasva (Kézirat. Elhangzott a Bessenyei Társaság Márai-estjén).

Éri Halász Imre

(Nyíregyháza, 1900. május 19—? 1945.)

Szülővárosában, az Evangélikus Főgimnáziumban érettségizett, majd a fővárosban lett újságíró. Egy ideig *Lázár Miklós: A Reggel* című lapjának volt a munkatársa, majd a színház világa vonzotta magához. Mint színdarabíró, annak a szórakoztató — ún. exportdráma — irodalomnak lett a sikeres folytatója, amely *Molnár Ferenc* nyomán bontakozott ki a századelő Magyarországn, s amely hamarosan külföldön is páratlan népszerűsége telt szert. Olyan művelői voltak, mint *Bíró Lajos*, *Lengyel Menyhért*, *Bus-Fekete László*, ill. valamivel később *Harsányi Zsolt* és *Vaszary Gábor*.

A 30-as években *Éri Halász Imre* is fölzárkózott e színpadi bestsellerszerzők mögé. Már a címükkel is blickfangos darabjaival egyre-másra hódította meg a Belvárosi Színház, a Vígszínház és az Operett Színház közönségét, (*Meddig fogsz szeretni?*, 1930; *Egy csók és más semmi*, 1933; *A tetovált nő*, 1939). Az *Egy csók és más semmi* *Békeffy István* verseivel és *Eisemann Mihály* zenéjével 1940-ben a filmvászonon is óriási sikert aratott. Az utókor számára leginkább ez a műve őrizte meg mindmáig *Éri Halász Imre* nevét.

1943-ban még megjelent egy könyve *Ki ne mondja* címmel, amelyben ő, a bestsellerszerző, a közhelyeket igyekezett nevetségessé tenni. 1944-ben, Magyarország német megszállása után neki is rejtőzködni kellett. Ekkor *Keresztúry Dezső* talált számára búvóhelyet ismerőseinél, Zalaegerszegen. Ő azonban nem sokáig bírta idegekkel. Vagy a feljelentéstől félt, vagy attól, hogy rejtegetőt hozza veszélybe, feladta magát a németeknek. Ettől kezdve nyoma veszett. Halálának körülményei ismeretlenek.

Irodalom:

Keresztúry Dezső: *Éri Halász Imre*. „S két szó között a hallgatás” Magyar Mártír írók Antológiája. I. kötet. 230-231. Bp. 1970.

Láczay Magdolna: *Éri Halász Imre*. Sorsok a múltunkból. Nyíregyháza, 1988. 208-209.

Radványi Sándor

(Kótaj, 1900. december 20— ?)

Középiskolai tanulmányait Nagykállóban és Nyíregyházán végezte. Utána a debreceni egyetem bölcsészeti karán irodalmat tanult, négy év után azonban a miskolci jogakadémiára iratkozott át, s ott szerzett diplomát. A harmincas években postatisztviselő volt Nyíregyházán.

Diákkorában kezdett verseket írni, több pályázaton szerepelt eredményesen. Versei a helyi lapokon kívül fővárosi újságokban és folyóiratokban is megjelentek. Novellákat is írt. A *Bessenyei almanach* (1930) és a *Szabolcsi antológia* (1932) is közölte költeményeit. Három önálló verseskötete is napvilágot látott (*Szerelem és bánat*, *Fiatal szívvel*, *Szabolcsi virágok*). Az utolsóhoz *Pintér Jenő* tankerületi főigazgató, irodalomtörténész írt ajánlást.

Lásd még: *Kótaj*

Irodalom:

Szabolcsi antológia. Szerkesztette: Vertse K. Andor Nyíregyháza, 1932.

Marssó József

(Zenta, 1901—Nyíregyháza, 1990. január 2.)

Apja hivatalnok volt, gyakran áthelyezték, így sokat vándoroltak egyik városból a másikba. Gyermekkorát Ráckeven, Baján, Sopronban, Szarvason és Kassán töltötte, iskoláit is ilyen sokfelé járta. Az egyetemet Budapesten Eötvös kollégistaként végezte. A nagy multú intézménynek az ő idejében is sok kitűnő hallgatója akadt. Többek között *Barta János*, *Kerecsényi Dezső és Féja Géza* voltak évfolyamtársai. Marssó nemcsak egyenrangú tagja volt e társaságnak, hanem több vonatkozásban is kiemelkedett az együttesből. Magyar-német szakos tanári diplomát szerzett, de szaktárgyai mellett, vagy talán még azoknál is inkább a filozófia vonzotta. Filozófiából szerzett doktorátust, s ismeretségi körében sokan benne látták az elkövetkező korszak nagy magyar filozófusát.

Bármilyen reménytelenül indult is azonban pályája, a folytatás másként alakult. A tudományos karrier helyett a vidéki tanárkodás következett. Néhány hónapig Csongrádon tanított, majd onnan került Nyíregyházára a Felsőkereskedelmi Iskolába, a későbbi Széchenyi István Kereskedelmi Középfiskolába, s itt működött egészen nyugdíjazásáig.

Nem lett filozófus, de azért nem szakított egészen a filozófiával. Két nagyobb tanulmánya jelent meg e tárgykörből: *Korunk filozófiája* (1937) és *A lélek mélyének bölcselete* (1940) címmel. Mindkettőben az egzisztencialista filozófia német ágával, *Karl Jaspers* és *Martin Heidegger* munkásságával foglalkozott.

A tudományos tevékenység mellett azonnal bekapcsolódott a város kulturális közéletébe is. 1924-ben *Vikár Bélának*, a *Kalevala* fordítójának kezdeményezésére Nyíregyházán is megalakult a *La Fontaine Társaság* helyi csoportja, amely elsősorban a világirodalmi műveltség terjesztését, a világirodalom klasszikusai iránti érdeklődés felkeltését tekintette legfőbb feladatának. Nem sokáig folytathatták azonban munkájukat. A *Bessenyei Kör* akkori vezetősége egyre nagyobb féltékenységgel tekintett a sikeres konkurrenciára, s kezdeményezésükre a megyei vezetéstudtukra adta, hogy a *La Fontaine Társaság* tevékenysége nem kívánatos Nyíregyházán.

Nem csoda, ha ilyen durva beavatkozás után Marssó József visszahúzódtott a közéleti szerepléstől, egyéb ambícióit azonban nem adta fel. Sőt, mintha éppen ebben az időben kapott volna új lendületet filozófiai munkássága, s ekkor fordult figyelme a szépirodalom felé is.

Az előzmények után a *Szabolcsi Szemlében*, a *Bessenyei Kör* folyóiratában nem óhajtott szerepelni, de 1937-ben, *Elek József: Képes Szabolcs* című új folyóiratában ő is azonnal novellával jelentkezett. A szélesebb olvasóközönség előtt 1942-ben mutatkozott be, mégpedig egy országos pályázaton díjat nyert regénnyel. A *titokzatos alagút* az Egyetemi Nyomda kiadásában látott napvilágot.

A regény fogadtatása helyben és országosan is kedvező volt, mégsem lett folytatása. A II. világháború után kialakult új helyzet, az irodalommal szemben támasztott új követelmények Marssó József számára inkább elriasztóak, mint vonzóak voltak. Mint szépiró ezért véglegesen letette a tollat.

1958-ban ment nyugdíjba. Utána visszavonultan élt Oros-Világostanya-i házában. Csak a 70-es, 80-as években szólalt meg újra, amikor néhány várostörténeti tanulmányával és forrásértékű emlékezésével hívta fel magára a figyelmet.

Sírja a nyíregyházi Északi temetőben található.

Irodalom:

Margócsy József: Egy példamutató pedagógus emlékére. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1990. 1.

Katona Béla: Írók és tudós tanárok a régi kereskedelmi iskolában. A nyíregyházi Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola évkönyve. Nyíregyháza. 1993.

Gáspár Zoltán

(Nyíregyháza, 1901. október 17—Budapest, 1945. január 13.)

Pályája és életműve egyaránt feldolgozatlan, életrajzi adatai is hézagosak. Születési időpontjával három évszám van forgalomban. A *Magyar Irodalmi Lexikon* szerint 1910-ben született. (Ezt veszi át egy *Népszabadság*-beli cikkében Eörsi István is). Más források úgy tudják, hogy 1911-ben látta meg a napvilágot, *Csaplár Ferenc* tanulmánya a *Tiszatájban* 1901-et közli születési évéül. A nyíregyházi születési anyakönyv ez utóbbi dátumot igazolja. Hasonlóan ellentmondásosak a halálának körülményeire vonatkozó adatok is. *Kenedi János* közléseire hivatkozva Eörsi úgy tudja, hogy Budapest ostromának utolsó napjaiban ráomlott a pince, *Csaplár Ferenc* szerint egy német tiszt lőtte agyon lakásának kapujában.

A születési hely minden forrásban egyöntetűen Nyíregyháza. Polgári családból származott, apja postatisztviselő volt, édesanyja, *Bölcsházy Vilma* polgári iskolai igazgató volt, akinek pedagógiai cikkei gyakran jelentek meg a helyi sajtóban, főként a *Nyíregyházi Hírlapban* és az iskolai értesítőkből. Érdemes még megemlíteni, hogy az anyakönyvbe Gáspár Géza néven jegyezték be (édesapja is Géza volt), csak második utónévként szerepel a Zoltán. Középiskolai tanulmányait Kolozsvárott végezte, utána Pesten szerzett közgazdasági diplomát. Ezzel azonban nem elégedett meg, 1929-ben a szegedi egyetem jogi karának hallgatója lett, évfolyamtársa *Erdei Ferencnek* és *Reitzer Bélának*. Alapító tagja volt a *Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának*, ahol — már említett évfolyamtársain kívül — *Ortutay Gyulával*, *Buday Györggyel*, *Radnóti Miklóssal* és *Hont Ferencsel* került szoros barátságba.

Érdeklődése rendkívül sokirányú volt, de fő kutatási területének a szociológiát tekintette. Széles körű műveltsége miatt ismerősei, barátai két lábon járó, eleven lexikonnak tekintették. Első jelentősebb tanulmánya *Bevezetés a szociográfiába* címmel jelent meg.

1937-ben a *Szép Szó* főmunkatársa lett. Ekkor ismerkedett meg közelebbről *József Attilával* is, akinek halála után lényegében ő szerkesztette a folyóiratot. 1939-ben jelent meg fő műve, a *Húsz év története*, amelyben az 1918 és 1938 közötti két évtized történelmi-társadalmi fejlődését elemzi. Elutasítja mind a német, mind az olasz fasizmust, de elutasítja a „szovjet kísérlet” által kínált lehetőségeket is. Emiatt *Lukács Györggyel* is polémiába keveredett, aki a moszkvai *Új Hangban* bírálta Gáspár Zoltán nézeteit.

Ugyanez a szemlélet érvényesült Gáspár József Attila-értékelésében is. Elutasította a jobboldali kisajátítási törekvéseket, de szembefordult azokkal a szűkítő nézetekkel is, amelyek a költőt mindenestől a szocialista mozgalomhoz akarták kapcsolni. Fontos szerepet vállalt 1942-ben József Attila budapesti újratemetésének megszervezésében is, ahol ő mondta a búcsúbeszédet.

Utolsó éveiben egyre inkább egyedül maradt a *Szép Szó* szerkesztésében és egyéb irodalmi törekvéseiben is. Nézetei miatt egykori szegedi barátai is elfordultak tőle. 1944 márciusában a *Református Jövő* című lap rovatvezetője lett, de a német megszállás után bujdosnia kellett. Egy ideig a Bethesda kórházban, majd vidéki ismerősöknél rejtőzködött. 1944 végén azonban visszatért a fővárosba, s 1945 januárjában, az ostrom idején, máig sem egészen tisztázott körülmények között, ott halt meg.

Publicisztikai írásainak válogatott gyűjteménye 1990-ben jelent meg *Közjogi villongások* címmel.

Szülőházát (Víz u. 14.) a közelmúltban lebontották, helyén új épület áll.

Irodalom:

Csaplár Ferenc: Gáspár Zoltán (1901-1945). Tiszatáj, 1971. 12. szám.

Vezér Erzsébet: Gáspár Zoltán emléke. Élet és Irodalom. 1970. 2. sz.

Eörsi István: Az idősszerűség tragikuma. Népszabadság, 1991. január 12.

Illyés Gyula

(Rácegrespuszta, 1902.november 2—Budapest, 1983. április 15.)

Illyés Gyula fiatal korától kezdve sokat utazott a világban, itthon azonban inkább csak az ország nyugati felét ismerte. Élete nagyrészt Budapest, Tolna és Tihany háromszögében telt, még Debrecenig sem igen jutott el. Hogy 1962-ben mégis elszánta magát egy nyíregyházi utazásra, az elsősorban *Váci Mihálynak* köszönhető.

Közismert, hogy milyen fontos szerepe volt Illyésnek a betegeskedése miatt megkésettén induló Váci pályakezdésének alakulásában. Ettől kezdve kölcsönös vonzódás fejlődött ki közöttük, amely 1962-ben, közös olaszországi utazásuk idején mélyült igazi barátsággá. E barátságnak tudható be, hogy engedett Váci rábeszélésének, s elfogadta a nyíregyházi meghívást. Hogy ne csak családi látogatás legyen, az utazást az Ünnepi Könyvhét rendezvényeinek időpontjával kapcsolták össze.

A látogatás végül vegyes érzelmekkel zárult. A Váci-szülőknél töltött idő a legbensőségesebb emlékeket ébresztette a költőben, saját otthoni élményei elevenedtek meg lelkében. Később ő maga így vallott erről: „...még Nyíregyházán is voltam a szüleinél, elvitt oda, s akkor ébredtem rá, hogy pontosan az a társadalmi kör az övé, amit én is a legjobban ismertem, és amit én igen sokra tartottam a magyar szellemi élet számára is,... ahogyan Mihálynak az édesanyja főzött, megterített, akár pontosan az anyám. Az a példás megterítés, damasztabrosz, ami olyan kemény volt, mint a bádóg, a szalvéta, akár az anyámé... A húslésben pontosan azok a zsírpöttyök, úgy elkészítve — noha Tolna és Nyíregyháza elég távol —, teljesen az a réteg. Hát még az édesapja. Amikor kimentünk az udvarra, ott minden talpalatnyi föld ki volt használva, virágok voltak, rózsafák, megint csak akár az én anyai nagyszüleimnél. Kicsi kert volt, de ápoltabb volt, mint egy üvegház.” (*Beszélgetés Illyés Gyulával*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1984. 4.)

A nyíregyházi tartózkodás irodalmi része már nem hagyott ennyire egyértelműen kedvező emlékeket a költőben. Bár ez is jól kezdődött. A könyvheti megnyitó napjának délutánján sóstói kirándulás szerepelt a programban. A társaság tagjai (néhány hivatalos személy, a költő tisztelői, az irodalom iránt érdeklődő tanárok) a megyeháza előtti térről, az akkor még létező villamos nyitott kocsijaiban utaztak ki a fürdőhelyre, ahol a szálloda teraszán összetolt asztaloknál hangulatos beszélgetés alakult ki, amelyen természetesen a költő vitte a szót. Utána kisebb csoportokra szakadozva, séta következett a parkban, a tó körül és a szigeten. A költőnek láthatóan nagyon tetszett a május végi zöldben tündöklő Sóstó. Többször is elmondta, nem is gondolta volna, hogy ilyen üde oázist találhat itt a nyíri homokvilág közepén.

Kevésbé jó benyomásokat szerezhetett az esti irodalmi rendezvényen. A József Attila Művelődési Házban (voltaképpen a Korona Szálló nagytermében) tartott

könyvheti megnyitón bizony elég gyér számú hallgatóság jelent meg, a megyei és városi vezetők közül szinte senki. 1962-ben még országosan is épp csak oldódni kezdett az 56 utáni íróellenes hangulat, amely a hallgató, renitens tollforgatókat sújtotta. Ráadásul az egyik népfront-funkcionárius a nevét is összekeverte *Illés Béléával*.

Úgy látszott azonban, hogy a Korona tükörtermében tartott vacsorán ez a kínos emlék teljesen feloldódott. Illyés jókedvű volt, sokat beszélt, főként friss olaszországi élményeit ecsetelte. A résztvevők közül senki sem gondolhatta, hogy másnap Fehérgyarmaton újabb csalódás éri majd a költőt.

Lásd még: *Fehérgyarmat*.

Irodalom:

Illyés Gyula: Váci Mihály világa és költészete. Bevezetés Váci Mihály: Százhuszat verő szív című kötetéhez. Bp. 1971.

Sárdi Béla: Töredékes gondolatok Illyés Gyula és Váci Mihály barátságáról.

Váci Mihály emléknapok Tiszaszalkán és Nyíregyházán. 1984. december 8-án és 10-én. Nyíregyháza, 1986.

Irodalmi est a „József Attila” nagytermében. Pándi Pál, Horváth Miklós (megyei művelődésosztály-vezető), Galambos Lajos, Illyés Gyula és Gacsó László

Méreiné Juhász Margit

(Kemecse, 1902. december 17—Budapest 1965. április 1.)

Az elemi iskola befejezése után szülőfalujában nem volt lehetősége a továbbtanulásra, így került Juhász Margit 1914 őszén a közeli Nyíregyházára. Igaz, akkor még Nyíregyházán sem működött igazi leányközépiskola, csak a négy osztályos polgári, de szerencséje volt, mert mire azt elvégezte, már megnyílt az evangélikus leánygimnázium, s különözeti vizsga után ott folytathatta tanulmányait.

Egyik tanára, az iskolai önképzőkör vezetője *Fehér Gábor* volt, akitől az irodalmi érdeklődésű, már verset írogató tanítvány nyilván sok ösztönzést kaphatott. Valószínűleg szerepe lehetett a tanári támogatásnak abban is, hogy első versei már érettségi előtt megjelentek a *Nyírvidek* című helyi napilapban.

Érettségi után, 1922-ben a budapesti egyetem bölcsészeti karának hallgatója lett. *Búzavirág* című verseskötete 1923-ban látott napvilágot. E kötet kapcsán került sor — 1923 decemberének végén — első szereplésére a nyíregyházi *Bessenyei Kör*ben, ahol volt tanára, *Fehér Gábor* mutatta be az egyetemista költőt, *Gulyás Pállal* együtt a nyíregyházi közönségnek.

1927-ben szerzett magyar-latin szakos tanári oklevelet, állást azonban csak évekkel később, 1933-ban kapott Nyíregyházán, az *Angolkisasszonyok* akkoriban indult *Leánynevelő Intézet*ében. Közben 1929-ben férjhez ment *Mérei Ferenchez*, a nyíregyházi Felsőkereskedelmi Iskola magyar-történelem szakos tanárához.

1930-ban jelent meg második verseskötete *Üzenem Ádámnak*, 1935-ben pedig ifjúsági regénye, a *Meőtiszi ének* látott napvilágot a Magyar Könyvbarátok Egyesületének kiadásában.

Mint nyíregyházi tanár kezdettől fogva igen aktívan vett részt a *Bessenyei Kör* munkájában, a Kör folyóiratának, a *Szabolcsi Szemlé*nek egyik leggyakrabban publikáló szerzője volt, s *Szentmiklósi Péter* halála után, 1938-tól ő lett a lap egyik szerkesztője is. Sokat tett a város irodalmi és kulturális életének szervezése terén, s fontos szerepe volt abban, hogy Bessenyei hamvait 1940-ben Bakonszegről Nyíregyházára hozták.

1941-ben fordulat következett be életében. Észak-Erdély visszacsatolása után, erdélyi származású férjével együtt, Kolozsváron vállaltak állást. Rövid ideig egy ottani leánygimnáziumban tanított, majd hamarosan az egyetemre került, ahol a Tanárvizsgáló Bizottságban dolgozott, s közben lektori órákat is tartott.

1944 őszén, a front közeledése idején el kellett hagyniuk Kolozsvárt, s csak az ország másik végében, Szombathelyen találtak átmeneti menedékre. Innen kerültek 1946-ban Budapestre. Súlyosbodó szívbetegsége miatt azonban a tanítást már nem vállalhatta, a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának lett tudományos munkatársa.

Ettől kezdve főként irodalomtörténeti kutatómunkával foglalkozott. A nagy író levelezésének sajtó alá rendezésével és róla írt tanulmányaival a *Mikszáth-filológia* egyik legjelesebb művelője lett. A szépirodalomnak sem mondott azonban egészen búcsút. Utolsó éveiben főként ismeretterjesztő szándékú hangjátékokat írt neves írók életéről a rádió számára (*Bessenyei, Kisfaludy Károly, Batsányi János, Kölcsey Ferenc, Krúdy Gyula* stb). *Átgyalogolt a középosztályon* címmel egy kiadatlan önéletrajzi fogantatású regény is maradt hagyatékában.

Születésének 70. évfordulója alkalmából egykori iskolájának jogutódjában, a nyíregyházi *Zrinyi Ilona Gimnáziumban* emléktáblát avattak tiszteletére.

Lásd még: *Kemecse*

Irodalom:

Sáfrán Györgyi: Mérei Ferencné Juhász Margit (1902-1965). Szabolcs-Szatmári Szemle. 1972. 2.

Szitha Mária: M. Juhász Margit. Szellemi elődeink. Nyíregyháza. 1989.

Kiss Margit

(Kunhegyes, 1903. július 28—Nyíregyháza, 1989. január 29.)

A debreceni egyetemen szerzett tanári oklevelet. Utána Nyíregyházán kapott tanári állást. Kedvenc tanára, *Zsigmond Ferenc* ajánlotta neki, hogy *Czóbel Minkáról* írja doktori disszertációját. Ilyen címen sikerült személyes kapcsolatba is kerülnie az akkor már idős írónővel. 1936-ban járt először az anarcsi kastélyban, ettől kezdve azonban rendszeresen leveleztek, s *Czóbel Minka* újra meg újra meghívta a barátnőjévé fogadott tanárnőt otthonába is.

Így készült el a disszertáció, amely 1942-ben nyomtatásban is megjelent. Kiss Margit annyira szenvedélyes tisztelője lett *Czóbel Minkának*, hogy más témára később sem gondolt. (Egyetlen kivételként említhetjük a szeretett professzorról, *Zsigmond Ferencről* írt munkáját.) Egész további pályáját, életét *Czóbel Minka* alakja, egyénisége töltötte ki. Azokban az években is, amikor a háború után a földbirtokos költőnő már nem igen tartozott a preferált témák közé, rendületlenül kitartott ifjúkori nagy ideálja mellett, s nyugdíjazása után még sikerült tető alá hoznia második, az előbbinél lényegesen terjedelmesebb könyvét *Czóbel Minkáról*. (*Dr. Kiss Margit: Czóbel Minka*. Szabolcs-Szatmár Megyei Idegenforgalmi Hivatal. Bp. 1980.)

Irodalom:

Tidrenczel Sándor: Egy megyei kiadvány *Czóbel Minkáról*. Kelet-Magyarország, 1981. május 17.

Belohorszky Ferenc

(Újvidék, 1905. január 1—Nyíregyháza, 1991. március 26.)

Középiskolai tanulmányait Újvidéken és Veszprémben végezte. 1930-ban a budapesti egyetemen szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet. Még ugyanebben az évben a nyíregyházi evangélikus Kossuth gimnáziumba került. Szinte azonnal bekapcsolódott a város kulturális életébe, mindenekelőtt a *Bessenyei Kör* munkájába. Szerencsés véletlen folytán helyzeti előnyben volt, mert már egyetemi doktori disszertációját is Bessenyeiről írta, Nyíregyházán tehát csak folytatnia kellett választott tudományos témáját.

A *Vajthó-féle* hagyományokat folytatva, tanítványaival már a következő évben sajtó alá rendezte és kiadta *Bessenyei kisebb költeményeit* (Nyíregyháza, 1931). 1934-ben társszerkesztője lett a *Bessenyei Kör* akkor induló folyóiratának, a *Szabolcsi Szemlének*, s ettől kezdve minden energiáját a Bessenyei-hagyományok ápolásának szolgálatába állította. Egész sor tanulmányt írt a filozófus költőről, s több kiadatlan művét jelentette meg a Szabolcsi Szemle hasábjain (*Bessenyei bécsi élete*, 1931; *Bessenyei lírai költészete*, 1931; *Bessenyei és a francia gondolat*, 1932; *Bessenyei történelemszemlélete*, 1933; *Bessenyei-problémák*, 1937; *Bessenyei és a szabadkőművesség*, 1939; *A Bessenyei-irodalom*, 1941; *Bessenyei Hunyadi tragédiája*, 1935; *Beszéd az országnak tárgyáról*, 1934.).

Irodalomtörténeti munkásságát országosan is számon tartották. Több előadást tartott a rádióban és az irodalomtörténeti-filológiai társaságokban. Fontos szerepe volt abban is, hogy 1940-ben Bessenyei hamvait Bakonszegről Nyíregyházára hozták. 1941-ben iskolája internátusának, 1944-ben a Kossuth Gimnáziumnak lett igazgatója.

A háború után jobboldali nézeteiért meghurcolták, tanári állásából elbocsátották. Ezzel irodalomtörténeti munkássága is derékba tört. Hosszú ideig magántanításból élt, majd a Gyógyszertári Vállalat alkalmazásában dolgozott. 1987-ben az újjáalakult *Bessenyei Társaság* tiszteletbeli tagjává választotta, s a következő évben elsőként tüntette ki Bessenyei-emlékéremmel.

Sírja a nyíregyházi Északi temetőben található.

Irodalom:

Bánszki István: Elment városunk legjelentősebb Bessenyei-kutatója. Kelet-Magyarország, 1991. március 29.

Molnár József

(Csenger, 1905. június 5—Budapest, 1986. december 30.)

Családja, gyermekkori élményvilága és helytörténeti kutatásainak jelentékeny része is szülővárosához kötötték. Csak két utolsó gimnáziumi évét töltötte Nyíregyházán, ahol az evangélikus Kossuth Gimnázium tanulója volt, ahol 1925-ben érettségizett. Ennek ellenére később is gyakran megfordult a városban, s több jelentős publikációja is ide kapcsolta.

1956-ban egykori iskolája, a Kossuth Gimnázium jubileumi évkönyvében jelent meg *Adattár* című összeállítása, lényegében egy irodalmi kislexikon, amely azóta is minden helyi irodalomtörténeti, helytörténeti kutatásnak nélkülözhetetlen forrásműve.

Ezen kívül is sok értékes tanulmánya jelent meg Nyíregyházán, a *Szabolcs-Szatmári Szemlé*ben irodalmi hagyományainkról, főként *Kölcsey, Petőfi, Jókai* itteni kapcsolatairól és *Luby Margit* munkásságáról.

Születésének 70. évfordulójára érdekes néprajzi és helytörténeti antológiát adtak ki tiszteletére (Csengeri krónika. Szerkesztette: *Dankó Imre*. Csenger, 1975.)

Lásd még: *Csenger*

Irodalom:

Margócsy József: Molnár József emlékére. *Szabolcs-Szatmári Szemle*. 1987. 1. sz.

Sarlós Ottó

(Rimaszombat, 1905. november 10—Nyíregyháza, 1988. január 17.)

A Felvidéken született, de kisgyermekkorában Nyíregyházára került. Egész életét itt töltötte, a Nyírséget, Szabolcsot tekintette szűkebb hazájának. Családi neve *Salzmann* volt, ő azonban költőként és szerkesztőként nem csak azért választott más nevet magának, mert eredeti, németes hangzású nevét nem tartotta volna igazán alkalmasnak egy magyar költő számára. Elhatározásában az is szerepet játszott, hogy nem akarta kompromittálni családját. Apja államügyész volt, testvérei és rokonai is jogászok, tekintélyes polgári városuknak, ő azonban korán szembefordult azokkal a társadalmi ideálokkal, amelyeket családi hagyományai megtestesítettek. (Írói nevének kiválasztása sem volt véletlen. A szlovákiai Sarlós-mozgalom iránti rokonszenv nyilvánult meg benne.)

Középiskolai tanulmányait sem fejezte be, könyvesbolti eladó lett, később OTI-, majd SZTK-tisztviselő, végül az Állami Biztosító körzeti felügyelőjeként dolgozott nyugdíjazásáig. Diákkorában került az avantgard irodalom vonzáskörébe, eszmei fejlődésére *Kassák* és *Szabó Dezső* volt a legnagyobb hatással. Első versei az *Írások* című antológiában jelentek meg 1932-ben.

25 éves korában néhány újat akaró, hasonló érzelmű barátjával (*Mariss József*, *Országh Ödön*, *Walter Ede*, *Kovács Lajos*, *Csáky Lajos*) megalakította a *Benczúr Kör* irodalmi szakosztályát, s alig valamivel később, 1933 végén, ugyanezekkel a barátaival *Forrás* címmel irodalmi folyóiratot indított, amelynek egyik szerkesztője lett.

Az avangarde szellemű, meghökkentően bátor hangvételű lap alaposan felkavarta a kisváros szellemi életét, így érthető, hogy nem is tudtak sokáig ellenállni a rájuk nehezedő hivatalos nyomásnak. A negyedik szám után kénytelenek voltak beszüntetni folyóiratuk kiadását. A *Forrás* azonban így is figyelemre méltó kísérlet maradt, nemcsak Nyíregyháza irodalmi életének, hanem a két világháború közötti egész magyar irodalomnak is számontartásra érdemes jelensége.

A folyóirat megszűnése után a lelkes fiatal gárda szétszóródott. Többségük — köztük Sarlós Ottó is — mint író elhallgatott. Az irodalomtól azonban sohasem szakadt el, idős koráig mindig figyelemmel kísérte és támogatta az új tehetségek jelentkezését, ő maga azonban már csak ritkán jelentkezett egy-egy új írással a *Kelet-Magyarország* vagy egy új antológia hasábjain („*Én szőke városom*”).

83 éves korában halt meg. Sírja a nyíregyházi Északi temetőben található.

Irodalom:

Merényi Oszkár: Fiatal szabolcsi írók lázadása 1933-34-ben. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1967. 1.

Margócsy József: A Benczúr Kör és a Forrás című folyóirat. A Bessenyei Gy. Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei 13/E. Nyíregyháza, 1992.

Katona Béla: Sarlós (Salzmann) Ottó halálára. Kelet-M.o. 1988. január 23.

Bíró János

(Gyergyószentmiklós, 1905. november 24—Nyíregyháza, 1972. május 28.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában és Nagyváradon végezte, később a löweni egyetem hallgatója volt. Jogi tanulmányait a kolozsvári egyetemen folytatta, végül Debrecenben szerzett doktorátust.

Jogi végzettsége ellenére igazán a magyar őstörténet érdekelte. Első jelentősebb tanulmánya is ebből a témakörből jelent meg (*Ósmagyarok műveltségéhez adatok*. Gyergyószentmiklós, 1934.)

Elbeszéléseket is írt (*Tűzjel Hegyalján*, Csíkszereda, 1938.) 1945 után Nyíregyházán élt, ahol nyugdíjazásáig a Megyei Könyvtár munkatársa volt.

Sokat foglalkozott a székely rovásírással is. Kutatásai eredményeit azonban életében nem sikerült publikálnia. Könyvét csak húsz évvel halála után adták ki (*Székely rovásírás*. Szeged, 1992.)

Irodalom:

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Kritérion. Bukarest, 1981. 1. kötet.

Hollós Korvin Lajos

(Budapest, 1905. december 8—Budapest, 1971. március 27.)

A húszas évek végén versekkel kezdte pályáját, később novellákat és regényeket is írt. Ismertebb kötetei: *Hátsó lépcső*, 1945; *Harminc esztendő*, 1955; *Óbudai búcsú*, 1961; *Füttyszó a sötétben*, 1965.

Nyíregyházi kapcsolatairól nincs tudomásunk. *Nyíregyháza* című verse eredetileg a *Válasz* 1934-es évfolyamában jelent meg, de a *Harminc esztendő* című válogatott kötetben is megtalálható. Nincs rá adatunk, milyen alkalomból járt itt, de a szövegből azt sejthetjük, hogy csak futó látogatásról lehetett szó. A költemény az akkori kisvároskép negatív vonásainak összességét gyűjti egybe. Olyan, mint a sokat emlegetett állatorvosi ló. Dohos csönd, áporodott por, álmos utcák, bűnözés, üres könyvesbolt, kártya, kugli, nyomor, a toronyban megállt az óra, stb., együtt a korabeli szociográfiai irodalom minden rekvizituma. Szemléltetésül álljon itt a költemény második fele:

*Megnőtt, kopár falu, fonnyadt, fanyar
álmos, inséges, alföldi s magyar...
Fürtös, penészes talmud-lelkek...
Néhány színes rongy...
Csak alszanak itt s párzanak, legelnek.*

*És néha ölnek... (újságból tudom,
idéztem is jövet a vasúton.)
csalnak, csempésznek, közel a határ
s a vámsorompó
mind megkísérti, aki arra jár.*

*Üres könyvesbolt, — ki s mit vágyna tudni?
Kör, egylet: kártya, korteskedés, kugli,
körötte alélt csüggedés, nyomor,
hullára hull e
megáporodott nyíregyházi por.*

*Filléres gyorsvonat hozott ide,
filléres város fáradt ölibe,
s mint megdobott madár bokorba: este
úgy bújok meg a
fülke sarkába s futok vissza Pestre.*

Irodalom:

„Én szőke városom” Szerkesztette: Hársfalvi Péter és Katona Béla. Nyíregyháza, 1941.

Várallyai Jenő

(Nyíregyháza, 1905— Budapest, 1940.)

Jómódú polgári családból származott, azonban egész életét súlyos tragédiák árnyékolták be. Kisgyermekkorában, egy vadászpuskával játszogatva, véletlenül agyonlőtte legjobb pajtását. 14 éves korában apját is elveszítette.

Időben ez egybeesett az első világháború végével, s egyúttal a család anyagi helyzetének megrendülését is jelentette.

Középiskolai tanulmányait a Kossuth Gimnáziumban végezte. Fiatalon a fővárosba került, ahol újságíró lett. Többek között Az *Újság* című lapnál dolgozott. Radikális baloldali nézetei miatt azonban nem sokáig túrték meg a polgári lapoknál.

Családjától is csaknem teljesen elidegenedett. Ez persze kölcsönös volt. Testvérei, rokonai afféle fekete báránynak tekintették őt, ha nem közösitették is ki egészen, a legjobb esetben „szegény Jenő“-ként emlegették a családban. Helyzetét jól jellemzi *Otthon* című költeménye:

*Otthon minden oly idegen nekem,
Reszketve nyúl az ételért kezem,
Remegve síklik a bútorokon
És a falakon bús tekintetem.
Mintha görnyedő emberek véréből lenne minden.
A bsborban pompázó nagy falak
Mint egy oszladó hullák tömegéből
Éptett véres árnyalak,
Szomorúan ráminteget.
Testvéreim is mind idegenek,
Mint akiket pár perce ismerek...*

A húszas évek végén visszakerült Nyíregyházára, de társadalmi beállítottsága miatt itt sem kaphatott állást, alkalmi munkákból tarthatta fenn magát. Csak feleségének, *Koppányi Erzsébet*nek sikerült átmenetileg elhelyezkednie a *Nyírvidék* szerkesztőségében.

A harmincas évek végén újra Budapesten tevékenykedett, ahol aktív tagja lett az illegális munkásmozgalomnak. 1940-ben, egy nagyobb letartóztatási hullám idején, az elhurcolás elől feleségével együtt az öngyilkosságba menekült.

Az elmondottakból eléggé nyilvánvaló, hogy verseit általában csak igen nehezen tudta megjelentetni, egy kis kötete mégis napvilágot látott *Erzsébet könyve* címmel (Pax Kiadó és Nyomdavállalat RT. Bp. 1924).

Halála után évtizedekig tudomást sem vettek róla. Sem a Magyar Irodalmi Lexikonban, sem az akadémiai irodalomtörténetben („spenót”), nem fordul elő neve. A szülőváros is meglehetősen későn fedezte fel. A 60-as években a SZOT-székház (korábban Gazdakör) mozitermének előcsarnokában avattak emléktáblát tiszteletére, 1970-ben pedig egykori iskolája, a Kossuth gimnázium falán is megörökítették a nevét. Itt azonban „rossz társaságba” keveredett. Az iskola három olyan egykori tanítványával került egy közös táblára, akik vezető szerepet játszottak a XX. századi magyar szocialista mozgalomban, nevezetesen *Szamuely Tibor*tal, *Münnich Ferenc*cel és *Rajk László*val. A rendszerváltozás után, a nem kívánatos szobrok és táblák eltávolítása idején, ezt a táblát is leszerelték, noha nyilvánvaló, hogy Várallyai Jenő mégis más kategóriába tartozott, mint Szamuely, Münnich vagy Rajk.

Irodalom:

Erdész Sándor—Katona Béla: Fejezetek Nyíregyháza művelődéstörténetéből. Nyíregyháza, 1973.
Várallyai Gyula levélbeli közlései. (A költő Amerikában élő unokaöccse, a Világbank tisztviselője.)

Dienes Ö. István

(Nyíregyháza, 1906. március 4—Nyíregyháza, 1986. április 22.)

Ifjúkorában versekkel kezdte pályáját (*Az Erő*, 1927), végül azonban inkább néprajzos és várostörténész lett, mint irodalmár. Két évtizeden át a városi mérnöki hivatal műszaki rajzolója volt, majd kerek 25 évig a tervező irodában dolgozott. Nála jobban talán senki nem ismerte a régi Nyíregyházát.

Fiatalkorától jelentek meg néprajzi, szociológiai tanulmányai: *Nyíregyháza népe* (Hunek Emil: Nyíregyháza története, 1931.) *A szophomoki ember* (Vertse K. Andor: Szabolcsi antológia, 1932.) Nevét leginkább az általa szerkesztett *Szabolcs vármegye szociográfiája* című mű fogja megőrizni, amelynek több tanulmányát is maga írta (Bp. 1939).

Utolsó éveiben főként várostörténeti cikkeket, recenziókat publikált, s Nyíregyháza számos emléktáblája is az ő szenvedélyes ügybuzgalmának köszönheti létét.

Családi háza a Hímes nevű városrészben ma is áll (a volt Szalonka u. 15., ma Gém u. 43. sz.). Sírja az Északi temetőben.

Irodalom:

Margócsy József: Dienes Ö. István emlékezete (1906-1986). Szabolcs-Szatmári Szemle. 1986. 2.

Gádor Béla

(Nyíregyháza, 1906. május 22—Budapest, 1961. január 23.)

Családi neve eredetileg *Guttman* volt. Apja egy ideig vendéglős, később tisztviselőként dolgozott Nyíregyházán. Gyermekek- és ifjúkora meglehetősen nehéz időkre esett. Már folyt az első világháború, amikor 1915-ben a Kossuth Gimnázium diákja lett. Nyolc éven át egyik legkiválóbb növendéke volt a nagy múltú, patinás iskolának. Az évkönyvek tanúsága szerint szinte minden osztályban jutalmat kapott „kiváló előmenetelért és példás magatartásáért”. Felsőskorában az önképzőkörben is többször felhívta magára a figyelmet. Hetedikes korában ő nyerte el az iskola hagyományos március 15-i ódapályázatának 100 koronás első díját, de még ugyanabban az évben másik két díjat is ő hódított el. A Természettudományi Körben „*Magyarország ragadozó madarai*” című pályaművét jutalmazták, de sikert aratott „*Az élet elmúlásáról*” című felolvasásával is. Nyolcadikos korában újra ő nyerte meg az ódapályázatot, s ő kapta a Bessenyei nevét viselő önképzőkör külön jutalmát is.

Sokoldalúságára jellemző, hogy mint amatőr színjátszó és szavaló is megkülönböztetett hírnévnek örvendhetett a városban, s ráadásul még a gimnázium atlétikai csapatának tagjaként is dicsőséget szerzett iskolájának.

Meglepő talán, hogy ilyen sikeres ifjúkor után, jó két évtizeden át alig hallatott magáról, szürke tisztviselőként élte életét. Tudunk ugyan róla, hogy 1938-ban *Zsuzskának elvei vannak* címmel regényt írt, amely folytatásokban meg is jelent a *Magyar Hírlapban*, de nem keltett különösebb érdeklődést, így folytatása sem lett. Csak a második világháború után bontakozott ki igazán írói pályája. Elmúlt negyven éves, de olyan szenvedéllyel vetette bele magát a közéletbe és az irodalmi életbe is, mintha csak egyszerre mindent pótolni akart volna.

A *Ludas Matyi* című humoros, satirikus lap munkatársa, majd *Gábor Andor* halála után főszerkesztője lett. Humoreszkjei, konferansziéi a kabaré és a sajtó közkedvelt, népszerű alakjává tették. Nagyon gyakran szerepelt a rádióban is. A humoreszkeken kívül írt vígjátékokat, filmforgatókönyveket, bábdarabokat is. Humoreszkjeiből, kabarétréfáiból több kötete jelent meg (*Nevess jobban*, 1949; *Nehéz satírárt írni*, 1955; *Sót vegyenek*, 1959; *Írtam mérgemben*, 1961). Halála óta két válogatott gyűjtemény látott napvilágot írásaiból (*Ideges emberek*, 1962; *Miért lettem pesszimista?* 1966).

Színpadai művei közül az *Urak, költők, gyilkosok* és a *Ljuk az életrajon* című vígjátékait játszották a legnagyobb sikerrel, legmaradandóbb művének mégsem ezek, hanem *Néhány első szerelem története* című novellagyűjteménye tekinthető. A kötet legtöbb darabja önéletrajzi ihletésű, saját diákkori élményeit örökítette meg bennük. Az írásokban nem fordul elő Nyíregyháza neve, de topográfiaailag olyan

összetéveszthetetlen hitelességgel ábrázolja a század eleji kisvárost, amilyenre talán csak Krúdynál találunk hasonló példát.

A kötet 1958-ban jelent meg, s ez aligha lehet véletlen. A nyíregyházi alma mater 1956 nyarán emlékezett fennállásának 150. évfordulójára. A nagyszabású jubileumi ünnepeken Gádor Béla is megjelent, sőt föl is lépett az ünnepi műsorban. Hosszú idő után először járt ekkor szülővárosában, s talán nem alaptalan a feltételezés, hogy ez a találkozás ifjúkorának színterével, a régi kedves iskolával, egykori diáktársaival, nagy élmény volt az író számára, s ez indította el benne azt az emlékezés-sorozatot, amely a *Néhány első szerelem történetének* megszületéséhez vezetett.

Gádor Béla nevét ma utca viseli Nyíregyházán. Születésének 80. évfordulóján egykori iskolája, a Kossuth Gimnázium falán emléktáblát avattak tiszteletére.

Irodalom:

Margócsy József: Kelet-Magyarország. 1965. október 31.

Szegő István

(Nyíregyháza, 1908. január 22—?)

Baján érettségizett. 1928 óta a *Népszava* és a *Magyar Hirlap* közölte novelláit, verseit. Részt vett a munkásmozgalomban. Kórusverseket és drámákat is írt. A második világháború után egy ideig a Hunnia Filmgyár vezérigazgatója is volt.

Művei: *Vágyak és jajok*. Szeged, 1929; *Kenyéren és vizen*, 1934; *Takard el arcodat*, 1936; *Írás a falon*, 1948. Sokat fordított is.

Takard el arcodat című kötetéről Radnóti Miklós írt recenziót a *Nyugatban*. Egyenetlen költőnek tartja a szerzőt, akinél „általában az igény, melyet önmagával szemben támaszt, valahogy mindig egy fokkal alacsonyabb a képességeinél”. A nagyobb műgondot hiányolja költészetéből, de úgy látja, hogy néhány verse „jogos várakozást kelt”. Ez a várakozás, sajnos nem teljesedett be. Szegő István pályája másfelé kanyarodott.

Irodalom:

Radnóti Miklós: Szegő István: *Takard el arcodat*. *Nyugat*, 1936. augusztus.

Radnóti Miklós: *Próza* 490—491.

Leveleki László

(Levelek, 1909—Ukrajna, 1944.)

Családi neve eredetileg *Lichtblau* volt. A nyíregyházi Kossuth gimnáziumban érettségizett 1928-ban. Utána jogi tanulmányokat folytatott, majd különböző ügyvédi irodákban dolgozott Nyíregyházán. A harmincas évek második felében a helyi lapokban jelentek meg versei. A háború alatt többször is behívták munkaszolgálatra, s munkaszolgálatosként Ukrajnában halt meg. Háborús élményeiből két kötete jelent meg, amelyeket barátai segítségével sikerült kiadnia (*Melósbakák*, 1941; *Új melósbakák*, 1942).

Irodalom:

Margócsy József: Irodalmi élet, színház. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája. Nyíregyháza, 1993.

Máthé Lídia

(Nyíregyháza, 1910. november 22—Budapest, 1957. március 14.)

Szüülővárosában érettségizett, majd a budapesti egyetemen és a párizsi Sorbonne-on folytatott irodalmi tanulmányokat. Ifjúsági és történelmi regényeket írt (*A nagy út vándora*, 1955; *Bujdosó Szó*, 1956).

Tanulmányai, kritikái főként a *Fórum* című folyóiratban láttak napvilágot. Több fordítása is megjelent.

Mátyás Ferenc
(Kispest, 1911. november 22)

Mint a népi írók közül többen, gyermekkorában ő is hosszú ideig paraszti munkát végzett különböző uradalmakban, s autodidaktaként szerzett magasabb műveltséget. A harmincas évek végén újságíró lett, ilyen minőségben jutott el többször is Nyíregyházára, s szociográfikus riportsorozatot írt az *Esti Kurir* számára a város akkori életéről, szegénységéről.

A háború után a Széchenyi Könyvtárban és a Magvető Kiadó szerkesztőségében dolgozott. Számos verseskötete és riportkönyve jelent meg. Ismertebb kötetei: *Szeretnék lenni*, 1936; *Eleven koporsók*, 1940; *A falu küldöttje*, 1942; *Mezítlábasok éneke*, 1947; *Kegyetlen idill*, 1959; *Emlékek lázadása*, 1967; *A múzsa udvarában*, 1974.

1964-ben kiadott *Költők és parasztok* című utinaplójában terjedelmes riportot közölt Nyíregyházáról. Az írás címe *Krúdy a Nyírség csendjében*. Valójában azonban nem Krúdyról szól, hanem az új, nagyvárosiasodó Nyíregyházáról, s az író régi emlékeit szembesíti a friss benyomásokkal.

Irodalom:

„Én szőke városom” Írások Nyíregyházáról. Szerkesztette: Hársfalvi Péter és Katona Béla. Nyíregyháza, 1971.

Sziklay László

(Kassa, 1912. január 9—Budapest, 1987. június 26.)

Felvidéki literátor családból származott. Sziklay Ferenc író és szerkesztő fia volt. A budapesti egyetemen az Eötvös kollégium tagjaként szerzett magyar-francia szakos tanári diplomát. 1934-ben került a nyíregyházi Kossuth Gimnáziumba. A tanári munka mellett igen aktív szerepet vállalt a *Bessenyei Körben*, s egyik leggyakoribb szerzője volt az akkor induló *Szabolcsi Szemlének* is.

Publikációi sokoldalú érdeklődésről és tehetségről vallanak. Írt elbeszéléseket, tanulmányokat és könyvismertetőket. Már a Szemle első évfolyamában is szerepelt, s még a tizedikben is jelent meg írása, jóllehet akkor már két év óta Kassán élt. Tájékozódásáról leginkább tanulmányai vallanak. Gyakran írt felvidéki, szlovenszói, kisebbségi kérdésekről, Közép-Európa szellemi problémáiról. Írásainak egy részét *Spektator* és *Dunai* álnéven közölte.

1939-től meghívott előadóként a debreceni egyetemen is tevékenykedett. 1941-ig maradt Nyíregyházán, a Felvidék visszacsatolása után ugyanis a kassai Kereskedelmi Főiskola tanára lett. A háború után egy ideig a szegedi Pedagógiai Főiskolán tanított, 1956-tól pedig az Irodalomtudományi Intézet tudományos munkatársa, majd osztályvezetője volt. Közben megszerezte az irodalomtudományok kandidátusa és doktora fokozatot is.

Sok más témáról is írt, fő kutatási területe azonban a szlovák irodalom és a szlovák-magyar irodalmi kapcsolatok története volt.

Fontosabb művei: *Hviezdoslav*, 1939; *A szlovák irodalom*, 1942; *A századvég ellenzéki irodalmának történetéből*. Gáspár Imre, 1955; *A szlovák irodalom története*, 1962; *Szomszédainkról*, 1974; *Együttélés és többnyelvűség az irodalomban*, 1987.

Irodalom:

Fried István: Utószó az Együttélés ... című kötethez.

Fried István: Sziklay László emlékére. Élet és Irodalom. 1987. július 19.

Gesztelyi Nagy Zoltán

(Nagyvárad, 1915. október 16—Nyíregyháza, 1990. február 1.)

Református lelkészi családból származott. Iskolai tanulmányait Debrecenben, Sárospatakon és Hajdúböszörményben végezte. Érettségi után a budapesti Közgazdasági Egyetem hallgatója volt, de végbizonyítványt nem szerzett, újságíró lett.

Nagyon korán kezdett publikálni különböző diáklapokban és újságokban, később a *Nyugat*, a *Magyar Csillag* és a *Válasz* is közölte írásait. A népi írók mozgalomához csatlakozott, személyes ismeretségbe került *Illyés Gyulával*, *Németh Lászlóval* és *Veres Péterrel*. Részt vett a Márciusi Front megalakításában és a balatonszárszói konferencia megszervezésében. A 30-as években a *Tiszántúli Független Újság* munkatársa volt. A háború után különböző lapoknál dolgozott, 1948 végén azonban internálták. Az 50-es évek elején Recsket is megjárta. Csak 1954-ben szabadult. Rehabilitása után az *Esti Hírlap* munkatársa volt. 1968 elején került Nyíregyházára, s nyugdíjazásáig a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében dolgozott.

Itteni legemlékezetesebb szereplése az a cikksorozat volt, amelyet a megyei pártbizottság kérésére *Végh Antal* híres penészleki szociográfiájának ellensúlyozására írt. Az *Állóvíz* szerzőjével ellentétben idilli képet igyekezett festeni Penészlekről, a „*limbes-lombos*” nyírségi faluról. Rá is ragadt ez a jelző. Ettől kezdve csak „*limbes-lombos újságíró*”-nak nevezték őt a csípős nyelvű nyíregyháziak.

Nyugdíjazása után felváltva Nyíregyházán és Kölcshen élt. Zsámbékon temették el.

Juhász Ferenc

(Kecmecse, 1915.)

Méreiné Juhász Margit költőnő, irodalomtörténész és Juhász József színész testvére. Felsőfokú tanulmányait Salzburgban és Budapesten végezte. A háború és az ezt követő hadifogság után a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban tanított, s népi kollégiumokat szervezett. 1949-től a NÉKOSZ alelnökeként Budapesten dolgozott. A mozgalom felszámolása után a Műszaki Tanárképző Főiskolán, majd az Országos Pedagógiai Intézet neveléstudományi tanszékén, később az ELTE és a Közgazdaságtudományi Egyetem pedagógiai tanszékén tevékenykedett.

Diákkora óta írt verseket. A költői hajlamot a szülői házból hozhatta magával. Ácsmester édesapja maga is írógató ember volt, akinek önálló kis füzetek is jelentek meg. Versei a 30-as évek elejétől láttak napvilágot a helyi lapokban. Első kötetét *Lyachovits István* (később *Cselényi*) nevű osztálytársával társszerzőségben adta ki 1933-ban *Virágok a domboldalon* címmel. A 30-as évek végén, a 40-es évek elején a *Szabolcsi Szemlében*, a *Vándortűzben* és az *Új Magyarországnak* jelentek meg versei.

Később inkább csak neveléstudományi tanulmányokat és könyveket publikált.

Irodalom:

Gróh István: Görögkatolikus Szemle. 1933.

Cselényi István

(Nyíregyháza, 1916. december 25—Nyíregyháza, 1988. július 26.)

Családi neve eredetileg *Lyachovits* volt. Az iskolai anyagokban még így szerepel. Csak érettségi után magyarosította a nevét. A nyíregyházi Királyi Katolikus Gimnáziumba járt, egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem teológiai fakultásán végezte. Ott szerzett doktorátust is. 1941-ben szentelték görög katolikus pappá. Ettől kezdve folyamatosan Nyíregyházán élt. 1950-ben az akkor induló Hittudományi Főiskola tanára lett, ahol filozófiát, görögöt és latint tanított.

Versei a 30-as évek elejétől jelentek meg a *Szabolcsi Szemlében*, a *Forrásban*, a *Görög Katolikus Szemlében*. Verseskötete 1933-ban látott napvilágot Nyíregyházán *Virágok a domboldalon* címmel, *Juhász Ferenc* nevű iskolatársával társszerzőségben. Ekkor még Lyachovits István néven szerepelt.

Irodalom:

Gróh István: Görögkatolikus Szemle, 1933.

Koroknay Gyula

(Nyíregyháza, 1918. április 30.)

Középszkolai tanulmányait szülővárosában, a Királyi Katolikus Gimnáziumban végezte. 1941-ben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett latin-francia-olasz szakos tanári oklevelet. 1943-ban ezt még a bolognai egyetemen folytatott tanulmányokkal egészítette ki.

Tanári pályáját egykori nyíregyházi iskolájában kezdte, a háború után különböző nyíregyházi középiskolákban tanított. 1975-től 80-ig, nyugdíjazásáig a Jósza András Múzeum munkatársa volt.

Írásaiban főként szűkebb hazája művészeti és történeti emlékeivel foglalkozik. E témakörből számos tanulmánya jelent meg mind az országos szakfolyóiratokban, mind a helyi lapokban. Fő műve 1971-ben látott napvilágot *Nyíregyháza művészet-történeti emlékei* címmel. Több megyei útikönyv szerzője, ill. társszerzője is. Ezekben is, más tanulmányaiban is sok az irodalmi vonatkozás, de kifejezetten irodalom-történeti tanulmányokat is írt (*Losonczy Anna Tiszaszentmártonban*, *Kemény János fejedelem két felesége*, *Milotai Nyilas István Kállóban*, *Hogyan lett testőr a három Bessenyei? Szabolcsi dekameron, Krucsay Jánosné élete és halála*).

Margócsy József
(Nyíregyháza, 1919. április 8.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, az egyetemet — Eötvös-kollégistaként — Budapesten végezte. Magyar-francia szakos diplomával Nyíregyházára, egykori iskolájába, a Kossuth Gimnáziumba került vissza. Később szakfelügyelő volt, 1962-től a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Irodalmi Tanszékének vezetője, 1972-től 1980-ig, nyugdíjazásáig főigazgató. Évtizedeken át meghatározó szerepet töltött be a város kulturális életének szervezésében, irányításában is.

Irodalomtörténészként pályájának első felében főként *Jókai* és *Móricz* munkásságával foglalkozott. Később inkább a pedagógus-képzés és a helyi, megyei irodalmi hagyományok kérdései foglalkoztatták. Az utóbbi időben elsősorban a helytörténeti, várostörténeti kutatások kerültek munkásságának előterébe.

Fontosabb tanulmányai:

Egy szerény író halálára. Új Írás, 1968. 4.

Megjegyzések három Móricz-levélhez. Csengeri Krónika, 1975.

Névadás — táblaavatás. Váci Mihály emléknepok, 1984.

Vietórisz József. Szellemi elődeink I. 1988.

A két Leffler. A B. Gy. TKF Tudományos közleményei, 1988.

A Benczúr Kör és a Forrás c. folyóirat. A B. Gy. TKF Tudományos közleményei, 1992.

Önálló kötetei:

Megyénk irodalmi hagyományai. Nyíregyháza, 1972;

A pedagógus és az élet. Budapest, 1984.

Utcák, terek, emléktáblák. Fejezetek a régi Nyíregyháza életéből I-II-III. Nyíregyháza, 1984, 1986, 1989;

Egy régi udvarház utolsó gazdája (Czóbel Minka és családja). Nyíregyháza, 1988;

„Lobogó szövétnék” Móricz Zsigmond és Szabolcs-Szatmár. Nyíregyháza, 1989.

Nyíregyháza színház-történetének levéltári forrásai (1813-1893). Bp. 1990.

Irodalom:

Bálint Mihály: Szabolcs-Szatmár megye irodalmi hagyományai. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1967. 3.

Páll Géza: Vidéken — nem vidékiesen. Kelet-Magyarország, 1969. május 10.

Soltész István: Utcák, terek, emléktáblák. Magyar Nemzet, 1985. január 25.

Szabó Géza: Utcák, terek, emléktáblák. Szabolcs-Szatmári Szemle 1985. 3.

Péter László: Nyíregyházi séták. Élet és irodalom, 1987. április 10.

Bodnár István: Látogatóban Margócsy József nyugalmazott főigazgatónál. Kelet-Magyarország, 1989. február 4.

Lovas László
(Nyíregyháza, 1920—?)

Családi neve eredetileg *Lichtmann* volt. Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, a Kossuth Gimnáziumban végezte. Diákkora óta írt verseket, de „a lappangó költői lét hosszú évei után”, csak 50 éves kora körül jutott el első verseskötetének megjelenéséig, akkor is csak a szerző saját kiadásában láttak napvilágot költeményei. (*Gyökértől lombig*, Bp. 1967).

A kötethez, amely negyedszázad termésének válogatott gyűjteményét tartalmazza, *Rákos Sándor*, a költő egykori iskolatársa írt meleg hangú előszót, a kiadvány felelős szerkesztőjeként pedig egy másik iskolatársának neve szerepel, *dr. Margócsy József*.

Irodalom:

Csermely Tibor: Lovas László: *Gyökértől lombig*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1968. 1.

Bachát László
(Órimagyarósd, 1921. február 23.)

A bonyhádi evangélikus gimnáziumban érettségizett 1939-ben. A szegedi egyetemen magyar-latin szakos tanári oklevelet szerzett 1944-ben. Sopronban, Nyíregyházán és Tatán, majd 1957-től újra Nyíregyházán volt középiskolai tanár. 1962-ben, az akkor induló tanárképző főiskola nyelvészeti tanszékének vezetője lett ugyanott. Onnan ment nyugdíjba 1989-ben.

Nyelvtudományi munkásságának középpontjában a névtan (helynév és ragadványnév-kutatás) és a nyelvművelés áll. Mindkét témakörből nagyon sok tanulmánya, cikke jelent meg különböző intézeti közleményekben, tanulmánykötetekben és szakfolyóiratokban.

Önálló művei: *Az anyanyelv az ember életében*. Bp. 1977; *Szépen magyarul, szépen emberül* Bp. 1987.

Irodalom:

Alkotások és pályaképvázlatok. Szekszárd, 1980.

Gáspári László: Bachát László 60 éves. Névtani Értesítő. 1981. 6. sz.

Bory Zsolt

(Nagykálló, 1921. szeptember 15—Nyíregyháza, 1984. május 2.)

Nagykállóban született, de már gyermekkorát is Nyíregyházán töltötte. Rendkívül korán, szinte csodagyerekként kezdett verselni. Első költeményei a *Kossuth Diák* című diáklapban és a *Szabolcsi Szemlében* jelentek meg. Még diák volt, amikor 1939-ben első verseskötete, a *Szekerek a ködben* napvilágot látott.

Érettségi után egy évig Sárospatakon teológus volt, végül azonban tanítói, majd tanári oklevelet szerzett. Hosszú ideig tevékenykedett magyar szakos nevelőként Oroson, majd igazgatóként *Nyírpazon*ban. Ezután két évtizeden át a Móricz Zsigmond Megyei Könyvtárban dolgozott, s mint könyvtáros rendkívül sokat tett nemcsak az irodalom népszerűsítése, megszerettetése érdekében, hanem Nyíregyháza és a megye irodalmi életének szervezése terén is.

Kevés szavú költő volt, mégpedig egyéniségéből adódóan az, de négy évtizeden át folyamatosan jelen volt a szűkebb haza irodalmi kultúrájában. Leggyakrabban a megyei napilapban publikált, de a *Vándortűzben*, az *Alföldben*, a *Szabolcs-Szatmári Szemlében*, az *Ifjúsági Magazinban* és az *Ország-Világban* is jelentek meg versei. Második kötetét 1975-ben *Mélyhegedű* címmel adták ki.

Költeményeinek gyakran visszatérő témája a szülőföldszeretet, amelyet mindig frázisok nélkül, nagyon bensőségesen tudott kifejezni. Jól példázza ezt *Itt élünk mi* című versének három strófája:

*S itt élek én.
Elvágyom innen váltig,
de ha lehet,
itt maradok halálig.*

*Idehúz egy vén
tölgyfája Nagyarnak,
és sírja két tépelődő
magyarnak,*

*ebben a tájban
nevelgetek lombot,
s ha le nem törnek,
virágot is bontok.*

Lásd még: *Nagykálló, Oros, Nyírpazon*

Irodalom:

Kiss Tamás: A csönd szorításában. Bory Zsolt: Mélyhegedű c. válogatott verseiről. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1976. 1.sz.

Katona Béla: Egy költő halálára. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1984. 3. sz.

Csorba Sándor: Bory Zsolt (1921-1984). Szellemi elődeink. Nyíregyháza, 1991.

Rákos Sándor

(Kálmánháza, 1921. november 25.)

A gimnázium alsó osztályait Hajdúnánáson, a felsőbb évfolyamokat a nyíregyházi Kossuth Gimnáziumban végezte. Már diákkorában megjelentek első versei a *Szabolcsi Szemlé*ben. 1944 decemberében az akkor induló *Magyar Nép* című nyíregyházi újság munkatársa lett. Újságírói munkásságának nevezetes darabja az *Így történt az első földosztás Magyarországon* című riportja, amelyet tiszanagyfalui élményei alapján írt.

1946 nyarán Budapestre került, ahol főként a *Magyarok*, az *Újhold* és a *Kassák* szerkesztette *Új Idők* közölte verseit. Első kötete, *Az eb válaszol* 1949-ben jelent meg. Ezt követte 1952-ben a *Férfikor*, majd hosszabb hallgatás után *A tűz udvarában* (1957). Ettől kezdve azonban ismét rendszeresen publikált és gyors egymás utánban jelentek meg kötetei (*Szegények vonulása*, 1959; *Fény felé*, 1961; *Fák viharban*, 1962; *Tárguló körök*, 1965; *Kiáltásnyi csönd*, 1969; *Meztelen arc*, 1971; *Az emlék jelene*, 1973; *Harc a madárral*, 1980; *Társasmonológ*, 1982; *A tűz kérése*, 1984; *Többedmagam*, 1986; *Szóltások*, 1988; *Csörte*, 1991). Tanulmányait és naplójegyzeteit *Elforgó ég* (1974) és *Két vers között* (1990) című kötetében adta ki.

Műfordítóként egészen új területeket hódított meg a magyar irodalom számára. Az akkád nyelvű asszír-babilonai irodalom emlékeit (*Gilgames*, 1961; *Agyagtáblák üzenete*, 1963) és Óceánia népeinek költészetét (*Táncol a hullámsapkás tenger*, 1976).

Nyíregyházán Pestre költözése után is gyakran megfordult, különösen míg édesanyja itt élt. Verseiben, főként a korábbi kötetekben nagyon sok az önéletrajzi, s a kifejezetten Nyíregyházához kötődő motívum (*A Nyírség porában*, *Hetivásár*, *Krúdy* stb.).

Lásd még: *Kálmánháza*

Irodalom:

Hársfalvi Péter: Az újságíró Rákos Sándor. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1965. 3.

Sárdi Béla: Imre László könyve Rákos Sándorról. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1974. 2.

Csorba Sándor: Rákos Sándor arcai és maszkjai. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1982. 4.

Katona Béla: Rákos Sándor hetvenéves. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1991. 4.

Halász Péter

(Budapest, 1922. április 10.)

Érettségi után újságíró lett, de már húsz éves korában regénye is jelent meg. Az *Egyed Zoltán* szerkesztette *Film-Színház-Irodalom* szerkesztőségében dolgozott, amikor 1943 őszén katonai szolgálatra hívták be. Végigcsinálta a háború utolsó szakaszát. 1944 végén, a visszavonulás zűrzavarában Ungvár környékén maradt le alakulatától. Egy szalmakazalban rejtőzött el, míg átgördült feje fölött a front. Végül sok veszedelmes megpróbáltatás után, súlyos betegen jutott el Nyíregyházára, s szövődményes mellhártyagyulladásal került a nyíregyházi „Erzsébet” kórházba, ahol hetekig élet és halál között lebegett.

Mikor egy kicsit már jobban volt, került kezébe az akkoriban indult, eleinte rózsaszín csomagolópapírra nyomott helyi újság, a *Magyar Nép*. Hogy hírt adjon magáról, a kórházi betegágyról egy-két cikket ő is beküldött a szerkesztőségbe. S nemcsak a cikkek jelentek meg, néhány nappal később a lap egyik fiatal munkatársa személyesen is felkereste kórházi szobájában a beteg kollégát, s mindjárt interjút is készített vele. A beszélgetés *Riport a riporterrel* címmel jelent meg a lap 1945. április 5-i számában. Írója nem más volt, mint *Rákos Sándor*, a későbbi neves költő.

Halász Péter maga is többször megírta a nyíregyházi epizód, a Magyar Néppel és Rákos Sándorral való találkozásának történetét. Nem sokkal e találkozás után hazatérhetett Budapestre, s folytathatta írói, újságírói pályáját. 1951 és 1955 között dramaturgként a Magyar Filmgyártó Vállalatnál dolgozott, majd ismét újságíró lett. 1956 novemberében, a forradalom leverése után Nyugatra menekült. 1957-től 1970-ig New Yorkban, majd öt évig Londoban élt, utána Münchenbe költözött. Lakóhelyétől függetlenül nyugdíjazásáig, illetve a magyar adás megszűnéséig, mindvégig a Szabad Európa Rádió munkatársa volt. Először a nyíregyházi tartózkodás története is a Szabad Európa egyik adásában hangzott el. Ma is Münchenben él, de a rendszerváltozás óta a hazai sajtóban is gyakran jelennek meg írásai, s a rádió *Vasárnapi Újság* című műsorában is rendszeresen találkozhatunk érdekes karcolataival.

Fontosabb művei: *Szülei elváltak*, 1942; *Huszonegyéves férj*, 1943; *Két férfi*, 1943; *Tatárok a Széna-téren*, 1961; *Misztér Honfitárs*, 1965; *Második Avenue*, 1967; *Eltévedt utas*, 1972; *Kölcsönkapott élet*, 1977; *Macska pórázon*, 1984; *Mélyen leszállt az áron*, 1988.

Több színdarabját is bemutatták. Legnagyobb sikerét a *Második Avenue* című, Torontóban megjelent regényével érte el.

Irodalom:

Borbándi Gyula: *Nyugati magyar irodalmi lexikon*. Bp., 1992.

Pethő Erzsé

(Nyíregyháza, 1922. augusztus 6.)

Húszéves korában csaknem egyszerre két regénye jelent meg (*Zizi*, 1942; *Sajtóhiba*, 1942). A háború után újságíróként dolgozott. Hosszú ideig az *Új Világ* című politikai és társadalmi hetilap munkatársa volt. Munkásságának erről a szakaszáról 1951-ben megjelent kisregényének már a címe is sokat elárul (*Zúgnak a traktorok*).

1957-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanári diplomát szerzett, de továbbra is újságíróként dolgozott az *Újítók Lapjánál*. 1958-tól rendszeresen jelentek meg versei és elbeszélései különböző folyóiratokban, s több korabeli antológiában is szerepelt.

Barota Mihály

(Bököny, 1922. november 12.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, a Királyi Katolikus Gimnáziumban kezdte, majd a Tanítóképzőben folytatta. Az oklevél megszerzése után Nyírderzsben kezdett tanítani. 1950-ben került vissza Nyíregyházára, ahol előbb diákotthon-vezető, majd tanulmányi felügyelő lett. Egerben általános iskolai tanári, Debrecenben középiskolai tanári képeztést szerzett. 1954-ben újságíró lett, a megyei napilap szerkesztőségébe került. A szorosabban vett újságírói munka mellett rendszeresen publikált novellákat is az újságban. Már ugyanebben az évben egy Debrecenben kiadott antológiában is szerepelt *Szigetlakók* című elbeszélésével (*Túl a Tiszán*. Szerkesztette: *Durkó Mátyás* és *Kiss Tamás*. Debrecen, 1954).

1956 az ő kibontakozó pályáján is törést eredményezett. A forradalmi eseményekben való részvétele miatt egy év börtönbüntetésre ítélték, s kiszabadulása után pedagógusként is, íróként is hosszú időre periférikus helyzetbe szorult. Végül egy gyermek és ifjúságvédő intézetben kapott állást, s csak 1968-tól taníthatott újra, előbb a Kossuth Lajos, majd a Bánki Donát szakközépiskolában. Nyugdíjazása után, 1983-ban, családi okokból Szombathelyre költözött.

Önálló művei: *Bölcső és katedra*. Nyíregyháza, 1972; *Túri Sándor*. Nyíregyháza, 1981; *Ház a Mosonyi utcában*, Bp. 1989; *Diákélet Pannóniában*, Szombathely, 1991; *Szigetlakók*, Nyíregyháza, 1992.

Lásd még: *Bököny, Nyírderzs*

Irodalom:

Páll Géza: Barota Mihály: Bölcso és katedra. Kelet-Magyarország, 1972. december 10.

Bodnár István: Ház a Mosonyi utcában. Kelet-Magyarország, 1989. december 16.

Kuczka Péter

(Székesfehérvár, 1923. március 1.)

1941-ben érettségizett, 1945-ben gazdasági szaktanári képesítést szerzett. Volt tisztviselő, pártfunkcionárius, az Írószövetség titkára, folyóiratszerkesztő, könyvkiadói lektor. 1972-től a *Galaktika* című tudományos-fantasztikus folyóirat főszerkesztője.

1949-től jelentek meg versei. A személyi kultusz korszakában sokan benne látták a sematikus költészet legtipikusabb művelőjét. A hatalom is elkényeztette, fiatalon kapott József Attila-díjat, majd hamarosan Kossuth-díjat.

Az 50-es évek elején többször megfordult Nyíregyházán és a Nyírségben. Itteni élményeiből, tapasztalataiból született 1954-ben *Nyírségi napló* című versciklusa, amely szenvedélyes vitákat váltott ki, s váratlan fordulatot eredményezett a költő pályáján. Ma olvasva, nehezen érthetjük már meg a mű körül akkor kirobbanó heves kritikai összecsapásokat, amelyek sokkal inkább a korszak irodalompolitikájára voltak jellemzőek, mint a mű valóságos problémáira. A *Nyírségi napló* költői eszköztárát, esztétikai színvonalát tekintve lényegében ugyanolyan sematikus mű, mint Kuczka legtöbb korábbi verse, az irodalomtörténet valószínűleg számon fogja tartani, mert az első Nagy Imre-kormány idején először próbált másfajta hangot megütni a korabeli magyar lírában.

Ismertebb kötetei: *Hosszú sor közepén*, 1949; *Testamentum*, 1949; *Diadalmas zászló*, 1950; *Az élet szép*, 1950; *Mindenkinek, mindenkinek*, 1953; *Jónapot*, 1955. 39 év után, 1994-ben jelent meg válogatott és új verseinek kötete *Út a folyóhoz* címmel.

Irodalom:

Benke László: Kuczka Péter feltámadása. Új Magyarország, 1994. május 27.

Fazekas Árpád

(Csenger, 1924. augusztus 5.)

Orvos, orvosi szakíró és helytörténész egy személyben. 1947-ben Debrecenben szerezte orvosi diplomáját. Évtizedeken át Nyíregyházán működött gyermekorvosként, gyermekkardiológusként. Közben több száz orvostudományi, orvostörténeti és helytörténeti tanulmánya és cikke jelent meg a szaklapokban, a helyi újságokban, folyóiratokban és önálló kötetekben.

Fontosabb művei: *Orvosi emlékek Szabolcs-Szatmárban*, Nyíregyháza, 1975; *Mozaikok Szabolcs-Szatmár orvosi múltjából*, Nyíregyháza, 1988; *Az eszlári per orvosi vonatkozásai*, Nyíregyháza, 1989; *Elhurcoltak, Nyíregyháza, 1944-1948*. Nyíregyháza, 1989; *Nyíregyháza temetői*, Nyíregyháza, 1990; *1956 Szabolcs-Szatmárban a valóságban*, Nyíregyháza, 1994.

Fazekas Árpád elsősorban orvosi szakíró, de műveiben sok az irodalmi vonatkozás is. Néhány ilyen jellegű tanulmánya és cikke külön is említést érdemel: *Mádi Szabó Dávid, Orvosi emlékek Szabolcs-Szatmárban*, Nyíregyháza, 1975; *A Krucsay feletti gyászbeszéd*, Kelet-Magyarország, 1984. április 21.; *Eötvös Károly emlékezete*, Kelet-Magyarország, 1984. szeptember 19.; *Szilágyi István, Arany János „Iza-parti hű barátja”* Kelet-Magyarország, 1987. július 25.

Lásd még: Csenger

Irodalom:

Antall József: *Fazekas Árpád: Orvosi emlékek Szabolcs-Szatmárban*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1975. 4.

Katona Béla: *Egy megdöbbentő könyv olvasása közben. Gondolatok Fazekas Árpád: Elhurcoltak című könyvéről*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1990. 1.

Katona Béla

(Oros, 1924. október 11.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán végezte. A debreceni és a budapesti egyetem bölcsészeti karán magyar-német szakos tanári oklevelet szerzett. Rövid ideig a nyíregyházi Tanítónőképzőben, majd a Kossuth és Vasvári gimnáziumban tanított. 1964-től nyugdíjazásáig a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Irodalmi Tanszékén dolgozott.

Első írásai középiskolás korában, a *Reménysugár* című diáklapban jelentek meg. Rendszeresebb irodalomtörténeti kutatómunkával az 1950-es évek elején kezdett foglalkozni. Kutatásainak tekintélyes része *Krúdy Gyula* életéhez és munkásságához kapcsolódik.

Fontosabb művei: *Krúdy Gyula (1878-1953)*, Nyíregyháza, 1957; *Krúdy Emlékkönyv*, Nyíregyháza, 1968; *Krúdy Gyula pályakezdése*, Akadémiai Kiadó. Bp. 1971; *Fejezetek Nyíregyháza művelődéstörténetéből*. Társ szerző: Erdész Sándor, Nyíregyháza, 1973; *Krúdy Gyula és a Nyírség*, Nyíregyháza, 1978; *A száz éves Krúdy*, Bp. 1978; *Krúdy breviárium*, Nyíregyháza, 1983.

Tanulmányok, cikkek: *Szabó Lőrinc és Szabolcs-Szatmár*, Irodalomtörténeti Közlemények, 1963. 4.; *Krúdy Gyula nyíregyházi diákévei*, Krúdy világa. Bp. 1964; *A Bessenyei-hagyományok ápolásának kezdetei Szabolcsban és Nyíregyházán*, Szabolcs-Szatmári Szemle, 1972. 4.; *A hosszú hallgatástól a késői feltámadásig. Emlékezés Czöbel Minkára*, Szabolcs-Szatmári Szemle. 1977. 1.; *Egy legenda nyomában. Adalékok Bessenyei utóéletéhez*, Pro Memoria Bessenyei György. Nyíregyháza, 1982; *Az első tizenöt év próbatétele, Gondolatok Váci Mihály születésének 60. évfordulóján*, Új Aurora, 1984. 3.

Irodalom:

Fülöp László: Katona Béla: Krúdy Gyula pályakezdése. Alföld, 1972. 6.

Czére Béla: Katona Béla: Krúdy Gyula pályakezdése. ITK. 1972. 3.

Merkovszky Pál: Tisztelet a filológiának. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1972. 4.

Váci Mihály

(Nyíregyháza, 1924. december 25—Hanoi, 1970. április 16.)

Szülővárosában szerzett tanítói oklevelet s rövid ideig egy Nyíregyháza környéki tanyai iskolában tanított. Később sokat betegeskedett, s ez késleltette tehetsége kibontakozását. Elmúlt 30 éves, amikor — *Illyés Gyula* segítségével — első versei megjelentek az *Új hang* című folyóiratban. Első kötete, az *Ereszalja* 1955-ben látott napvilágot. Ettől kezdve azonban gyorsan ívelt fölfelé pályája, kötetei is sűrűn követték egymást (*Nincsen számodra hely*, 1957; *Bodza*, 1959; *Mindenütt otthon*, 1961; *Szegények hatalma*, 1964; *Eső a homokra*, 1968; *A sokaság fia*, 1970). Válogatott versei is több kötetben olvashatók (*Kelet felől*, 1965; *Akác a forgószelelben*, 1966; *Százhuszat verő szív*, 1971; *Jegye*, 1975; *Értelmes terhek alatt*, 1984). Prózai írásai *A zezse-madár* (1964) és *Toldi feltámadása* (1972) címmel jelentek meg. *Összegyűjtött műveit* 1979-ben adták ki. Születésének 60. évfordulójára szülővárosa is megjelentette válogatott verseinek egy kis illusztrált gyűjteményét *A jövő trgalmáért* címmel. 1990-ben, halálának húszadik évfordulóján *Rózsák a jégen* címmel válogatott prózai írásait adták ki.

Későn indult pályája tragikusan korán fejeződött be. Az alig másfél évtized alatt azonban jelentős életművet hozott létre. Szülőföldjével mindvégig szoros kapcsolatban maradt, utolsó éveiben megyéjének egyik országgyűlési képviselője is volt. Amikor már Pesten élt, akkor is sűrűn járt haza. Verseiben nagyon sok a nyírségi, nyíregyházi vonatkozás. Külön kötetet lehetne összeállítani a szűkebb haza, a „szőke város” ihletésében fogant írásaiból.

Nyíregyházán ma utca, könyvesbolt és a művelődési központ viseli a nevét. Egykori családi házukat (Bartók Béla u. 32.), ahol gyermek- és ifjúkorát töltötte, ahová szüleihez később is gyakran hazajárt, s ahol *Illyés Gyulát* is vendégül látta, emléktáblával jelölték meg. Emléktáblán olvasható a neve az egykori Tanítóképző (ma: Kölcsey Gimnázium) falán is. A Jósa András Múzeum *Irodalmi Pantheon* című állandó kiállításán Váci Mihály életének és pályájának főként helyi vonatkozású dokumentumait láthatjuk.

A színház előtti parkban tekinthetjük meg a költő életnagyságú bronzszobrát, *ifj. Szabó István* alkotását.

Lásd még: *Tiszaszalka*

Irodalom:

Váci Mihály (1924-1970). Emlékezések és szemelvényes illusztrált bibliográfia. Összeállította: Somogyi Jolán. Nyíregyháza, 1974.

Írások Váci Mihályról. Összeállította: dr. Varga Józsefné, Nyíregyháza, 1974.

Váci Mihály emléknapok, 1984. Szerkesztette: Margócsy József, Nyíregyháza, 1986.

Fábián Zoltán

(Nyíregyháza, 1926. január 30—Szentendre, 1983. május 2.)

Sokáig úgy látszott, hogy csak anyakönyvi szülőhelye volt Nyíregyháza. Többször elmondta, s meg is írta, mennyire véletlenszerű, hogy éppen itt látta meg a napvilágot. Szülei egy Hajdúdorog környéki majorban éltek akkoriban, ahol édesapja gazdatiszt volt. Az uradalom valamivel közelebb lévén Nyíregyházához, mint Debrecenhez, a kismamát az itteni kórházba hozták szülni, amikor elérkezett az idő.

Nem sokkal később a földesúr egy másik birtokára, Álmosdra került a család, utána rövid ideig Derecskén, majd Karcagon éltek. Gimnáziumi tanulmányait Debrecenben végezte. Szülővárosát diákkorában csak vonatablaktól látta egyszerűen. Csak 1944 őszén sodorta ismét errefelé a véletlen. Mikor levontként lövészárók ásására akarták elvinni, megszökött, és biciklin tette meg az utat Nyíregyházáig, ahol egy ismerős család fogadta be. Nem csak menedéket talált azonban, ebben a családban találta meg későbbi feleségét, *Kalocsai Marikát* is. Így a születés mellett most már a házasság is idekapcsolta.

Írói pályája az 50-es évek elején bontakozott ki. Több elbeszéléskötete, regénye, szociografikus írása és tanulmánya jelent meg (*Utak*, 1952; *Hegedűszó*, 1956; *Ime, Európa*, 1958; *Három kiáltás*, 1961; *Ítélet*, 1961; *Déltől hajnalig*, 1965; *A vízipálma*, 1977; *Mesterek és kapcsolatok*, 1981).

Hosszú időn át volt az Írószövetség vidéki titkára. Ilyen minőségben is, ettől függetlenül is rendkívül sokat járt élete utolsó két évtizedében Nyíregyházára. A megyei írócsoport létrejöttében, a tiszaszalkai Váci-napok elindításában, a gergelyi-ugornyai irodalmi alkotóház létesítésében meghatározó szerepe volt. Fiatalon, baleset következtében halt meg. Válogatott írásai 1986-ban láttak napvilágot *Faggatás nélkül* című kötetében.

Nyíregyháza kertváros-negyedében utca viseli a nevét.

Lásd még: *Vásárosnamény*

Irodalom:

Filadelfi Mihály: Fábián Zoltán (Nekrológ). Új Aurora. 1983. 2.

Katona Béla: Lehetőség és teljesítmény. Pályaképvázlat a 60 éve született Fábián Zoltánról. Új Aurora. 1986. 1.

Az irodalom „mindene”: Fábián Zoltán. Szerkesztette: Futaky László. Nyíregyháza, 1986.

Soltész István

(Nyíregyháza, 1926. február 28.)

Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte. 1948-ban újságíró lett Nyíregyházán a megyei lapnál, majd 1956-ban főszerkesztő. A forradalom alatti magatartása miatt előbb az Újságíró-szövetségből, később a pártból is kizárták. Egyideig a Moziüzemi Vállalatnál, majd a Népfront megyei szervezeténél sikerült elhelyezkednie, végül csak fizikai munkásként dolgozhatott.

A 60-as években visszatérhetett az újságíráshoz. Előbb Debrecenben a megyei lap, majd Budapesten a *Magyar Hírlap* munkatársa lett. Dolgozott a Tájékoztatási Hivatalban is, majd 1982-től 89-ig a *Magyar Nemzet* főszerkesztője volt.

Fontosabb művei: *Utazás az új Magyarországon*, 1951; *A belpolitikai újságírás*, 1977; *El kell menni katonának*, 1981; *Szoros parancsolat eljött*, 1986; *A Rajk-dosszié*, 1989.

Sipkay Barna

(Nyíregyháza, 1927. július 10—Nyíregyháza, 1968. január 28.)

Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában a Kossuth Gimnáziumban végezte. Egy ideig tisztviselő volt, majd haláláig újságíróként a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében dolgozott. Elbeszéléseit hosszú ideig folyóiratokban publikálta, s csak 1963-ban jelent meg első kötete *Messzi harangszó* címmel.

Ezt gyorsan követték aztán a többiek (*Hajnali hinta*, 1964; *Határtalan élet*, 1964; *Gyűlölet, éjszaka, szerelem*, 1966; *Boldogtalan boldogság*, 1966; *Nyakamban az élet*, 1968; *Rágalom*, 1968; *Valaki a ködben*, 1969). Sajnos, az utolsó három mű már posztumuszként látott napvilágot.

Több színdarabot is írt, ezek közül azonban csak egy jutott színpadra, *A világ peremén*, amelyet a miskolci Nemzeti Színház mutatott be 1963-ban *Darvas Ivánnal* a főszerepben. Néhány elbeszéléséből és egy regényéből hangjátékot, tévéjátékot és filmet is készítettek.

Életében sem voltak konfliktusai szülővárosával, tragikusan korai halála óta pedig már-már szinte a klasszikusoknak kijáró tisztelet övezi. Már 1971-ben, három évvel halála után emléktáblát avattak tiszteletére egykori munkahelyének, a Kelet-Magyarország szerkesztőségének falán. Néhány évvel később utcát neveztek el róla a város új lakónegyedében. 1979-ben önálló kötetben adták ki műveinek bibliográfiáját, születésének 60. évfordulójára a Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár *Sipkay emlékkönyvet* jelentetett meg. 1989-ben a nyíregyházi *Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola* Sipkay Barna nevét vette fel. A következő évben az iskola előtt a névadó mellszobrának avatására került sor (*Nagy Lajos* szobrászművész alkotása). 1990-ben az iskola kezdeményezésére *Sipkay Barna Baráti Társaság* alakult, a következő évben pedig az író *Válogatott novelláit* adták ki. 1992-ben a Jósza András Múzeumban megnyílt *Nyíregyházi Pantheon* című kiállítás Sipkay Barnát is beilleszti a város irodalmi hagyományainak rendszerébe.

Szülőháza a Toldi utcában, sírja az Északi temetőben, a ravatalozó mögött található.

Irodalom:

Agárdi Péter: Sipkay Barna. Kortárs, 1976. 10. sz.

Margócsy József: Sipkay Barnára emlékezünk. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1968. 1.sz.

Katona Béla: Egy életmű és utókora. Sipkay Barna halálának 25. évfordulója. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 1993. 1. sz.

Kubinyi Ferenc

(Nyíregyháza, 1928. július 11.)

Kolozsvárott érettségizett, a szegedi Tanárképző Főiskolán, majd a budapesti egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Dolgozott a Művelődési és a Munkaügyi Minisztériumban, volt szakmunkás és tanár, kiadó-vállalati szerkesztő és osztályvezető a Magyar Rádióban.

Írni aránylag későn kezdett, de a hatvanas évek elejétől sűrűn jelentek meg könyvei, elsősorban regényei (*Egy ballada története*, 1964; *Siratni csak hazát lehet*, 1966; *A futár*, 1970; *Harmincan a császár ellen*, 1971; *Az egyetem lova*, 1986).

1989-ben „...ketrebe engem zártak ...” címmel dokumentum-kötetet adott ki három magas rangú katonatiszt (*Almásy Pál, Aranyi Sándor és Kéri Kálmán*) életéről.

Hársfalvi Péter

(Ófehértó, 1928. szeptember 26—Nyíregyháza, 1985. január 6.)

Az emlékezet elsősorban történészként tartja számon, pedig az irodalomhoz is éppoly sok köze volt, mint a történettudományhoz. Ófehértói parasztcsaládból származott. Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, a Királyi Katolikus Gimnáziumban végezte. 1947-ben lett a debreceni egyetem magyar-történelem szakos hallgatója. Már egyetemista korában *Szabó István* professzor gyakornoka, majd a Történettudományi Tanszék tanársegédje. Aspiránsként került Budapestre 1954-ben, ahol egy ideig a Történettudományi Intézetben dolgozott. Az 1956-os forradalom után helyzete bizonytalanra vált, aspirantúrája is félbenmaradt. Ekkor visszajött Nyíregyházára, ahol a Megyei Levéltár vezetője lett. 1964-ben került a nem sokkal korábban indult Tanárképző Főiskola történeti tanszékének élére, ahol haláláig dolgozott. 1964-től, több mint húsz éven át a *Szabolcs-Szatmári Szemle* szerkesztője is volt.

Vezérlő csillagai ifjúkorától kezdve *Ady, Németh László* és *Erdei Ferenc* voltak. Mint történész is, mint irodalmárt is elsősorban a magyar parasztság sorsa érdekelte. Legtöbb tanulmánya is e témakörben született. Első írásai *Illyés Gyula, Veres Péter* könyveiről és az irodalmi szociográfia kérdéseiről szólnak. Emberi kapcsolatai is jól mutatják a népi irodalom vonzáskörében kibontakozó tájékozódását. A legszorosabb barátság *Czine Mihályhoz, Béládi Miklóshoz, Kiss Ferenchez, Für Lajoshoz* és *Kovács Kálmánhoz* fűzte.

Pályájának utolsó periódusában sokat foglalkozott Nyíregyháza történetével is. 57 éves korában váratlanul hunyt el.

Fontosabb művei: *Nemesek és parasztok Nyíregyháza társadalmában* (1753-1848). A JAM Évkönyve. Nyíregyháza, 1963; *Irodalom — szociográfia — szociológia*. Alföld. 1963. 8.; *Az újságíró Rákos Sándor*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1965. 3.; *Király István: Hazafiság és forradalmiság*. Alföld, 1975. 1.; *Erdei Ferenc: Magyar falu*. Századok, 1977. 6.; *Ady Endre Kossuth Lajosról*. Magyar Történelmi Tanulmányok. Debrecen, 1979; *Újabb Bessenyei legenda?* Kelet-Magyarország. 1984. augusztus 4.

Sírja a nyíregyházi Északi temető díszsírhely-parcellájában található.

Lásd még: *Ófehértó Irodalom*:

Benda Kálmán: Búcsú Hársfalvi Pétertől, Századok, 1985. 5-6. sz.

Végh Antal: Hársfalvi Péter halálára. Élet és Irodalom, 1985. 3. sz.

Czine Mihály: A szülőföld mindenese. Alföld, 1985. 3. sz.

Für Lajos: Hársfalvi Péter (1928-1985), Levéltári Szemle, 1985. 3.sz.

Emlékkönyv Hársfalvi Péter születésének hatvanadik évfordulójára. Nyíregyháza, 1989.

Czine Mihály

(Nyírmeggyes, 1929. április 5.)

Előadásaiiban is, magánbeszélgetésben is gyakran hangsúlyozza, hogy ő nem szabolcsi, hanem szatmári. Legszívesebben a megye nevét is így mondja: Szatmár-Szabolcs. Valójában azonban nagyon szoros szálak fűzik Nyíregyházaéhoz is.

1943 és 48 között, öt éven át volt a nyíregyházi tanítóképző növendéke, s mindig emlegeti, hogy az igazán életre szóló, meghatározó indíttatásokat egész jövőendő pályájára ebben az iskolában kapta. Különösen magyar tanára, *Sárdi Béla* volt rá maradandó hatással. Hazalátogatásai alkalmával később is mindig Sárdi tanár úrhoz vezetett az első útja Nyíregyházán.

A tanítói képzés megszerzése után a budapesti egyetem bölcsészeti karán folytatta tanulmányait. Már egyetemista korában sűrűn jelentek meg cikkei, tanulmányai a korabeli folyóiratokban. Az egyetem után aspiráns lett, majd az *Új Hang* szerkesztőségében dolgozott. 1956-tól az Irodalomtörténeti Intézet tudományos munkatársa volt, 1964-től az ELTE tanára, 1990-től akadémikus.

Irodalomtörténeti-kritikai munkásságának középpontjában *Móricz Zsigmond* és a népi írói mozgalom (*Illyés, Németh László, Szabó Pál, Veres Péter*) és a „fényes szellők” korszakának első nagy generációja (*Juhász Ferenc, Nagy László, Simon István*) áll, s ehhez járul újabban a szomszéd országok magyar irodalmának kutatása, népszerűsítése.

Fontosabb művei: *Móricz Zsigmond útja a forradalmakig* (Bp. 1960.); *Móricz Zsigmond* (kismonográfia) (Bp. 1971.) *Szabó Pál* (kismonográfia) (Bp. 1971.); *Nép és irodalom I-II.* (Tanulmányok, kritikák) (Bp. 1981.)

Lásd még: *Nyírmeggyes, Hodász.*

Irodalom:

Görömbei András: Czine Mihály. Pedagógiai Műhely, 1984. 2.

Király István: Czine Mihály küldetése. Alföld, 1989. 4.

Sárdi Béla: Czine Miska tanára voltam. In: Czine Mihály: Köszöntő és bibliográfia. Szerkesztette: Kovács Tiborné, Nyíregyháza, 1989.

Erdész Sándor
(Szob, 1929. július 20.)

Szobon látta meg a napvilágot, családja azonban mindkét ágon szabolcsi volt. Apja Szakolyban, anyja Nagykállóban született, de igazi pátriájuk Nyírcsászári lett. A 20-as években apja egy ideig a határőrségnél szolgált, így született ő véletlenül Szobon. A háború után újra Nyírcsászáriban telepedtek le.

Középiskolai tanulmányait Szatmárnémetiben kezdte, majd Nyíregyházán fejezte be. 1949-től a budapesti egyetem néprajz szakán tanult tovább. A diploma megszerzése után egy ideig a Néprajzi Múzeumban dolgozott, 1954-ben Jászberényben lett múzeumigazgató. A forradalom leverése után 6 hónapot töltött vizsgálati fogságban a Fő utcában. 1957 végén beosztott muzeológusként a nyíregyházi Jósza András Múzeumba került. A 70-es évek végén megszervezője és első igazgatója lett a Sóstói Múzeumfalunak. Onnan ment nyugdíjba 1989-ben. Vértbeli néprajzkutató, de munkássága nagyon sok irodalmi vonatkozást is tartalmaz.

Főbb művei: *Egy népi verselő Tiszavasváriból*. A nyíregyházi JAM Évkönyve. Budapest, 1961; *A „sárga kígyó” ballada Nyírbátorból*. A nyíregyházi JAM Évkönyve. Budapest, 1965; *A penyigei históriás ballada*. Ethn., 1966; *Ámi Lajos meséi I-III*. Budapest, 1968; *Nyírség*. Budapest, 1974; *A néprajz Móricz Zsigmond műveiben*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1979. 2.. *A Bessenyei György Emlékházról*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1981. 4. sz.; *Az archaikus eposz kérdései*. Folklor és Ethnográfia. Debrecen, 1986; *Ortutay Gyula nyírségi folklórkutatásai*. Folklor és tradíció. Nyíregyháza, 1987.

Irodalom:

Emlékkönyv a 60 éves Erdész Sándor tiszteletére.

A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve. Szerk. Németh Péter. Nyíregyháza, 1989.

Galambos Lajos

(Kótaj, 1929. október 14—Nyíregyháza, 1986. szeptember 14.)

Életének különösen két szakaszában került közelebbi kapcsolatba Nyíregyházával, gimnazista korában és utolsó éveiben, de egész pályája szoros szálakkal kötődött a szabolcsi megyeszékhelyhez.

1939 és 1947 között a nyíregyházi Királyi Katolikus Gimnázium tanulója volt. Nyolc éven át kisvonattal járt be szülőfalujából az iskolába. Diákkori emlékeit több művében is emlegette, legrésztesebben a *Hideg van tegnap óta* című regényében, amelynek egyes részletei ma már szinte várostörténeti jelentőségűek, mert az író diákkora óta olyan sokat változott Nyíregyháza is, hogy a rendkívül szuggesztíven ábrázolt helyszínek ennyire elevenen az idősebb nemzedék tudatán kívül már csak Galambos regényében élnek tovább.

Később íróként is gyakran megfordult Nyíregyházán. A hatvanas-hetvenes években a helyi író-olvasó találkozók, könyvheti rendezvények gyakori vendége, szereplője volt. Ilyen alkalmakkor rendszerint valamelyik helyi ihletésű elbeszélését olvasta fel. Ezek közül különösen emlékezetes az 1962-es könyvheti rendezvényen felolvasott, nyomtatásban addig még nem jelent *Jobb emberek vakációja* című novellája, amely már a helyszínen is élénk polémiát váltott ki a szerző és a szintén jelen lévő *Pándi Pál* között. A hosszú elbeszélés később lényegesen szelídebb változatban jelent meg, de még így is a korszak egyik legbátrabb hangú írása volt.

Galambos pályájának legsikeresebb periódusa a 60-as évek elejétől a 70-es évek elejéig tartott. Jelentősebb művei szinte mind ebben az évtizedben születtek (*Hideg van tegnap óta*, 1961; *Isten őszi csillaga*, 1962; *Keserű lapu*, 1963; *Mostohagyerekek*, 1963; *Zsilipek*, 1965; *Fekete kötés*, 1966; *Örök malom*, 1969; *Azok az álmok*, 1970; *Nyílj meg, ég!* 1971).

A 70-es évek közepén magánélete is, írói munkássága is súlyos válságba jutott. 1976-ban még megjelent *Diagnózis* című kötete, de már abban is sok volt az önisméltás. S utána kerek egy évtizeden át nem adták ki új művét. Betegsége annyira elhatalmasodott, hogy barátai is csak egyetlen reményt láttak a gyógyulására, ha kiszakad megszokott környezetéből. Megváltó menedékként a szülőföld kínálkozott. Kótaj, ahol a szülőházban még élt özvegy édesanyja, s Nyíregyháza, az ifjúkor városa, amely szeretettel fogadta a megtért fiút.

Így került vissza 1979-ben Galambos Lajos a szűkebb pátriába. Utolsó éveit felváltva Kótajban és Nyíregyházán töltötte. Nagyon szerette édesanyját, hosszú ideig azonban nem bírta a falusi csöndben. Nyíregyházán háromszobás lakást kapott, s a helyi napilap, a *Kelet-Magyarország* tiszteletbeli főmunkatársa lett. Nyilatkozataiban ezekben az években is mindig készülő nagy műről beszélt. Legfőbb vágya volt: „Méltón befejezni az életutat. Megírni az összefoglaló nagy regényt”, amelyhez „a szülőföld szaga kell, az itt élő emberek lelkének még mélyebb ismerete.”

Sajnos, ez az áhított nagy mű már nem született meg. 1986 őszén meghalt. Egyetlen, csonka életművet hagyott maga után, de néhány kisregénye, és egy vaskosabb kötetre való elbeszélése állni fogja az idő próbáját.

Sírja a nyíregyházi Északi temető díszsírhely-parcellájában, egykori lakása a Gádor Béla u. 24. sz. alatt található.

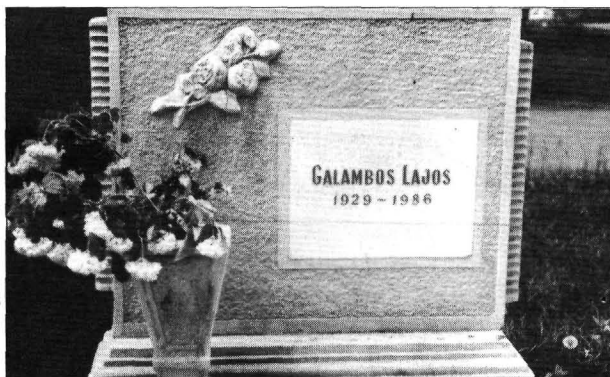
Lásd még: *Kótaj*

Irodalom:

Végh Antal: Búcsúszavak Galambos Lajos halálhírére. Élet és Irodalom. 1986. szeptember 19.

Balogh Géza: Elhunyt Galambos Lajos. Kelet-Magyarország. 1986. szeptember 16.

Jánosi Zoltán: „Innen jöttem és ide térek”. Pedagógiai Műhely. 1989. 4.sz.

Bánszki István

(Nyíregyháza, 1929. december 3.)

Szülvárosában, a Kossuth Gimnáziumban érettségizett, majd a budapesti egyetemen szerzett magyar-francia-történelem szakos tanári oklevelet. Hosszú ideig Nyíregyházán volt középiskolai tanár, majd szakfelügyelő. 1971-től húsz éven át a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Irodalmi Tanszékén dolgozott, 1992-ben az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium igazgatója lett.

Mint irodalomtörténész először inkább világirodalmi témák iránt érdeklődött. Főiskolai tanár korában kezdett Bessenyei munkásságával foglalkozni. A 70-es évek végétől számos tanulmánya és könyve jelent meg Bessenyeiről, s meghatározó szerepe volt a *Bessenyei Társaság* újjászervezésében, újraindulásában, amelynek 1987-től elnöke.

Fontosabb tanulmányai: *Bessenyei eredetisége az Ágis-kérdés tükrében* (Acta Nyíregyháziensis, 1979); *Bessenyei alakja az irodalomtudományban* (Pro memoria Bessenyei György. Nyíregyháza, 1982.) *Az európai magyarság eszméje Bessenyei és Kazinczy életművében* (Széphalom, 1986.) *Bessenyei életműve az Ágis tragédiától a Tarimenes utazásáig*. (Szellemi elődeink II. 1982.)

Önálló könyvek: *Bessenyei-tükör*, Nyíregyháza, 1982; *Így él köztünk Bessenyei György*, Nyíregyháza, 1986. *A Bessenyei Kör története*. Nyíregyháza, 1989.

Garai Gábor

(Budapest, 1929. január 27—Budapest, 1987. szeptember 9.)

Marconnay Tibor költő és *Garay Eta* szavalóművész gyermeke volt. Íróként anyja családi nevét használta. Szülei 1925-ben kötöttek házasságot, s ezután néhány évig Nyíregyházán éltek. Fiúk azonban már Budapesten születtek. De ha nem Nyíregyháza lett is a szülővárosa, felnőtt korában gyakran megfordult itt. A városhoz fűződő kapcsolatát erősítette később Váci Mihállyal kötött szoros barátsága.

Írásai 1948 óta jelentek meg, de csak az 50-es évek második felében, a *Táztánc* című antológiával vált országosan ismert költővé. Ezután egész sor verseskötete és tanulmánya látott napvilágot (*Emberi szertartás*, 1960; *Mediterrán ős*, 1962; *Artisták*, 1964; *Visszfény*, 1976; *Szélcsönd és újra szél*, 1978; *Jégkorszak után*, 1980; *Indián nyár*, 1981; *Doktor Valaki tévelygései*, 1988. Összegyűjtött verseit *A szenvedély évszakai* címmel adták ki.

A *Sóstón* című költeménye egy író-olvasó találkozó emlékéét őrzi, amelyben *Váci Mihály* és *Kiss Tamás* társaságában vett részt. A versben azonban a friss élmények mellett régi, gyermekkori emlékek is fel-felbukkannak:

*Rokoni táj ez, gyöngéd, ringató,
tünékeny párát illatoz a tó.
A gyermekkori emlék fénytelen
vetített kép az élő dűszleten*

.....
*Csíz füttyjeleit követi Mihály
Tamás hajlongva jár, botanizál,
én meg azt lesem, hogy áramlik át
rajtuk, rajtam s önmagán a világ,
hogy társul a táj, s ki benne lakik,
Szabolcs, Budapest — s mi hárman, amint
nyeljük a nyíri tavasz-ízt hamar
barátságunk újbórkortyaival.*

Irodalom:

„Én szőke városom” Nyíregyháza, 1971.

Csák Gyula

(Nyíregyháza, 1930. január 12.)

Nyíregyháza inkább csak anyakönyvi szülőhelye Csák Gyulának. Itt látta meg a napvilágot, de alig néhány hónapos korában egy Püspökladány környéki tanyára került édesanyja szüleihez. Csak katonaként, s később már mint író fordult meg néhányszor Nyíregyházán, igazán azonban csak *Váci Mihály* hatására kezdett érdeklődni szülővárosa iránt, akivel együtt dolgozott egy ideig az *Élet és Irodalom* szerkesztőségében.

Egy interjúban ő maga így beszélt erről: „Többször megfordultam ebben a városban. Író-olvasó találkozókon megismertem szellemi életét, kezdett kialakulni a szűkebb szülőföldhöz kötődés. Váci Mihály, akivel az *Élet és Irodalom*nál együtt dolgoztam, egyik forrása volt az én ügybuzgalmamnak. Ő fordított engem szülőhelyem, Szabolcs irányába.”

Ez a kötődés akkor mélyült el igazán, amikor 1983-ban a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház vállalkozott Csák Gyula *Az őszülés váratlan órája* című drámájának ősbemutatójára. A mű eleve a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács által meghirdetett drámapályázatra készült, eredetileg *Az út pora* volt a címe. E díjnyertes pályamű átdolgozott változata került végül bemutatásra 1983. április 30-án. A sikeres bemutató nemcsak az íróhoz hozta közelebb a szülővárosát, lényegében Nyíregyháza is csak ekkor fedezte fel a maga számára írófiát.

Csák Gyula mögött ekkor már jelentős írói pálya állott. Első írásai debreceni diákkorában jelentek meg, az egész ország azonban csak a *Mélytengeri áramlás* című, nagy vihart kiváltott, szociográfiai művének megjelenése után ismerte meg a nevét.

További fontosabb művei: *Két karácsony között*, 1966; *Ember a kövön*, 1969; *A tolvaj és a bírák*, 1974; *Örökzöld*, 1975; *A legnagyobb sűrűség közepe*, 1979; *Glemba*, 1981; *Közös magány*, 1983; *Érzelmek mély kútja*, 1984; *Szeplőtelen Kelemen*, 1986.

Irodalom:

Mester Attila: *Az őszülés váratlan órája*. Kelet-Magyarország, 1983. május 8.

Tóth László: Csák Gyula. Kelet-Magyarország, 1983. május 14.

Nagy István Attila: *A realizmus vonzásában*. Arcok és művek. Nyíregyháza, 1986.

Maróti Lajos

(Budapest, 1930. november 18—Budapest, 1982. július 14.)

Kacsaringós úton jutott el az irodalomig. Érettségi után egy évig szerzetes növendék volt, utána a budapesti egyetem matematika-fizika szakán szerzett diplomát. 1955 és 1961 között kutató fizikus lett, majd kiadói lektor és szerkesztő. Nyíregyházára az induló Móricz Zsigmond Színház fődramaturgjaként került. 1982 szeptemberében a színház *Hőhullám* című darabját is bemutatta. Ezt azonban a szerző már nem érte meg. Súlyos betegség következtében, 52 éves korában halt meg.

Fontosabb művei: *Villódzó fények énekelnek*, 1959; *Kettős kötésben*, 1965; *A kolostor*, 1968; *Hippi akvárium*, 1970; *A múltó idő nyomában*, 1971; *Az állam*, 1980; *A parnasszus horizontja*, 1986.

Irodalom:

(k. b.): Meghalt Maróti Lajos. Magyar Nemzet, 1982. július 15.

Nagy István Attila: Maróti Lajos: Hőhullám. Kelet-Magyarország, 1982. szeptember 30.

Baraksó Erzsébet: Színházunk vendégjátéka elé. Kelet-Magyarország, 1982. december 5.

Szendrei József

(Tiszaluc, 1931. március 19—Mátészalka, 1975. október 6.)

Autodidaktaként jutott el a magasabb műveltséghez. Fiatalon lett újságíró. Többek között a *Népszava*, a *Népszabadság*, a *Fejér Megyei Hírlap* és az *Észak-Magyarország* szerkesztőségében dolgozott. Utolsó éveiben a *Kelet-Magyarország* munkatársa volt.

Mátészalkán élt, onnan járt be Nyíregyházára, a szerkesztőségbe. Riportjaiban elsősorban a „szatmári végek” életét, hétköznapjait mutatta be. S közben a Tarpán megjelenő *Esze Tamás Népe* című újságot is szerkesztette.

Újságírói tevékenysége mellett regényt és szociográfiát is írt. Legsikeresebb műve, a *Lesz még gyümölcs a fán* című regénye 1958-ban jelent meg. Helvéciáról írt társadalomrajza *Koldusok paradicsoma* címmel látott napvilágot.

Fiatalon, 44 éves korában hunyt el.

Irodalom:

(P. G.) Elhunyt Szendrei József újságíró-író. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1975. 4. sz.

Miska János

(Nyírbéltek, 1932. január 20.)

Tanulmányait a budapesti egyetemen kezdte. 1956 nyarán és őszén — újságírógyakornokként — néhány hónapot Nyíregyházán töltött a *Néplap* szerkesztőségében. A város és a megye irodalmi és kulturális életével kapcsolatos, színesen megírt cikkei a rövid idő alatt is feltűnést keltettek. A forradalom leverése után elhagyta az országot, és Kanadában telepedett le. A hamiltoni és torontói egyetemen fejezte be tanulmányait, könyvtárosi diplomát szerzett. A hatvanas évek közepe óta több nagy kanadai könyvtárban dolgozott. 1983-tól Ottawában könyvtárigazgató.

Közben szépirodalmi munkásságát is folytatta. A Kanadai Magyar Írók Szövetségének alapító elnöke. 1982-től Calgaryben társszerkesztője volt a *Nyugati Magyarorságnak*. Kétnyelvű író. Magyarul elbeszéléseket és irodalmi tanulmányokat, esszéket, angolul könyvtártudományi és bibliográfiai munkákat ír. Fordítói tevékenységet is folytat, mégpedig ezt is mindkét irányban. Magyarból angolra és angoltól magyar nyelvre fordít.

Fontosabb művei: *Egy bögre tej* (München-Ottawa, 1969); *A magunk portáján* (Lethbridge, 1974); *Kanadából szeretettel* (Ottawa, 1989).

Irodalom:

Borbándi Gyula: Nyugati magyar irodalmi lexikon, Bp. 1992.

Burget Lajos

(Miskolc, 1932. november 8.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Fráter György Gimnáziumban végezte. Utána a debreceni egyetem hallgatója volt. Újságírói pályáját a *Hajdú-Bihari Naplónál* kezdte. Onnan került Nyíregyházára 1967-ben, ahol több mint húsz éven át a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében dolgozott.

1989-ben *Határ-Szél* címmel független megyei hetilapot indított. Nyugdíjba vonulása óta az *Amerika Hangja* magyarországi tudósítója.

Önálló művei: *Hogyan viselkedjünk?* Móra Kiadó, Bp. 1959, 1962 (Társszerző: Kovácsvölgyi Sándor); *Politikai Kislexikon*, Ifjúsági Kiadó, Bp. 1966; *Szabolcs-Szatmári Képeskönyv*, Corvina, 1988. Több, a megye tájegységeit bemutató videófilm forgatókönyvét írta, s e filmeket maga is rendezte (*Szatmár*, 1986; *Bereg*, 1986; *Nyírség*, 1987; *Rétköz*, 1987; *A megye folyói*, 1987; *Öngöl*, 1991; *Isten hozta Nyíregyházán*).

Seres Ernő

(Nagykálló, 1933. január 17.)

Iskolái elvégzése után sok mindennel próbálkozott. Végül az újságírásnál kötött ki. Harminc éven át dolgozott a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében. A publicisztikának minden ágát művelte, de különösen humoreszkjeivel hívta fel magára az olvasók figyelmét.

Humoros-szatirikus írásaiban egy csetlő-botló, esetlen és naiv kisember személyében érdekes állandó figurát teremtett Seres Ernő, akit kinevetünk és sajnálunk is egyszerre, s akiben egy kicsit mindig magunkra is ismerünk. E szellemesen fanyar karcolatokból állt össze a szerző *Stohanek, a palimadár* című kötete (Nyíregyháza, 1992. Gold Ász Könyvek 2.)

Páskándi Géza

(Szatmárhegy, 1933. május 18.)

A Szatmárnémeti közelében található Szatmárhegyen született, de 1974-ben történt áttelepülése óta szorosan kötődik Szabolcs-Szatmárhoz és Nyíregyházához is, ahogy mondja, „édes szülőföldje ideáti részéhez”. „A megyém egyik része odaát van, a másik itt. Így végülis szűkebb pátriámban vagyok, ha Nyíregyházára jövök” — mondta egyik itteni színházi bemutatója alkalmával. Író-olvasó találkozók, konferenciák és más rendezvényeken már korábban is járt Nyíregyházán, az első színházi találkozására a nyíregyházi közönséggel 1987. február 14-én, *Lélekkharang* című történelmi drámájának ősbemutatóján került sor. Minden bizonnyal kedvezőek lehettek itteni tapasztalatai, s a színház is örült, hogy ilyen rangos írórt sikerült „házi szerzőnek” megnyernie, mert a következő évad nyitóelőadása ismét Páskándi-ősbemutató volt: *Éljen a színház!*

1992-ben újabb folytatása lett a gyümölcsöző kapcsolatnak. A *Szent László-év* alkalmából a megye önkormányzata Páskándi Gézát kérte fel a nagy királyról szóló színdarab megírására. Az író örömet vállalt a feladatot, annál is inkább, mert a rendelés beleillett régi terveibe. Az *Erdélyi triptichon* után ugyanis szerette volna megírni az Árpád-házi triptichont is. Ennek két darabja már a hetvenes, nyolcvanas években elkészült (*Könyves Kálmán király*, *Vak Béla király*) ezt tette teljessé, triológivá az „édes szülőföldje itteni felének” rendelésére elkészített *László szent király*, amely 1992-ben Nyíregyházán nyomtatásban is megjelent.

Más fontosabb művei: *Piros madár*, 1956; *A tűfoka*, 1972; *Tornyot választok*, 1973; *Vendégség*, 1973; *A papírrepülő eltérítése*, 1976; *A sárikás anyós*, 1979; *Erdélyi triptichon*, 1984; *Lélekkharang — Vadorzó — Tükörkereszt*, 1987.

Irodalom:

Csizner Ildikó: Libényi titka. A *Lélekkharang* Nyíregyházán. Új Tükör, 1987. február 20.

Karádi Zsolt: Lenni vagy nem lenni... Páskándi ősbemutató Nyíregyházán. Kelet-Magyarország, 1988. október 15.

Pál György

(Nagykálló, 1933. október 10.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán és Nagykállóban végezte. A debreceni egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. 1958-tól 62-ig a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban tanított. 1962-ben került az akkor induló Tanárképző Főiskola magyar irodalmi tanszékére. 1980 óta ugyanott tanszékvezető.

Fő kutatási területe Illyés Gyula munkássága és a kárpátaljai magyar irodalom.

Fontosabb tanulmányai: *A fiatal Illyés világa*. Alföld, 1973. 10.sz. *A fiatal Illyés világa*. Főiskolai Tudományos Közlemények, 1973. *Kovács Vilmos (1927-1977)*. Szabolcs-Szatmári-Szemle, 1978. 1. *Balla László két regénye*. Főiskolai Tudományos Közlemények, 1985. *Balla László 60 éves*. Kelet-Magyarország, 1987. július 25. *Lőrinczy György*. Szellemi elődeink II. Nyíregyháza, 1990.

Önálló kötetben megjelent műve: *A magyar irodalom Kárpátalján*. Nyíregyháza, 1991.

Végh Antal

(Jánkmajtis, 1933. október 14.)

Középiskolai tanulmányait Szatmárnémetiben kezdte, majd a Debreceni Református Kollégiumban fejezte be. Egerben szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Tanított Gáborjánban, Újfehértón és a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban.

Első írásai nyíregyházi helyi lapokban és antológiákban jelentek meg, de hamarosan a *Kortárs* is közölte novelláit. 1962-ben költözött Budapestre. 1968-ban a *Valóságban* megjelent *Állóvíz* című szociográfikus műve tette egycsapásra országosan ismertté a nevét. Bizonyára előbb is és utóbb is született ennél már jobb írás ebben a műfajban, de olyan, amelyik ekkora vihart váltott volna ki, aligha. Különösen akkor dagadt ez országossá, amikor a megsértődött megyei pártvezetés ellencikksorozatát íratott a nyíregyházi napilapban. A cikk szerzője Végh Antal állításaival szemben idillikus képet igyekezett festeni a „limbes-lombos” Penészlekről. Ez azonban nemhogy megnyugtatta volna a kedélyeket, még csak fokozta a felgerjedt indulatokat.

Az *Állóvíz-vita* folytatása lett aztán *Darvas József* mindenben Végh Antalt igazoló tanulmánya a *Kortársban*, majd *A térképen nem található* című drámája, amelynek miskolci bemutatója után az 1945 utáni korszak legnagyobb és legszenvedélyesebb irodalmi és politikai vitája bontakozott ki, amelyet a köztudat — nem alaptalanul — az írók és funkcionáriusok polémiajaként tart számon.

Fontosabb kötetei: *Kékszemű élet*, 1963; *Korai szivárvány*, 1963; *Nyugtalan homok*, 1965; *Aranyalma*, 1971; *Erdőháton, Nyíren*, 1972; *Miért beteg a magyar futball?* 1974; *A leltár*, 1977; *Nyugati utakon*, 1980; *Gyógyíthatatlan*, 1986; *Könyörtelenül*, 1986; *Az utolsó konzilium*, 1987; *De mi lesz a harangokkal?* 1988; *Ölbeülni? Dorombolni?* 1992.

Lásd még: *Jánkmajtis, Újfehértó*.

Irodalom:

Kun István: Szociográfia hiányérzettel.

Végh Antal: A mennyországtól napkeletre. Kelet-Magyarország, 1965. július 25.

Angyal Sándor: Végh Antal. Kelet-Magyarország, 1984. február 25.

Gáspári László: Végh Antal: Aranyalma. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1972. 1.

Csermely Tibor

(Berettyóújfalu, 1934. február 2.)

1952-ben érettségizett a Debreceni Református Kollégium gimnáziumában. Az egri pedagógiai főiskolán általános iskolai tanári, később a budapesti egyetemen középiskolai tanári oklevelet szerzett. Pályáját Nyírbogdányban kezdte. 1963-ban került Nyíregyházára. Előbb a megyei könyvtárban, később különböző pedagógiai intézményekben töltött be vezető beosztást. Hosszú időn át tartott órákat a Tanárképző Főiskolán, 1993 óta a nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán tanít irodalmat. 1994-ben a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye katolikus iskolai főhatóságának igazgatója lett.

Fontosabb művei: *József Attila és az olvasómozgalom*. Nyíregyháza, 1964. *Szeretni és érteni az irodalmat* (Módszertani segédanyag a szabolcsi olvasótáborok részére) Nyíregyháza, 1981; *Hitvalló irodalom*. Nyíregyháza, 1993; *A törvény dicsérete* a 119. zsoltár. Nyíregyháza, 1994.

Moldova György
(Budapest, 1934. március 12.)

Érettségi után a Színház- és Filmművészeti Főiskola dramaturgiai tanszakán tanult. Írói pályáját sikeres, egyéni hangú novellákkal kezdte, de aztán a történelem az ő életébe is beleszólt. 1957 után néhány évig fizikai munkásként dolgozott. Első regénye, a *Sötét angyal* 1964-ben jelent meg. Ennek írása közben jött Nyíregyházára, ahol segédmunkásként dolgozott a SZÁÉV-nél. Ekkor már nem elsősorban a korábbi külső kényszer volt elhatározásának igazi oka, hanem az írói élményszerzés szándéka. Mindig is hangoztatta, hogy csak arról tud igazán írni, amit belülről is ismer. Egy interjúban így vallott erről: „A *Sötét angyal* című regényemre készültem. A főhős sorsában voltak olyan fordulatok, amelyeket én nem ismertem. Ezért úgy gondoltam, hogy tapasztalatokat kell szereznem. A főhős — *Válent Csaba* — fizikai munkára kerül. Olyan munkásszálláson lakik, ahol nyolcvanan, százan vannak összezsúfolva. Az ország szélére képzeltem a várost, ezért jöttem a Nyíregyházára... A munkásszálló az almatároló területén volt. Egy óvodát építettünk tanácsi megrendelésre, keményen dolgoztam három és fél hónapig. Megéltém, amit a főhősömnek szántam.”

A *Sötét angyalban*, *Válent Csaba* sorsában nem nehéz felismerni az említett helyszíneket, az itteni tapasztalatokat.

Moldova később is többször megfordult Nyíregyházán, s nem csak író-olvasó találkozók alkalmával. Művei közül különösen az *Égi szekér*ben emlegeti gyakran városunkat. Nem véletlen, hiszen ez a szociográfiája főként a növényvédő pilóták életéről, tevékenységéről szól, mert köztudott, hogy a mezőgazdasági repülőképzés hosszú időn át Nyíregyházán, az itteni Mezőgazdasági Főiskola irányításával folyt.

Fontosabb művei: *Gázlámpák alatt*. 1966; *Magányos pavilon*. 1966; *Malom a pokolban*. 1968; *Az elbocsátott légió*. 1969; *Tisztelet Komlónak*. 1971; *A Szent Imre- induló*. 1975; *Akit a mozdony füstje megcsapott*. 1977; *Magyar atom*. 1978; *A szent tehén*. 1980; *Égi szekér*. 1982; *A pénz szaga*. 1986; *Bűn az élet*. 1988.

Irodalom:

Nagy István Attila: Moldova György. Kelet-Magyarország, 1989. november 18.

Csorba Sándor

(Szemere, 1934. március 27.)

A sárospataki Református Kollégiumban érettségizett, a budapesti egyetemen szerzett magyar-angol szakos tanári oklevelet. Nevelői pályáját a nyíregyházi Kölcsey Gimnáziumban kezdte, s ez irodalomtörténeti munkássága szempontjából is meghatározó lett. Fő kutatási területe Kölcsey és kora. 1973-tól a Bessenyei György Tanárképző Főiskola tanára, 1987-től kandidátus.

Fontosabb művei: *Kölcsey és Debrecen*, 1982; *Szemere Bertalan neveltetése és pályakezdése*, 1984; *Kölcsey és Szatmár megye*, 1988; *Szatmár megyei tisztségviselők levelei Kölcseyhez*, 1990; *A Kölcsey-család genealógiája és címere*. (Társ szerző: Nyakas Mihály), 1993.

Irodalom:

Praznovszky Mihály: A táj vonzásában. It. 1992. 3.

Baranyi Ferenc: Két forrásgyűjtemény Kölcsey életrajzához. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1991. 1.

Tóth Béla: Cs. S.: Kölcsey és Debrecen. Alföld, 1985. 4.

Kerényi Ferenc: Kölcseyről Kölcseyről. It. 1985. 4.

Futaky László

(Nyírcsaholy, 1934. április 29.)

A debreceni egyetemen tanári, a budapesti egyetemen könyvtárosi oklevelet szerzett. 1960-tól a Jósa András Múzeum munkatársa volt, 1971-től a Móricz Zsigmond Könyvtár igazgatóhelyettese. 1974-től húsz éven át a megyei *Könyvtári Híradó* szerkesztője, 1989-től a Szabolcs-Szatmári Szemle olvasószerkesztője.

Pályájának elején versei is jelentek meg, később azonban inkább a recenzió, a kritika lett a fő műfaja, de sok könyvtártudományi, művelődéspolitikai írása is megjelent a szakfolyóiratokban (*Könyvtáros*, *Könyvvilág*, *Pedagógiai Műhely* stb).

Önálló kötete: *Könyvespolc* (recenziók és kritikák). Nyíregyháza, 1985.

Lásd még: *Nyírcsaholy*

Irodalom:

Szabolcs-Szatmár-Bereg Kortárs íróinak kislexikona. Nyíregyháza, 1991.

Nagy Károly

(Nyíregyháza, 1934. május 24.)

Szülővárosában szerzett tanítói oklevelet 1953-ban. Utána tanyai iskolákban kezdett tanítani, mint tíz évvel korábban *Váci Mihály*. 1956-ban, a forradalom elbukása után Nyugatra menekült, s az Egyesült Államokban telepedett le. Különböző egyetemeken pszichológiai és szociológiai tanulmányokat folytatott. 1965 óta maga is egyetemi tanár. Egyik alapítója és irányítója az amerikai Bessenyei Körnek, s kezdeményezője annak a mozgalomnak, amelyből az Anyanyelvi Konferenciák sorozata kinőtt.

Fő érdeklődési köre a magyar nyelv és kultúra külföldi fenntartása, a világban szétszórt magyarok közötti kapcsolatok ügye. Tanulmányai, esszéi, cikkei főleg az *Új Látóhatárban*, az *Irodalmi Újságban*, a *Nyugati Magyarságban* jelentek meg. Szerkesztette *Bibó István* válogatott tanulmányainak 1991-ben megjelent angol nyelvű amerikai kiadását.

Főbb művei: *Magyar szigetvilágban ma és holnap*. Püski, New York 1984. *Szigetmagyarország és szolidaritás*. Corvin Kiadó, Montreál, 1988.

Irodalom:

Borbándi Gyula: *Nyugati magyar irodalmi lexikon és bibliográfia*. Hittel, Bp. 1992.

Bényei József

(Tiszaladány, 1934. július 7.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, a Kossuth Gimnáziumban végezte, majd a debreceni egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Volt könyvtáros, népművelő, újságíró és színházigazgató, végül a *Hajdú-Bihari Napló* főszerkesztője.

Diákkorától írt verseket. Elő kötete 1969-ben jelent meg *Sugárverésben* címmel. Ezt azóta újabb versgyűjtemények követték (*A hétköznapok megtalálnak*, 1975; *Hajnali lovak*, 1984; *A halott meggyfa*, 1991; *A kalapos király búcsúja*, 1994.)

A költői és publicisztikai tevékenység mellett jelentős irodalomtörténeti, bibliográfiai és szerkesztői kutatómunkát is végzett. 1973-ban *Válasz-reportóriumot* állított össze, majd Debrecen- és Csokonai-antológiát szerkesztett. (*Egyet lép az ősi város, Csokonai koszorúja*). Ezt követte a *Magyar költők Veres Péterről és Tompa Mihályról* című versgyűjtemény, majd a *Rigmusköltészet az ötvenes években* című kiadvány. Ilyen irányú munkásságának figyelemre méltó teljesítménye a *Koszorú* című antológia - sorozat, amelynek eddig hat kötete jelent meg Nyíregyházán (*Krúdy Gyula, Móricz Zsigmond, Kölcsey Ferenc, Szabó Lőrinc, Váci Mihály és Ratkó József a magyar költészetben*).

1984-ben érdekes könyvet írt *Magyar írók pereit* címmel.

Irodalom:

Katona Béla: *Sugárverésben*. Alföld, 1969. 10.

Kisebb hazám: Szabolcs-Szatmári irodalmi olvasókönyv. Nyíregyháza, 1987.

Nagy István Attila: Bényei József. Arcok és művek, Nyíregyháza, 1986.

H. Barta Lajos
(Harta, 1935. január 22.)

Érettségi után egy ideig szakmunkásként dolgozott, majd újságíró lett. Először különböző üzemi lapoknál tevékenykedett, 1964-ben került a *Magyar Nemzet* szerkesztőségébe. Elbeszélései és riportjai önálló kötetekben is megjelentek. Legnagyobb sikerét egy nyíregyházi témájú írásával érte el.

Előbb riportot, majd *Kiáltás* címmel érdekes dokumentum-drámát, vagy ahogyan nevezi, „oratóriumot” írt egy nyíregyházi család tragédiájáról. Művét a Katona József Színház mutatta be 1967 márciusában Budapesten, majd néhány hónappal később Nyíregyházán is. A dráma, amely egyetlen hatalmas monológ, kötetben is megjelent. (Magvető Kiadó, Bp. 1967.)

Más művei: *Munkásarcok*, 1961; *Emberöltő*, 1969; *Magánnyomozások*, 1984; *Beszélgetés a fagylaltmérgezőkkel*, 1986; *Boszorkányhalál*, 1986.

Irodalom:

Kopka János: Szabolcsi „Kiáltás”. Kelet-Magyarország, 1967. március 26.

Sziládi János: Egy dráma születésnapja. Magyar Nemzet, 1977. március 20.

Kertész László

(Nyíregyháza, 1935. január 26—Hajdúböszörmény, 1971. június 14.)

Nyíregyházi gyermekkoráról keveset tudunk. Egy rövid önéletrajzából az derül ki, hogy a társadalom mélyrétegeiből jött, s ez későbbi tájékozódását is alapvetően meghatározta. Irodalmunk népi vonulatához csatlakozott, a valamivel idősebb kortársak közül leginkább *Váci Mihállyal* rokonítható. „Testvérei az akácok, szívósok, mint e puszta népe ...” - írja egyik versében.

Korán elkerült szülőföldjéről. Középiskolai tanulmányait már Hajdúböszörményben végezte, s debreceni egyetemi tanulmányai után magyar-történelem szakos tanárként oda tért vissza tanítani.

Első versei az 1960-as években az *Alföldben* jelentek meg. A folyóirat-publikációk mellett 1967-ben szerepelt az *Alföld* című antológiában is. A kritika kezdettől fogva igen kedvezően fogadta. Első kötetei a 70-es évek elején láttak napvilágot (*Fák és agancsok*, 1970; *Egyszer még*, 1974). Sajnos, az utóbbi már posztumusként került az olvasók kezébe, mert 1971-ben, 36 éves korában váratlanul meghalt.

Irodalom:

Futaky László: Kertész László: Fák és agancsok. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1971. 3.

Futaky László: Kertész László: Egyszer még. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1975. 1.

Rózsa András

(Budapest, 1935. október 22.)

A fővárosban született, de gyermek- és ifjúkorának eszmélkedő éveit Szabolcsban töltötte. Egy nyírségi tanyán nevelkedett, általános iskolába Kemeceán járt, középiskolai tanulmányait — kollégistaként — a nyíregyházi Kossuth Gimnáziumban végezte. Érettségi után a debreceni egyetem bölcsészeti karának hallgatója lett. Magyar-történelem szakos tanári diplomával egy ideig könyvtáros volt Debrecenben, majd újságíró lett Dunaújvárosban. 1968-ban került Budapestre, ahol hosszú ideig a *Népsport* szerkesztőségében dolgozott.

Diákkora óta írt verseket. A *Költők egymás között* (1969) című antológiában *Zelk Zoltán* mutatta be költészetét. Önálló verseskötete 1974-ben jelent meg *Fekete sárkány* címmel. A futball világról írt nagy sikerű könyve, a *Fociológia* 1981-ben látott napvilágot.

A 80-as években a *Tájékoztatási Hivatal* munkatársa volt, a rendszerváltozás óta — elnöki tanácsadóként — a *Köztársasági Elnöki Hivatalban* dolgozik.

Irodalom:

Kisebbszám. Szabolcs-Szatmári irodalmi olvasókönyv. Nyíregyháza, 1987.

Lázár Ervin

(Budapest, 1936. május 5.)

Szekszárdon érettségizett 1954-ben, majd a budapesti egyetemen szerzett magyar szakos tanári oklevelet. Már közben újságíró lett, s 1956 nyarán, őszén gyakornokként néhány hónapot Nyíregyházán töltött a *Néplap* szerkesztőségében. Itt-tartózkodását később is szívesen emlegette. Különösen *Sipkay Barna* volt rá nagy hatással, akit első mesterének tekintett. Több, mint tíz évvel később így emlékezett vissza erre: „... nem egykönnyen találtam meg a helyem a számomra új munkakörben, új kollektívában. Valami fix pontra lett volna szükségem, ami mértékességül szolgál, amibe megkapaszkodhatom. — Ezt a fix pontot Sipkay Barnában találtam meg. Példamutató szerénysége, minden cselekedetén átragyogó egyszerű embersége megragadott — néhány tanácsát még ma is féltve őrzöm, az újságírói mesterség alapszabályának tartom.” (*Élet és Irodalom*, 1967. április 8.)

1958-tól 1965-ig Pécsen volt újságíró, utána az *Élet és Irodalom* munkatársa. Az utóbbi években a *Hitel* egyik szerkesztője.

Fontosabb művei: *Csonkacsütörtök*, 1966; *Egy lapát szén Nellikének*, 1969; *Buddha szomorú*, 1973; *A Masoko köztársaság*, 1981. Számos gyermekkönyve is napvilágot látott.

Irodalom:

Fábián László: *Buddha szomorú* — Lázár Ervin írásai. Magyar Nemzet, 1974. december 1.
Sipkay Barna Emlékkönyv. Nyíregyháza, 1988.

Ratkó József

(Budapest, 1936. augusztus 9—Debrecen, 1989. szeptember 13.)

Gyermekkorának nagy részét állami gondozottként különböző gyermekotthonokban és nevelőszülőknél töltötte. Jellemző adat, hogy iskoláit tíz helyen végezte. A tiszadobi gyermekvárosból került Nyíregyházára középiskolába. Először az akkoriban indult Építőipari Technikumban helyezték el. Tanárai azonban, szerencsére, időben felismerték más irányú érdeklődését, s átirányították a Kossuth Gimnáziumba. Itt végre megfelelő szellemi környezetbe került, amely elősegítette korán jelentkező költői tehetségének kibontakozását. Első versei a *Szabolcs-Szatmári Néplapban* jelentek meg, illetve a *Nyíregyházi Rádióban* hangzottak el.

Érettségi után egy ideig a szegedi egyetem magyar-olasz szakos hallgatója volt, 1958-ban azonban félbe kellett szakítania tanulmányait. Egy ideig könyvelőként dolgozott, majd visszatért Szabolcsba, s előbb a berkeszi gyermekotthonban nevelősködött, majd Nyíregyházán lett újságíró a *Kelet-Magyarország* című lapnál. Végül — egészen haláláig — a járási könyvtár vezetője volt Nagykállóban. Mindvégig vidéken maradt, „fogadott szülőföldjén”, de ez sohasem vált hátrányára. Nemzedéke, az ún. „hetek” legjobbjai között tartották számon.

A helyi lapokon kívül versei főként az *Új Írásban*, az *Alföldben* és a *Tiszatájban* jelentek meg.

Művei: *Félelem nélkül*, 1966; *Fegyvertelenül*, 1968; *Egy kenyéren*, 1970; *Törvénytelen halottaim*, 1975; *Gyerekhelmi*, 1980; *Félkenyér csillag*, 1984; *A kő alól*, 1987. *Segítsd a királyt!* című drámáját 1985. január 12-én mutatta be a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház. A kritikusok véleménye szerint ez volt az év legjobb színpadi alkotása, így 1985-ben Ratkó József nyerte el a Szép Ernő-díjat. Korábban József Attila- és SZOT-díjat is kapott.

Utolsó éveiben folyóiratot szeretett volna indítani, az elmergesedett *Mozgó Világ-* és *Tiszatáj-vita* idején azonban a Tájékoztatási Hivatal mereven elzárkózott minden új irodalmi lap engedélyezésétől. Ezért Ratkó néhány barátjával (*Antal István*, *Nagy András László*, *Görömbei András*) *Hangsúly* címmel havonta jelentkező rádióműsort, élő újságot szervezett, amelynek nyilvános nyíregyházi felvételei a legtöbbször igazi irodalmi csemegét jelentettek.

Görömbei András kiválása, majd Ratkó halála után a *Hangsúly* megszűnt, egykori alapítói és munkatársai azonban alapítványt hoztak létre, s ennek kuratóriuma *Ratkó-díj* odaítéléséről dönt. A díjat első alkalommal *Balázs József* vehette át.

Lásd még: *Tiszadob, Nagykálló.*

Irodalom:

- Kiss Ferenc: Ratkó József: Félelem nélkül. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1966. 1.
Görömbei András: Ratkó József: Törvénytelen halottaim. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1976. 1.
Márkus Béla: Ratkó József: Segítsd a királyt! Szabolcs-Szatmári Szemle 1985. 1.
Nagy István Attila: Ratkó József: Arcok és művek. Nyíregyháza, 1986.
Kondor Jenő: A félelem és a remény költészete. Nagykálló, 1993.

A Hangsúly mikrofonja előtt. Középen Ratkó József, balról Léner Péter, a Móricz Zsigmond Színház igazgatója, jobbról Nagy András László rendező

Tasnádi Attila

(Nyíregyháza, 1937. október 31.)

A budapesti egyetem magyar-könyvtáros szakán szerzett oklevelet 1962-ben. Már hallgató korában jelentek meg írásai különböző folyóiratokban. Tanulmányainak befejezése után a *Kortárs* belső munkatársa lett. Mint szerkesztő és kritikus írásaiban főként a fiatal magyar költészet problémáival foglalkozott.

Az utóbbi időben csak ritkán szólal meg. Inkább csak a napi sajtóban találkozhatunk nevével.

Szülővárosával nincs érzékelhető kapcsolata.

Gabulya Pál

(Nyíregyháza, 1938. augusztus 2.)

Érettségi után a debreceni egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Tanulmányai befejezése után visszakertült szülővárosába, ahol különböző középiskolákban tanított. Jelenleg a Bánki Donát Szakközépiskola tanára.

Publikálni későn kezdett, s eleinte akkor is csak műfordításokat. Diákkora óta szenvedélyesen érdeklődött a cseh irodalom és a cseh nyelv iránt. Első fordításait a *Szabolcs-Szatmári Szemle* mutatta be. Országosan azonban csak akkor figyeltek fel rá, amikor 1983-ban a szegedi *Tiszatáj* közölt egy nagyobb válogatást cseh versfordításaiból.

Ekkor mindjárt kiadói megbízást kapott. Így lett társszerzője a *Frantisek Halas versei* című kötetnek, amely 1988-ban jelent meg az Európa Kiadó gondozásában.

Halason kívül *Josef Rybák*, *Ivan Skala*, *Jiri Taufer*, *Jan Pilar* és *Miroslav Holub* verseit fordította (*Napjaink*, *Nagyvilág*, *Szabolcs-Szatmári Szemle*). Újabbán saját versekkel is szerepelt egy antológiában (*Gondjainkra bízva*, Nyíregyháza, 1991.)

Mester Attila

(Nyíregyháza, 1938. október 13—Nyíregyháza, 1985. szeptember 17.)

Iskolai tanulmányait szülővárosában végezte, a Kossuth Gimnáziumban érettségizett 1957-ben. Ezután népművelőként dolgozott Mátészalkán, Nagykállóban és Nyíregyházán. Közben előbb a debreceni Tanítóképzőben szerzett népművelő-könyvtáros oklevelet, majd a Színház és Filmművészeti Főiskola színházelméleti szakán diplomát. 1983-ban újságíró lett, a *Kelet-Magyarország* munkatársa. Mint ilyen elsősorban színházi tudósításaival, riportjaival szerzett jó nevet magának.

Diákkora óta jelentek meg versei. A helyi lapok mellett főként az *Alföld*, az *Élet és Irodalom*, az *Új Írás* és az *Új Aurora* közölte írásait. Több költői antológiában is szerepelt (*Hogy a virág megmaradjon*, 1979; *Holdrajzóra*, 1983; *Tájak és ízek*, 1984; *Kisebb hazám*, 1987).

Önálló kötetei: *Hangulatjelentés*, 1982; *Kínjaiddal váltod meg a világot*, 1989; *Matyó király koronája*, 1992).

Sajnos, a két utóbbi kötet már posztumuszként jelent meg. 47 éves korában halt meg.

Lásd még: *Mátészalka, Nagykálló*

Irodalom:

Bényei József: Tiszta szavú jelentés. Kelet-Magyarország, 1982. július 10.

Angyal János: A költészet hatásának titka. Mester Attila gyermekversei elé — felnőtteknek. Kelet-Magyarország, 1981. január 11.

Meghalt Mester Attila. Kelet-Magyarország, 1985. szeptember 18.

Karádi Zsolt: Attila. Kelet-Magyarország, 1989. június 24.

Takács Péter

(Büdszentmihály, 1941. március 2.)

A korábban Tiszabüd és Szentmihály településekből egyesült Büdszentmihály 1950-ben Tiszavasvárra változtatta nevét.

Takács Péter az általános iskolát szülőfalujában, a gimnáziumot Tiszalökön végezte. Utána a debreceni egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Néhány évig a nyírbátori gimnáziumban tanított, majd a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának munkatársa lett. 1971 és 1989 között a Bessenyei György Tanárképző Főiskola tanára volt, 1989-től a debreceni egyetem oktatója, s 1990-től Nyíregyháza egyik országgyűlési képviselője.

A szűkebb szakma ma már elsősorban történészként tartja számon. Pályája elején azonban legalább annyira irodalmárnak indult, mint historikusnak. Első tanulmányai *Adyról*, *Illyés Gyuláról*, *Koós Károlyról*, *Galgóczi Erzsébetről* és *Pilinszky Jánosról* jelentek meg, s ha később megszapordtak és munkásságában a történelmi dolgozatok, az irodalmi érdeklődés mindmáig rendkívül jelentős szerepet játszik publikációs tevékenységében.

Fontosabb tanulmányai: *A Himnusz előzményei a magyar hazafias költészetben*. Tanulmányok Kölcseyről. Nyíregyháza, 1974. *Vasvári Pál*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1976. 3. *Kölcsey Ferenc levelezése Kende Zsigmonddal*. PIM. Bp. 1983. *Akart-e Kölcsey alispán lenni?* Irodalomtörténet, 1984. *Széchenyi István Szabolcs megyében*. Szabolcs-Szatmári Szemle. 1984. 3. *Deák és Kölcsey liberalizmusa*. Zalaegerszeg, 1976. *Kölcsey és Szatmár megye* (társszerző), Nyíregyháza, 1988. *Források Vasvári Pál életéhez* (társszerző), Tiszavasvári, 1989.

Kandidátusi disszertációját 1991-ben *Deák Ferencről* írta.

Kun István

(Mezőtúr, 1941. április 2.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, a Kossuth Gimnáziumban végezte. Érettségi után az ELTE Állam és Jogtudományi Karán szerzett diplomát 1964-ben. Utána visszakerült Nyíregyházára, ahol újságíróként dolgozott a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében. 1971-ben téveszelnök lett, 1977-től rokkantnyugdíjas.

Verseket diákkorától írt, később inkább novellái jelentek meg újságokban és folyóiratokban. Az *Élet és Irodalomban* napvilágot látott bátor hangú szociográfiai írásai országos feltűnést keltettek a 80-as években. 1984-ben *Joka* címmel jelent meg regénye.

Lásd még: *Székely*.

Németh Péter

(Zalaegerszeg, 1941. május 2.)

Középiskolai tanulmányait Siúmegyen végezte, utána a budapesti egyetem történelem-régészet szakán szerzett oklevelet. Rövid ideig a veszprémi múzeumban dolgozott. 1965-től a nyíregyházi Jósza András Múzeum régésze, 1974-től igazgatója. 1971-től a Bessenyei György Tanárképző Főiskola történelmi tanszékének oktatója, címzetes főiskolai tanár. Fő kutatási területe a magyar honfoglalás, az Árpád-kor.

Fontosabb, irodalomtörténettel kapcsolatos művei: *Útikalauz Tiszavasváritól Záhonyig.* (Nyháza, 1987); *Királyok, ispánok, jobbágyok. Vázlatok a magyar középkor történetéhez.* (Db., 1988); *Nyíregyháza. Nyíregyházi útikalauz.* (szerk., társszerző, Nyháza, 1983); *Szabolcs vezér alakja középkori kútfőinkben és a történeti irodalomban.* (Eger, 1990); *Magyarország.* (társszerző. Bp. 1990); *Emlékezés Darnay Kálmánra.* (Veszprém, 1964);

Irodalom:

Elek Judit: *Diploma után, Valóság*, 1965. 9.

Újváry Zoltán: *Utószó.* In: Németh Péter: *Királyok, ispánok, jobbágyok.* Debrecen, 1991.

Ki kicsoda? 1992.

Kulcsár Attila

(Nagykároly, 1942. február 8.)

Középiskoláit Nyíregyházán, az egyetemet Budapesten végezte. Építészmérnök. Szabolcs-Szatmár megye számos egyéni karakterű épülete jelzi munkásságának egyik vonulatát.

Középiskolás kora óta ír. Első írásait *Sipkay Barna* közölte a *Kelet-Magyarországban*. Később egyetemi lapok munkatársa és szerkesztője lett, majd az Ifjúsági Rádiókarabé számára írt szatirikus jeleneteket.

Az utóbbi években főként a *Szabolcs-Szatmári-Szemlében*, a *Kelet-Magyarországban* és a *Hangsúly* című rádiós folyóiratban publikált, de a *Napjaink* és az *Élet és Irodalom* is közölte írásait. Szerepelt a *Hogy a virág megmaradjon*, *Tájak és tizek*, *Üzenetváltás*, *Ikarosz készülődik* és a *Távol és közel* című antológiákban is.

Önálló kötetei: *Versbeton* (Nyíregyháza, 1988.) *Ez volt a jövőnk* (válogatott humoreszkek, Nyíregyháza, 1992.)

Irodalom:

Cs. Varga István: *Hogy a virág megmaradjon*. Alföld, 1980.1.

Gáspári László

(Budapest, 1942. március 31.)

Előbb a nyíregyházi tanárképző főiskolán szerzett általános iskolai, majd a budapesti egyetemen középiskolai tanári oklevelet. Néhány évig Fehérgyarmaton volt pedagógus, 1969 óta a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar nyelvészeti tanszékén tanít. A nyelvtudományok kandidátusa.

Fontosabb művei: *A megosztott ember világa Dosztojevskij műveiben*, 1974; *Irodalmi nyelvünk és előzményei*, 1976; *A századvégi novella lírizálódásáról*, 1983; *Retorika*, 1987; *Stilisztika*, 1988.

Lásd még: *Fehérgyarmat*

Irodalom:

Kiscsatári Mariann: *Itk*. 1985. 3.

Szabó Zoltán: *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 1990. 2.

Szilágyi Szabolcs

(Nagyvárad, 1942. június 13.)

Még két éves sem volt, amikor a front közeledésekor, s az előrelátható impériumváltás elől menekülve, el kellett hagynia szülővárosát. Gyermekkorának egy részét Nagykőrösön töltötte, ahol szülei pedagógusok voltak, majd 1957-ben került családjával Nyíregyházára.

Egy diákkori kirándulás ébresztette fel benne a Lengyelország és a lengyel nyelv iránti érdeklődést, amely egész további pályájára meghatározó lett. Felnőtt élete Varsó és Nyíregyháza kettős vonzáskörében alakult. Tanulmányai befejezése után, 1963-tól a *Kelet-Magyarország* munkatársa, 1974-től a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának riportere volt. 1979-ben a rádió és a televízió varsói tudósítója lett. Épp a legizgalmasabb időben. A 80-as évek elején a magyar rádióhallgatók és tévénézők elsősorban az ő naponkénti tudósításaiból értesülhettek Lengyelország újkori történetének legérdekesítőbb eseményeiről.

Hazatérése után a Nyíregyházi Városi Televízió felelős szerkesztője, majd a Kelet-Magyarország vezető munkatársa volt. A 80-as évek végétől újra Varsóban él, most már diplomata-státusban, a magyar nagykövetség munkatársa.

Tudósítói korszakának legfontosabb emlékeit 1986-ban könyvalakban is kiadta *Varsói krónika* című kötetében.

Más művei: *Walesa, a Nobel-díjas villanyszerelő*. Bp. 1989. *Első magyar szívcseré* (szatirikus regény) *Csendes Csaba* társszerzővel. Bp. 1989. Sokat fordított is lengyelből. Fordításai közül a legismertebb: *Jerzy Urban: Válogatott pimaszságok* című humoreszk-kötete.

Bodnár István

(Kisvárdra, 1943. június 17.)

Középiszkolai tanulmányait szülővárosában, a főiskolát Budapesten végezte. Utána telepedett le Nyíregyházán, ahol egy ideig a városi tanácson dolgozott. A 80-as évek közepétől újságíró, a *Kelet-Magyarország* munkatársa.

Verset diákkora óta ír. A napilapok mellett az irodalmi folyóiratok is gyakran közölték írásait (*Alföld, Napjaink, Mozgó Világ, Új Aurora, Vigilia* stb.). A 70-es évektől több antológiában is szerepelt (*Kelet felől*, 1974; *Hogy a virág megmaradjon*, 1979; *Holdrajzóra*, 1983; *Tájak és ízek*, 1984; *Kisebb hazám*, 1987; *Ikarosz készülődik*, 1987). Az *Üzenetváltás* (1986), valamint a *Távol és közel* (1991) című kétnyelvű antológiában szerzőként és műfordítóként is jelen van.

Önálló kötetei: *A számadás évszaka* (versek), 1983; *Csillagbűvölő* (gyermekversek), 1989; *Hósrály* (versek), 1991; *Azok a boldog séták* (interjúk) 1991; *Barangolások Szabolcsban, Szatmárban, Beregben* (riportok, társszerző) 1991; *Csalánszágú délutánok* (riportok, társszerző), 1993.

Lásd még: *Kisvárdra*

Irodalom:

Páll Géza: Mire figyel a költő? Bodnár István verseiről. *Kelet-Magyarország*, 1983. július 2.

Tarján Tamás: A számadás évszaka. *Népszabadság*, 1983. szeptember 6.

De Coll Lajos: Bodnár István kötetéről, *Vigília*, 1983. 10.

Erdei T. Sándor: A számadás évszaka. *Alföld*, 1984. 9.

Cselényi István Gábor

(Nyíregyháza, 1943. augusztus 23.)

Görög katolikus papi családból származik. A versek szeretetét és a költői hajlamot családi örökségként hozta magával. Édesapjának már diákkorában verseskötete jelent meg. Ő maga is papi pályára lépett, Nyírszőlősön görög katolikus lelkész, a nyíregyházi Hittudományi Főiskola tanára, a Magyar Tudományos Akadémia Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tudományos Testületének titkára, a *Hivogató* című népfőiskolai havi lap főszerkesztője.

Gimnazista korában kezdett verset írni. Az újságok és folyóiratok mellett számos antológiában szerepelt (*Isten ege alatt, Tájak és ízek, Kezemben piros alma, Ikarosz készülődik*).

Első önálló kötetét (*A dolgok belseje*) a budapesti Antikva Kiadó jelentette meg 1988-ban. *Vasvári Pál* hagyatékát feldolgozó irodalomtörténeti munkáját (*Bús napok*) 1989-ben Tiszavasváriban adták ki. Gyermekversei *Szót szerelek* címmel 1990-ben láttak napvilágot. Válogatott versei (1956-1990) *Kimondalak* címmel 1991-ben kerültek az olvasók kezébe.

A szépirodalom mellett jelentős elméleti (teológiai-filozófiai-szociológiai) munkásságot is folytat (*A hit párbeszéde*, 1989).

Marik Sándor

(Budapest, 1944. március 26.)

Gyermekkora óta Nyíregyházán él. Már az általános iskola felső osztályait is itt végezte. A Széchenyi István Közgazdasági Technikumban érettségizett. Ezután a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán szerzett diplomát. A főiskola után rövid ideig tanított is, de 1965-ben újságíró lett.

Azóta folyamatosan a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében dolgozik, az utóbbi néhány évben főszerkesztő-helyettesként. Három évtizedes újságírói pályája során több száz cikke jelent meg a publicisztika minden ágában.

Önálló kötete *Elégtétel Pócspestrinek* címmel látott napvilágot Nyíregyházán 1994-ben az In Forma Könyvek sorozatban. Az újságcikkeket és rádióriportokat, dokumentumokat, interjúkat, törvényszéki ítéleteket és felmentéseket tartalmazó kötet nem csak egy meghurcolt falu kálváriájának tragikus történetét eleveníti fel, egy embertelen korszak figyelmeztető és tanulságos világába is bepillantást enged.

Kurucz Gyula
(Nyíregyháza, 1944. május 21.)

Nyíregyháza csak anyakönyvi szülőhelye. Gyermekkorát Buj községben töltötte. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon végezte 1958 és 62 között. Eleinte biológus szeretett volna lenni, végül egy irodalmi pályázaton elért siker fordította figyelmét a bölcsészkar felé. A debreceni egyetemen szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet. Utána a fővárosba került, ahol volt tanár, segédmunkás, nevelő, tolmács, rovatvezető a *Műgyűjtő* című folyóirat szerkesztőségében, szabadúszó író, a *Bücher aus Ungarn* főszerkesztője, majd a berlini Magyar Intézet vezetője lett.

Fontosabb művei: *No hát, meséljünk...*, 1970; *A mákszem hölgy*, 1974; *A ködfaragó*, 1976; *Négy csend között a hallgatás*, 1977; *Kicsi nagyvilág*, 1978; *Összeczárva*, 1978; *Léggömbhuszárok*, 1981; *Szeretek, tehát voltam*, 1981; *A veszett ember*, 1984; *Lukács evangéliuma*, 1986. Több műfordítása is megjelent.

Lásd még: *Buj, Lónya*.

Irodalom:

Kovács Kálmán: Két első kötetről. Alföld, 1970. 10.sz.

Futaky László: Könyvespolc. Nyíregyháza, 1985.

Sipos Béla: Szülőhelyük: Szabolcs-Szatmár. Nyíregyháza, 1985.

Nagy István Attila: Arcok és művek. Nyíregyháza, 1986.

Aczél Géza
(Ajak, 1947. március 9.)

Családja 1954-ben költözött Ajakról Nyíregyházára, így már gyermekkori emlékei is inkább Nyíregyházához kötöttek, mint szülőfalujához. A középiskolát a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban végezte, utána a debreceni KLTE Bölcsészettudományi Karán szerzett 1971-ben magyar-országi tanári oklevelet, majd 1975-ben doktori diplomát. Néhány évig az egyetem Irodalomtörténeti Intézetének könyvtárosa volt, 1978 óta az *Alföld* szerkesztőségében dolgozik. Volt rovatvezető, olvasószerkesztő, főszerkesztő-helyettes. Végül főszerkesztő lett.

Már középiskolás korában írt verseket, rendszeresebben az *Egyetemi Életben* és a *Hajdú-Bihari Naplóban* kezdett publikálni. Elsősorban a modern, avantgarde irodalom iránt vonzódik. Eszményképe Kassák. Mint szerkesztő is a megújuló törekvéseket részesíti előnyben.

Önálló művei: *Másnapos freskó* (versek, 1975), *Tamkó Sirató Károly* (kismonográfia, 1981), *A mánia terjeszkedése* (versek, 1983), *Képversek* (szerkesztés és bevezető tanulmány, 1984), *Termő avantgarde* (tanulmányok, 1988).

Lásd még: *Ajak*.

Irodalom:

Tarján Tamás: Aczél Géza: Másnapos freskó. Magyar Nemzet, 1975. augusztus 3.

Erdei Sándor: A mánia terjeszkedése. Kelet-Magyarország, 1984. december 8.

Fazekas Valéria: Az irodalom sodrában. Debrecen, 1987. szeptember 12.

Kállai János: Az Alföld jól tartja magát. Kelet-Magyarország, 1993. április 24.

Nógrádi Gábor
(Nyíregyháza, 1947. június 22.)

Gyermek- és ifjúkorát szülővárosában töltötte. 1969 és 73 között a budapesti Tanárképző Főiskola hallgatója volt, később az ELTE népművelés szakán szerzett diplomát. Volt építő-gépész technikus, könyvügynök, segédmunkás és népművelő. Tanított a nyíregyházi Tanárképző Főiskolán, több mint tíz évig az *Új Tükör* szerkesztőségében dolgozott.

1964 óta publikál. Eleinte versekkel jelentkezett, a 80-as évektől kezdve inkább regényeket, hangjátékokat és filmforgatókönyveket ír. Szülővárosából elég régen elkerült, ifjúkori élményvilága azonban állandóan jelen van műveiben. Különösen szemléletesen árulkodik erről *Koltai Róbert*tel közösen írt filmje, a *Sose halunk meg!*, amelyben rengeteg gyermek- és ifjúkori élményét, családi emlékét örököltette meg. Ő maga így vallott erről: „A vállfaárus Gyuszi bácsiról a nyíregyházi Búza téri piac jutott eszembe. Ott nőtem fel, ott éltem, ott árultak ajtót, ablakot a szüleim... Ma úgy érzem, hogy ha nincs Nyíregyháza és nincs gyermekkorom a piac mellett, ez a film így sohasem készült volna el.” (*Kelet-Magyarország*, 1993. január 16.)

De nemcsak e film kapcsán, másutt is gyakran kinyilvánította, milyen fontos és egyre fontosabb szerepet játszik életében a szülőföld. Egy interjúban többek között így vallott erről: „Ahogy távolodom időben Nyíregyházától, lélekben *így kerülök közelebb hozzá*. Az öregedés jele?... Sok harcom volt ezzel a várossal, de harcolva, soha ki nem egyezve — *mindig idetartoztam*.” (*Kelet-Magyarország*, 1991. augusztus 24.)

Fontosabb művei: *Kéthátú életünkben*, 1973; *Alagsori zsoldárok*, 1979; *Hecseki és a gyermekrablók*, 1983; *Hecseki és a kedves betörők*, 1987; *A mi Kinizsink*, 1990.

Irodalom:

Kováts Dénes: *Mindig idetartoztam*. Kelet-Magyarország, 1991. augusztus 14.

Nagy István Attila

(Debrecen, 1947. október 27.)

Debrecenben született, gyermek- és ifjúkorát azonban falun töltötte. Szülővárosában szerzett magyar-orsz szakos tanári oklevelet, majd bölcsészdoktori diplomát. Már egyetemista korában gyakran jelentek meg írásai a *Hajdú-Bihari Naplóban* és az *Alföldben*. Tíz évig tanított a fehérgyarmati gimnáziumban. 1983-ban került Nyíregyházára, ahol egy ideig a megyei tanács művelődési osztályán dolgozott, majd a Városi Televízió vezetője lett. Ezután ismét a tanári munka következett a Széchenyi István Szakközépiskolában. 1989 óta újságíró, a Kelet-Magyarország munkatársa, rovatvezetője, majd olvasószerkesztője.

Tanácsi dolgozóként is, újságíróként is sokat foglalkozott színházi kérdésekkel, ezért elvégezte a Színház- és Filmművészeti Főiskola színházelmélet-dramaturgiai szakát. Leggyakrabban színházi kritikái jelennek meg az újságban. Az irodalmi folyóiratok és szaklapok azonban irodalomtörténeti tanulmányait és recenzióit is régóta közlik (*Szabolcs-Szatmári Szemle, Pedagógiai Műhely, Új Aurora, Somogy, Mozgó Világ, Alföld, Élet és Irodalom, Kritika* stb.) Versei számos helyi és országos antológiában is napvilágot láttak.

Önálló kötetei: *Társadul szegődöm* (versek, 1983), *Arcok és művek* (tanulmányok, kritikák, 1986), *Gyönyörű álom* (novellák, 1991), *Arcod félhomálya* (versek, 1991), *Szavak foglya* (versek, publicisztika, 1993), *Álmodozó magyarok* (publicisztika, 1994).

Lásd még: *Fehérgyarmat*.

Irodalom:

Tóth László: „Társadul szegődöm”. Kelet-Magyarország, 1983. április 23.

Karádi Zsolt: Arcod félhomálya. Kelet-Magyarország, 1991. február 23.

Lőrincz Szusanna: A csend partjain innen és túl. Kelet-Magyarország, 1993. szeptember 25.

Margócsy Klára

(Nyíregyháza, 1947. december 11.)

Régi pedagógus és irodalmár családból származik. Nagyszülei és szülei is tanárok voltak, édesapja és öccse is irodalomtörténész. Középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Zrinyi Ilona Gimnáziumban végezte. A debreceni egyetemen szerzett magyar-orsz. szakos tanári oklevelet. 1971-től 1980-ig egykori iskolájában tanított, majd a Tanárképző Főiskola Irodalmi Tanszékére került. 1984-ben egyetemi doktori, 1994-ben kandidátusi fokozatot szerzett. Tudományos munkássága főként *Határ Győző* életművéhez kapcsolódik. Kandidátusi értekezését is az Angliában élő magyar íróról írta.

Fontosabb tanulmányai: Határ Győző: Golghelóghi. Acta 12/E. Nyíregyháza, 1990. *Határ Győző színpadi látomásainak világában*. Studia Acta. Nyíregyháza, 1992. *A nyelvi komikum megjelenési formái Határ Győző darabjaiban*. Acta 13/c. Nyíregyháza, 1992. *Határ Győző drámáinak dramaturgiájáról*. Irodalomtörténet, 1994.

Belohorszky Pál

(Nyíregyháza, 1948. május 4—Budapest, 1988. december 30.)

A neves tanár és Bessenyei-kutató irodalomtörténész, Belohorszky Ferenc fia volt. Középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Vasvári Pál Gimnáziumban végezte. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett magyar-orsz. szakos tanári oklevelet 1971-ben, majd 1977-ben doktori diplomát.

1976-tól egy ideig a *Kortárs* szerkesztőségében dolgozott, majd a televízió irodalmi szerkesztője lett. Írásai leggyakrabban a *Kortárs*, az *Új Írás* és a *Valóság* hasábjain jelentek meg. Alig múlt 40 éves, amikor a súlyos betegség elől az önkéntes halálba menekült.

Önálló kötetei: *A mulandóság lovagrendje*, 1982; *Égő rózsamáglya*, 1987.

Irodalom:

(-kes): Elhunyt Belohorszky Pál. Magyar Nemzet, 1989. január 4.

Madár János

(Balkány, 1948. szeptember 16.)

Édesapját korán elveszítette, gyermekora elég hányatott volt. Iskoláit Kurittyánban, Miskolcon, Tatabányán, Győrben, Nyíregyházán és Debrecenben végezte. Végül a debreceni Tanítóképző Főiskolán szerzett népművelés-könyvtár szakos oklevelet.

A 70-es évek közepétől publikál, különböző irodalmi pályázatokon tűnt fel. Első versei napilapokban és folyóiratokban jelentek meg (*Népszava, Népszabadság, Magyar Nemzet, Képes Újság, Magyar Ifjúság, Új Tükör, Ifjúsági Magazin*). Később az irodalmi folyóiratok is egyre gyakrabban közölték írásait (*Alföld, Új Aurora, Somogy, Jelenkor, Napjaink, Új Írás, Mozgó Világ*). Több antológiában is szerepelt (*Hogy a virág megmaradjon, 1979; Ars, 1982; Előretolt őrségen, 1983; Tájak és ízek, 1984; Együtt, 1985*).

A rendszerváltozás után *Rím* néven könyvkiadó vállalatot alapított.

Önálló verseskötetei: *Szóljatok rám, 1984; Kövek szólítanak, 1984; Rovátkált énekeddel, 1987*.

Lásd még: *Balkány*.

Irodalom:

Jelenléti ív. Nyíregyháza, 1987.

Szilágyi Szabolcs: Tétova kézfogás. Kelet-Magyarország, 1987. április 13.

Dusa Lajos: Az esztétizálás zsákutcai. Kelet-Magyarország, 1984. május 5.

Páll Géza: Gondjainkra bízva. Kelet-Magyarország, 1991. október 26.

Révay Valéria

(Nyíregyháza, 1950. május 11.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Zrínyi Ilona Gimnáziumban végezte. A debreceni egyetemen szerzett magyar-francia-finnugor szakos tanári oklevelet. Az egyetem után rögtön a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Nyelvészeti Tanszékének oktatója lett, ahol jelenleg is tanít. Közben 1981 és 84 között a Helsinkii Egyetem magyar lektora volt.

A tanítás mellett rendszeres fordítói tevékenységet is folytat, s tanulmányokat ír a finn-magyar irodalmi kapcsolatok köréből.

Fontosabb tanulmányai: *150 éve született a Kalevala*. Kelet-Magyarország, 1985. február 16. *Finn kapcsolataink a századfordulón*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1987. 3. *Kölcsey himnusza finnül*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1988. 3. *Popini Albert Aho-fordításairól*. Acta Academiae Pedagogicae Nyíregyháziensis. Nyíregyháza, 1990.

Fontosabb fordításai: *Raija Siekkinen: A kenyér*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1985. 4. A. Tiainen: Téli történet. In: Télihavazás előtt. Európa K. Bp. 1987. *Sillanpää: Nocturne*. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1989. 1. *Matti Klinge: Finnország rövid története*. (Angolból) Nyíregyháza, 1993.

Tidrenczel Sándor

(Derecske, 1950. augusztus 29.)

Főiskolás korában került Nyíregyházára. Itt szerzett magyar-történelem szakos általános iskolai tanári oklevelet. Ezt később Debrecenben egyetemi végzettséggel és doktori diplomával egészítette ki. Hosszú ideig Nyíregyházán tanított, jelenleg az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola tanára.

Fontosabb tanulmányai: A régi jó Gvadányi. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1975. 4. Gulyás Pál Nyíregyházán. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1978. 3. Czóbel Minka vallomása. Itk. 1978. 4. Czóbel Minka költészetének fogadtatása. Kelet-Magyarország, 1985. 181., 187., 198., 204. sz.

Önálló kötetei: Böszörményi László. A „Kis-Kossuth”. Nagykovács, 1986. Bajcsy-Zsilinszky Endre és politikai pátriája. Nyíregyháza, 1986. Az ínség és a harc fia. Kis Ferenc költői világa. Nyíregyháza, 1988.

Nyilasy Balázs

(Budapest, 1950. november 6.)

Egy évig a nyíregyházi tanárképző főiskolán tanult, majd a debreceni egyetemen szerzett magyar-oroszl szakos tanári oklevelet, később doktori diplomát. 1983-tól 1986-ig aspiráns volt, 1987-ben lett az irodalomtudományok kandidátusa. Ezután egy ideig gimnáziumban tanított, majd könyvkiadói szerkesztőként dolgozott. Jelenleg a Katolikus Egyetem irodalmi tanszékének a vezetője.

Versei a 70-es évek közepe óta jelennek meg. Szerepelt a *Közellítések* (1975), a *Tengerlátó* (1977) című antológiákban, s a *Szép versek* több kötetében. Nyíregyházán aránylag rövid ideig élt, itteni kötődését azonban 1975-ben íródott *Nyíregyháza* című verse is bizonyítja. Tanulmányokat és recenziókat is publikál.

Önálló verseskötetei: *A fiatalember mindennapjai*, 1977; *Rés és kaland*, 1985.

Láczay Magdolna

(Gégény, 1950. november 26.)

Középiskolai tanulmányait Nyíregyházán végezte. Már diák korában feltűnt történelmi érdeklődésével. A televízió *Ki miben tudós?* című vetélkedőjén országos helyezést ért el. A Bessenyei György Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakos tanári oklevelet szerzett. Később ezt a debreceni egyetemen történelem szakos, a budapesti egyetemen pedig levéltárosi diplomával egészítette ki.

Ezután tudományos munkatársként a Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltárban dolgozott, 1985-től a Mezőgazdasági Főiskola Társadalomtudományi Tanszékének tanára.

Tanulmányai főként a *Szabolcs-Szatmári Szemlében*, a *Levéltári Szemlében* és különböző megyei tanulmánykötetekben jelentek meg. Irodalmi és helytörténeti írásai, portréi főként a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának *Évfordulónaptár* című állandó rovatában hangzottak el. Ezekből az apróbb írásokból később *Sorsok a múltunkból* címmel önálló kötet is napvilágot látott (Nyíregyháza, 1988.)

Fábry Szakál Sándor

(Nyírpazony, 1952. augusztus 31.)

Gyermekéveit egy Nyíregyháza környéki tanyán töltötte, s az ott kapott alapvető élmények életre szóló indíttatást jelentettek számára. Nyíregyházán érettségizett, utána a tanárképző főiskolán szerzett rajz szakos tanári oklevelet. Tanított általános iskolában, szakmunkásképző intézetben, dolgozott népművelőként s volt a Képcsarnok munkatársa.

Első verseit a *Szabolcs-Szatmári Szemle* mutatta be. Több antológiában is szerepelt (*Hogy a virág megmaradjon*, 1979; *Ikarosz készülődik*, 1987; *Gondjainkra bízva*, 1991.)

Első önálló kötete 1993-ban jelent meg *Az éjszaka gödreiben* címmel. A Fábry előnevet, anyai családnevét csak e kötetének címlapján használta először. A kötet bemutatásának napján, 1993. november 30-án, a költő festményeiből kiállítás nyílt a Városi Művelődési Központban.

Tamási Orosz János

(Budapest, 1953. június 1.)

Budapesten született, de gyermekkorának jelentős részét Nyíregyházán töltötte. Később itt folytatott főiskolai tanulmányokat is. Jelenleg Budapesten él, s újságíróként dolgozik. Korábban a *Kapu* és az *Unió* szerkesztője volt, újabban az *Új Magyarország* munkatársa.

Másfél évtizede publikál rendszeresen. Versei, kritikái különböző folyóiratokban és napilapokban jelentek meg (*Mozgó Világ*, *Somogy*, *Magyar Ifjúság*, *Népszava* stb.). A Magyar Ifjúság hasábjain *Tandori Dezső*, a rádióban *Borbély Sándor* mutatta be. Számos antológiában is szerepelt (*Tiszteletkőr*, 1983; *Kisebb hazám*, 1987; *Kezemben piros alma*, 1988; *Átfordult idő*, 1986.)

Önálló kötetei: *Apám rejtőzködő*. Bp. 1987. *Mindenütt távolodom*. Bp.—Nyíregyháza, 1988. *Elvégeztetett*. Bp. 1989. *Várnék még*. Bp. 1990.

Szilágyi Sándor

(Nyíregyháza, 1954. február 10.)

A szegedi és a budapesti egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. 1981-től 89-ig a *Beszélő* című szemle folyóirat alapító szerkesztője volt. Közben ösztöndíjas kutatóként a New York-i Új Társadalomtudományi Főiskolán dolgozott. 1989-től a Szabad Európa Rádió külsős tudósítójaként is tevékenykedett.

Önálló műve: *A szellemi ellenállás jelképe* (Bibó-tanulmányok, 1985).

Jánosi Zoltán

(Miskolc, 1954. augusztus 23.)

Középiskolai tanulmányait Sátoraljaújhelyen végezte. A nyíregyházi tanárképző főiskolán és a debreceni egyetemen szerzett tanári oklevelet, majd 1986-ban egyetemi doktorátust. 1994-től kandidátus. A főiskola elvégzése után egy ideig általános iskolában tanított, 1985-től a Bessenyei György Tanárképző Főiskola tanára.

Az irodalomban először versekkel jelentkezett. Különböző folyóiratokban és napilapokban publikálta költeményeit, s számos antológiában is szerepelt (*Hogy a virág megmaradjon*, 1979; *Tájak és ízek*, 1984; *Kisebb hazám*, 1987; *Ikarosz készülődik*, 1987; *Üzenetváltás*, 1986; *Távol és közel*, 1991.)

1982-ben *Életveszély* című írásával elnyerte a *Magyar Nemzet* novellapályázatának első díját. Azóta rendszeresen ír elbeszéléseket is. A nyolcvanas évek közepétől érdeklődése az irodalomtudomány felé fordult. Ettől kezdve a versek és novellák mellett tanulmányai és esszéi is sűrűn napvilágot látnak. Tanulmányírói érdeklődésének középpontjában főként Nagy László költészete áll. Kandidátusi disszertációját is róla írta.

Fontosabb tanulmányai: *A teljes emberség útján. Az egyetemesség néhány vonása Nagy László költészetében a kezdetektől a Gyöngyszoknyáig*. Napjaink, 1985. 12.; *A hosszúversek emberképének fejlődési váza Nagy László költészetében*. 1953—1956. Alföld, 1986. 2.; *Nagy László: Rege a tűzről és a jácintról*. Napjaink, 1988. 2.; *Nagy László mítoszához*. Hítel, 1993. 1.

Nagy Lászlón kívül *Arany Jánosról*, *Erdélyi Józsefről*, *Gulyás Pálról*, *Ratkó Józsefről* és *Galambos Lajosról* is jelent meg tanulmánya.

Önálló kötete: *Életveszély* (novellák). Nyíregyháza, 1984.

Irodalom:

Kolin Péter: *Rend és álom határán*. Pedagógiai Műhely, 1985. 1.

Nagy István Attila: *Jánosi Zoltán: Életveszély*. Napjaink, 1987. 2.

Csendes Csaba

(Nyíregyháza, 1955. január 20.)

Középiskolai tanulmányait a nyíregyházi Kölcsey gimnáziumban végezte, utána a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Már főiskolás korában sűrűn jelentek meg írásai a *Kelet-Magyarország*ban. A diploma megszerzése után az *Észak-Magyarország* munkatársa lett Miskolcon. A 80-as évek elején került a fővárosba, ahol a *Képes Újság* szerkesztőségében helyezkedett el. 1993-ban a Televízió *Híradó* munkatársa lett.

A szorosabb értelemben vett napi újságírói munka mellett kezdettől fogva irodalmi ambíciói is voltak. Már Miskolcon sikeresen szerepelt a helyi színház drámapályázatán, 1989-ben pedig — *Szilágyi Szabolcs* társszerzővel közösen — szatirikus regényt adott ki *Első magyar szívcseré* címmel. Az utóbbi években három sikeres riportkönyve jelent meg gyors egymásutánban: *Bokréta volt Románia kalapján* (Nadia Comaneci) Budapest, 1990.; *A gyázmagyar*. Kulcsár Antal 46 évi hadifogsága a Szovjetunióban. Budapest, 1990.; *Most jöttem a pápától*. Budapest, 1991.

Irodalom:

Gyázmagyar a címe. Könyv a magyar Pillangóról. Kelet-Magyarország, 1990. december 6.

Antal Attila

(Sátoraljaújhely, 1956. május 31.)

Iskolai tanulmányait Sárospatakon és Nyíregyházán végezte. Előbb a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet, s az utóbbi helyen egyetemi doktori diplomát is.

Néhány évig Abaújszántón tanított szakmunkásképző iskolában, onnan került vissza Nyíregyházára, a főiskola gyakorló iskolájába. Jelenleg a főiskola irodalmi tanszékének tanára.

Verseit először a *Szabolcs-Szatmári Szemle* mutatta be. Később a *Napjainkban*, az *Új forrásban*, a *Somogyban*, a *Vigliában*, az *Új Emberben* és a *Hitelben* jelentek meg írásai. Számos antológiában is szerepelt (*Hogy a virág megmaradjon*, 1979; *Ars*, 1982; *Hétköznapok*, 1983; *Üzenetváltás*, 1986; *Kisebb hazám*, 1987; *Ikarosz készülődik*, 1987; *Távol és közel*, 1991; *Időjelek*, 1992.)

Az utóbbi években irodalmi tanulmányokkal is jelentkezett: *Áprily Lajos fiatalkori verseinek költői világa*. Irodalomtudományi Közlemények. Nyíregyháza. 1992; „*A tengeren a rab énekel*” (*Áprily Lajos erdélyi korszakáról*) *Napjaink*, 1987. 12.; „*Régi, kedves, hű csapatok, tudom, ti kísértetek*” *A költő és pedagógus Áprilyról*. Pedagógiai Műhely, 1987. 2.

Önálló kötete: *Útközben* (versek). Nyíregyháza, 1986.

Irodalom:

Csutorás Annamária: *Útközben*. Észak-Magyarország, 1986. május 24.

Jánosi Zoltán: „*Ősztöke-hittünkben megtartassunk*”, *Szabolcs-Szatmári Szemle*, 1986. 3.

Tarján Tamás: „*Tiszta szívvel fűzetek*”, *Népszabadság*, 1986. augusztus 5.

Földi László

(Csantavér, 1956. június 2.)

Az általános iskola elvégzése után a bácstopolyai Mezőgazdasági Technikumban folytatta tanulmányait. Nagy fordulatot jelentett életében, hogy felvették a budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskola színész szakára, ahol 1979-ben szerzett diplomát.

Először a Szabadkai Népszínház társulatának tagja lett, majd az Újvidéki Magyar Színházhoz került. Később az ottani Rádiószínház együttesében dolgozott. 1986-ban áttelepült Magyarországra. Néhány évig a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház társulatában aratott jelentős sikereket.

Első irodalmi próbálkozásai még a jugoszláviai évekre nyúlnak vissza. Az újvidéki rádiószínház két hangjátékát mutatta be *Álomország és Barátom, a sasok hűségesei* címmel.

Novelláiban többnyire a szűkebb haza, a jugoszláviai Vajdaság tájairól hozott emlékek elevenednek meg. Vadásztörténeteit az ember és a természet bensőséges kapcsolata teszi különlegesen varázslatosná. Néhány írását korábban a *Nimród* című vadászújság közölte.

Első önálló kötete Nyíregyházán jelent meg 1990-ben *Az orgonák völgyében* címmel.

Irodalom:

Nagy István Attila: Színész, vadász, író: Földi László. Kelet-Magyarország, 1990. április 21.

H. G.: Földi László sikere Amerikában. Kelet-Magyarország, 1991. május 25.

Paulina Éva

(Dombrád, 1956. november 27.)

Középiskolai tanulmányait Kisvárdán végezte, utána a nyíregyházi tanárképző főiskolán szerzett történelem-orsz szakos tanári oklevelet.

Diákkora óta ír. Első novelláit a *Szabolcs-Szatmári Szemle* közölte főiskolás korában. Diploma után Szolnokon lett újságíró. A 80-as évek második felében két sikeres könyvével tette szélesebb körben ismertté a nevét. A *Zenészballada* (1986) riportregény Szécsi Pálról, a tragikus körülmények között meghalt népszerű énekesről, a „*Közös ágyban, mégis széjjel*” (1988) az elhidegült házasságokról írt riportkönyv. Már témaválasztásukból eredően is mindkét mű igazi bestseller.

1991-ben kiadott *Pénzt vagy életet?* című könyvében, amelyet dr. Jánosi Gáborral közösen írt, talán még kényesebb témához, az orvosi hálapénz kérdéséhez nyúlt. 1973-ban két regénye *Eva Paul* álnéven jelent meg (*Nekem így tetszel, Ne szeress belém*).

Lásd még: *Dombrád*.

Irodalom:

Egri Sándor: A Zenészballada írója. Kelet-Magyarország, 1987. augusztus 15.

Friderikusz Sándor
(Nyíregyháza, 1958. július 2.)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Zrínyi Ilona Gimnáziumban végezte. Érettségi után az ELTE jogtudományi karán szerzett diplomát. Azóta kisebb megszakításokkal a rádió és a televízió munkatársa, riporter, szerkesztő, műsorvezető.

Önálló kötetei: *Hal(l)hatatlan interjúim*, 1985; *Isten, óvd a királynőt!* 1987; *Szigorúan nyilvános*, 1988; *Ez egy tiszta jó könyv*, 1988; *Akar-e Ön köztársasági elnök lenni?* 1989.

Irodalom:

Magyar ki kicsoda. 1990.

Adonyi Sztancs János
(Nyíradony, 1958. október 12.)

Érettségi után közgazdasági egyetemet végzett, de merész fordulattal módosította pályáját, újságíró lett. 1983-tól 1987-ig a *Kelet-Magyarország* szerkesztőségében dolgozott Nyíregyházán.

Önálló kötetei: *Kőmagos hógolyó*, 1989; *Száz here-fullánk*, 1992.

Irodalom:

K. Zs.: Adonyi Sztancs János: *Kőmagos hógolyó*. Kelet-Magyarország, 1989. július 22.

Elek Tibor

(Nyíregyháza, 1962. augusztus 27.)

Nagykállóban érettségizett 1980-ban, majd a debreceni egyetemen szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Tanulmányainak befejezése után egy ideig a békéscsabai megyei könyvtárban dolgozott, majd Gyulán lett gimnáziumi tanár.

Első jelentős publikációja még egyetemista korában, a *Küszöbök* című antológiában jelent meg (*Út a monodrámához — Vázlatos pályakép Kocsis Istvánról.* Debrecen, 1986.) Tanulmányai, kritikái azóta főként az *Alföldben*, az *Életünkben*, a *Jelenkorban*, a *Forrásban*, az *Új Aurorában* és a pozsonyi *Irodalmi Szemlében* láttak napvilágot. Érdeklődésének homlokterében a szomszéd országok magyar irodalmának vizsgálata áll.

Fontosabb tanulmányai: *Az áttételek írója.* Grendel Lajos prózájáról. *Alföld*, 1986. 4.; *Az egyidejűségek írója.* Mózes Attila prózájáról. *Alföld*, 1987. 2.; *A műkedvelők írója.* Juhász Erzsébet prózájáról, *Alföld*. 1987. 9.; *Vázlat az újabb csehszlovákiai magyar irodalomról*, *Alföld*. 1987. 12.; „Költészet és valóság” avagy a „képzelet szertartásai”. *Újdonságok a csehszlovákiai magyar prózában.* *Irodalmi Szemle*, 1990. 1.

Irodalom:

Szabolcs-Szatmár-Bereg kortárs íróinak kislexikona. Nyíregyháza, 1991.

Személy- és helynévmutató

(A személynevek után álló helynevek azokat a településeket jelölik, amelyek alatt a megnevezett íróról a megyei irodalmi topográfia második kötetében — Ajaktól Zsurkig — további információk találhatók.)

Aczél Géza <i>Ajak</i> -----	184
Ady Endre <i>Vásárosnamény, Kisvárdá, Kemece</i> -----	62
Adonyi Sztancs János -----	198
Ágoston Ernő -----	86
Álmos Zoltán -----	59
Andor József-----	57
Andrássy Béla -----	38
Antal Attila -----	195
Aradvári Béla -----	74
Bachát László -----	133
Ballay Gyula -----	83
Bánszki István -----	152
Barota Mihály <i>Bököny, Nyírderzs</i> -----	138
H. Bartha Lajos -----	167
Béldi Izor -----	52
Belohorszky Ferenc -----	115
Belohorszky Pál -----	187
Benczúr Zsuzsanna -----	19
Bényei József -----	166
Beöthy Zsolt -----	34
Berend Margit -----	59
Bessenyei György <i>Tiszabercel</i> -----	7
Bíró János -----	118
Bodnár István <i>Kisvárdá</i> -----	180
Borbély Sándor -----	81
Boruth Elemér -----	21
Bory Zsolt <i>Nagykálló, Oros, Nyírpazony</i> -----	134
Bosnyák Béla -----	82
Burget Lajos -----	158
Csák Gyula -----	154
Cselényi István -----	131
Cselényi István Gábor -----	181
Csendes Csaba -----	194
Csermely Tibor -----	162
Csorba Sándor -----	164
Czine Mihály <i>Nyírmeggyes, Hodász</i> -----	148

Czóbel Minka <i>Anarcs</i> -----	39
Dálnoki Gaál Gyula -----	27
Dienes Ö. István -----	122
Elek Tibor -----	199
Eötvös Károly <i>Tiszaeszlár</i> -----	28
Erdész Sándor -----	149
Éri Halász Imre -----	104
Fábián Zoltán <i>Vásárosnamény</i> -----	143
Fábry Szakál Sándor -----	191
Fazekas Árpád <i>Csenger</i> -----	140
Fehér Gábor -----	88
Földessy Gyula -----	60
Földi László -----	196
Friderikusz Sándor -----	198
Futaky László <i>Nyírcsaholy</i> -----	164
Gabulya Pál -----	173
Gádor Béla -----	123
Galambos Lajos <i>Kótaj</i> -----	150
Garai Gábor -----	153
Gáspár Zoltán -----	110
Gáspári László <i>Fehérgyarmat</i> -----	178
Geduly Henrik -----	50
Gesztelyi Nagy Zoltán -----	129
Gömöry János -----	55
Gróh István -----	51
Gulyás Pál -----	97
Gyöngyössy Sámuel -----	22
Halasi Andor -----	72
Halász Péter -----	136
Hársfalvi Péter <i>Ófehértó</i> -----	147
Hollós Korvin Lajos -----	119
Huszthy Jolán -----	94
Illyés Gyula <i>Fehérgyarmat</i> -----	110
Inczédy Lajos -----	42
Jánosi Zoltán -----	193
Jósa András <i>Nagykálló</i> -----	24
Jósa Jolán -----	71
Juhász Ferenc -----	130
Juhász Kálmán -----	20
Kállay András <i>Napkor</i> -----	26
Kállay Miklós <i>Kállósemjén</i> -----	75
Kálnay László -----	35
Karinthy Frigyes -----	77

Katona Béla -----	141
Kazinczy Ferenc <i>Rakamaz, Kótaj, Nyírbogdány, Nyírkarász, Vásárosnamény, Csaroda, Tiszavasvári</i> -----	10
Keéky István <i>Nyírbogát</i> -----	73
Kelen László <i>Nagykálló</i> -----	90
Kerekes József -----	49
Kertész László -----	168
Király József Pál -----	15
Kis János -----	12
Kiss Lajos -----	70
Kiss Margit -----	114
Kmetty György -----	16
Kmety István -----	23
Koncz Ákos -----	45
Koroknay Gyula -----	131
Krúdy Gyula <i>Nagykálló, Tuzsér, Tiszaeszlár</i> -----	64
Kubinyi Ferenc -----	146
Kuczka Péter -----	139
Kulcsár Attila -----	178
Kun István <i>Székely</i> -----	176
Kurucz Gyula <i>Búj, Lónya</i> -----	183
Lácza Magdolna -----	190
Lázár Ervin -----	170
Lázár Miklós -----	76
Leffler Béla -----	78
Leffler Sámuel -----	36
Leveleki László -----	126
Lőrinczy György <i>Nagykálló</i> -----	44
Lovas László -----	133
Lövey Sándor -----	31
Lukács Ödön <i>Szamossályi, Zsurk</i> -----	29
Madách Imre -----	18
Madár János <i>Balkány</i> -----	188
Márai Sándor -----	102
Marconnay Tibor -----	93
Margócsy József -----	132
Margócsy Klára -----	187
Marik Sándor -----	182
Maróti Lajos -----	155
Marssó József -----	106
Máthé Lídia -----	126
Mátyás Ferenc -----	127
Megyeri István -----	43

Méreiné Juhász Margit <i>Kemecse</i> -----	112
Merényi Oszkár <i>Nagykálló</i> -----	91
Mester Attila <i>Mátészalka, Nagykálló</i> -----	174
Mikszáth Kálmán <i>Ibrány</i> -----	32
Miska János -----	157
Moldova György -----	163
Molnár József <i>Csenger</i> -----	116
Móricz Zsigmond <i>Tiszacsécse, Túrístvándi, Szakoly, Tiszakóród, Milota,</i> <i>Ökörítőfülpös, Nagykálló, Laskod, Szabolcs, Nagyhalász</i> ---	67
Nagy István Attila <i>Fehérgyarmat</i> -----	186
Nagy Károly -----	165
Nagy Mihály -----	13
Németh Péter -----	177
Nógrádi Gábor -----	185
Nyilasy Balázs -----	190
Nyíri Szabolcs -----	96
Pál György -----	160
Páskándi Géza -----	159
Paulina Éva <i>Dombrád</i> -----	197
Péter Károly -----	81
Pethő Erzsi -----	137
Petrovits Gyula -----	37
Popini Albert -----	48
Porubszky Pál -----	41
Pröhle Vilmos -----	58
Radványi Sándor <i>Kótaj</i> -----	105
Rákos Sándor <i>Kálmánháza</i> -----	135
Rapaics Rajmund -----	30
Ratkó József <i>Tiszadob, Nagykálló</i> -----	171
Révay Valéria -----	189
Révész János -----	47
Rózsa András -----	169
Sajó Sándor -----	54
Sarlós Ottó -----	117
Seres Ernő -----	158
Sipkay Barna -----	145
Soltész István -----	144
Szabó Dávid <i>Nagykálló</i> -----	14
Szabó Lajos -----	61
Szabó Lőrinc <i>Tiszabecs, Kiszvárd, Baktalórántháza, Petneháza</i> -----	99
Szabó Pál <i>Tarpa</i> -----	87
Szegő István -----	125
Szendrei József -----	156

Szénfy Gusztáv -----	17
Sziklay László -----	128
Szilágyi Sándor -----	192
Szilágyi Szabolcs -----	179
Takács Péter -----	175
Tamási Orosz János -----	191
Tarczali Dezső -----	46
Tartallyné Stima Ilona <i>Nagydobos</i> -----	85
Tasnádi Attila -----	173
Tersánszky Józsi Jenő -----	78
Tidrenczel Sándor -----	189
Váci Mihály <i>Tiszaszalka</i> -----	142
Várallyai Jenő -----	120
Végh Antal <i>Jánkmajtis, Újfehértó</i> -----	161
Vertse K. Andor -----	84
Vietórisz István -----	69
Vietórisz József -----	53
Walter Ede -----	95
Walter Géza -----	83

